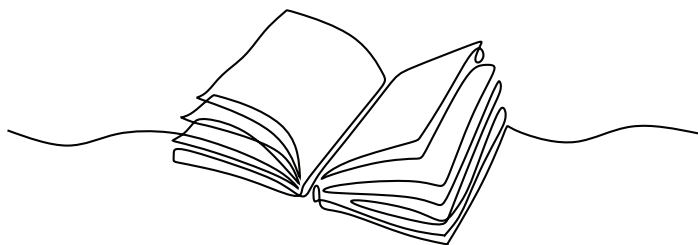

Inga DRUȚĂ Eugenia MINCU Viorica MOLEA

Maria ONOFRAȘ Angela SAVIN-ZGARDAN Ana VULPE

FIINȚA CUVÂNTULUI

Limba română: corectitudine și controverse

Chișinău, 2021

811.135.1'27

F 49

Lucrarea a fost recomandată pentru editare de către Consiliul științific al Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” (proces-verbal nr. 5 din 1 iulie 2021).

Autori: **Inga DRUȚĂ**
Eugenia MINCU
Viorica MOLEA
Maria ONOFRAȘ
Angela SAVIN-ZGARDAN
Ana VULPE

Coordonator: **Liliana BOTNARU**

Redactare finală: **Inga DRUȚĂ**

Recenzent: **Vasile BAHNARU**

Culegerea a fost realizată în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.01 *Valorificarea științifică a patrimoniului lingvistic național în contextul integrării europene*, finanțat de Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare a Republicii Moldova.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Ființa cuvântului : Limba română: corectitudine și controverse / Inga Druță, Eugenia Mincu, Viorica Molea [et al.] ; coordonator: Liliana Botnaru ; Institutul de Filologie Română «Bogdan Petriceicu Hasdeu». – Chișinău : Lyceum, 2021 (F.E.-P. «Tipografia Centrală»). – 92 p.

Referințe bibliogr.: p. 89-90. – 150 ex.

ISBN 978-9975-3442-1-0.

Editura Lyceum

Chișinău, strada 2 Aerodromului nr. 2, bir. 7

tel./fax: +(373) 22 212636; gsm: +(373)69177975, +(373)76770175

e-mail: editura.lyceum@mail.ru

www.lyceum.md; fb.editura.lyceum

Tipar efectuat la Tipografia Centrală

© Lyceum

© IFR „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”

Corectitudine de limbă și gândire...

Orice limbă definește un popor, o identitate, fiind unul dintre elementele care-l întregeste, care-i „leagă” pe toți reprezentanții săi. Limba este un instrument de comunicare, ce permite exteriorizarea gândurilor și a emoțiilor. Însă pentru ca mesajul transmis să fie decodificat corect, limba trebuie să corespundă normelor generale, să reflecte, printr-o exprimare corectă, esența și logica celor comunicate. Tocmai greșelile de exprimare și abaterile de la norma literară au fost sub obiectivul autorilor culegerii de față, care au analizat „viața” cuvintelor în limbajul locutorilor.

În concepția lui Eugeniu Coșeriu, „limbajul e guvernat de două principii universale: creativitatea și alteritatea”¹. Creativitatea se referă la faptul că limbajul este în esența sa activitate creatoare sau energie, iar alteritatea – la faptul că limbajul este totdeauna „și pentru alții”, „și al altora”. Astfel, în accepția filologului, creativitatea duce pe plan istoric la diversitate, iar alteritatea – la omogenitate; datorită alterității se formează limbile comune și exemplare, situate deasupra varietății dialectale și regionale a limbilor, iar datorită creativității, limbile evoluează în dinamica lor, generând schimbarea limbii în diacronie și varietatea internă a oricărei limbi în sincronie. În mod firesc, orice limbă cunoaște un proces de evoluție continuă, o dezvoltare care relaționează direct cu dezvoltarea socioeconomică a comunității în care este vorbită limba respectivă. În opinia lingvistei Aliona Zgardan-Crudu, alteritatea este „o dimensiune universală a limbii prin faptul că limba este nu doar a vorbitorului, ci și a altora, a întregii societăți care o vorbește, căci limba constituie un instrument absolut necesar, folosit în societate fără vreo intermitență”² și are caracter static, iar creativitatea „este dinamică și rezultă din faptul că limbajul se prezintă și există în primul rând ca activitate”³.

Prin urmare, pentru asigurarea inteligibilității mutuale dintre vorbitori, pentru a păstra caracterul relativ unitar al unei limbi și perpetuarea acesteia pe parcursul anilor, este necesară fixarea normelor – pledarea pentru un „bon usage” al limbii, pentru un mijloc de comunicare al unei limbi ce poate fi decodificat în mod similar de către toți locutorii. Norma a fost creată pentru a organiza, în funcție de diverse criterii socioculturale, posibilitățile de exprimare oferite de sistemul limbii, însă acest set de reguli este variabil în timp, fiind sensibil la modificările suferite de comunitatea lingvistică

¹ COȘERIU, E. Latinitatea orientală. În: *Limba română este patria mea. Studii. Comunicări. Documente*. Ediția a II-a. Chișinău: Casa Limbii Române, 2007, p. 19-20.

² ZGARDAN-CRUDU, A. Interferența dimensiunilor universale ale limbajului uman. În: *Metaliteratură*. Nr. 2, 2001, p. 17.

³ Ibidem.

de-a lungul timpului. Dumitru Irimia consideră că „norma este situată între sistem și vorbire de o anumită tradiție social-culturală, cu rolul de a limita libertățile pe care și le ia individul vorbitor în aplicarea sistemului”⁴. Prin prisma interpretării lingvistului, norma se impune sub două forme: norma generală, care reprezintă setul de reguli stabilite de către lingviști în gramatici, dicționare etc., adică limba literară, ce necesită a fi respectată în mod conștient, și norma colectivă, care se manifestă ca model condiționat de o anumită comunitate sociolingvistică, care este respectată, de obicei, în procesul activ al comunicării. Astfel, prin normă este reglementat, mai ales, uzul corect al limbii în vorbire, norma individuală a fiecăruia este supusă limbii în varianta standard. Bineînțeles, uzul dictează norma și, respectiv, aceasta este mereu actualizată, inovațiile de orice fel fiind reglementate – aprobate sau „uite” – în funcție de frecvența utilizării acestora de-a lungul evoluției unei limbi.

Pe de altă parte, Eugeniu Coșeriu pune în evidență natura istorică a limbii, proprietatea ei de a varia: „considerată în două momente succesive ale istoriei sale, o limbă nu este «ni tout à fait une autre, ni tout à fait la même». Însă faptul că se menține parțial identică cu ea însăși și că încorporează tradiții noi este, tocmai, ceea ce asigură funcționalitatea ei ca limbă și caracterul său de obiect istoric. Un obiect istoric există ca atare «numai dacă este, în același timp, permanentă și succesiune»”⁵. Este lesne de înțeles că limba română actuală diferă într-o anumită măsură de cea din perioada inter- și postbelică. Or, evoluția limbii române pe teritoriul basarabean s-a desfășurat permanent sub steaua unei încercări absurde de a ridica „limba moldovenească” la rangul de limbă literară, autonomă, încercare care își avea sorginea în substratul politico-ideologic al problemei „limbii moldovenești”.

Astăzi avem o limbă română, care în anii ‘40-’80, prin presiunea cenzurii politice, prin controlul riguros al textelor publicate, a fost „moldovenizată”, suprimată, uniformizată și „înlemnită” în stil totalitar, dogmatic, însă care, în momentul de față, încearcă să se racordeze la normele literare valabile și pe celălalt mal al Prutului; ne referim aici, mai ales, la aspectul informal al limbii, adică la cel vorbit.

Lucrarea de față este un instrument care ține să ajute cititorul, este un „remediu” de cultivare a limbii, fiind, totodată, o demonstrație a existenței greșelilor de scriere și vorbire, la diferite niveluri, în rândul populației vorbitoare. În acest sens, culegerea este destinată publicului larg – celor

⁴ IRIMIA, D. *Curs de lingvistică generală*. Ediția a III-a. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2011, p. 158.

⁵ COȘERIU, E. *Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice*. Versiune în limba română de N. SARAMANDU. București: Editura Enciclopedică, 1997, p. 247.

care, poate, nu dispun de o pregătire lingvistică specială, dar care vor să însușească aplicarea normelor actuale ale limbii române în comunicarea zilnică, care tind spre o exprimare corectă. Autorii culegerii, dr. Ana Vulpe, dr. hab. Inga Druță, dr. hab. Angela Savin-Zgardan, dr. Maria Onofraș, dr. hab. Eugenia Mincu, dr. hab. Viorica Molea, nume de referință în lingvistica actuală, au selectat riguros, din viața și activitatea cotidiană, cele mai frecvente greșeli și exemple de abatere de la normă, fără a se implica în discuții teoretice și a opera cu terminologii complicate de specialitate. Plasându-se pe poziția limbii literare, autorii insistă asupra identificării greșelilor de exprimare în forma scrisă și în cea vorbită a limbii, oferind explicațiile de rigoare, uneori prezentând cauzele apariției greșelilor sau etimologia unor noțiuni, propun, recomandă soluții practice, norma fiind justificată pertinent prin oferirea mai multor variante corecte, prezentate în conformitate cu *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Editura Univers Enciclopedic, ediția 2005).

Caracterul practic-operațional al lucrării de față este evidențiat și prin structurarea pe nivelurile limbii. Așadar, conținutul lucrării cuprinde 3 capitole: 1. *Lexic și semantică*; 2. *Gramatică*; 3. *Fonetică, ortografie și punctuație*, punând în evidență greșeli de sens, de acord sau conjugare, de scriere sau pronunție, de structură a grupurilor sintactice etc. Cele mai frecvente greșeli se referă la nivelul lexical, caracterizat printr-o serie de calchieri, structuri pleonastice și uz incorect al unor lexeme. Or, dinamicitatea și permeabilitatea limbii vizează, de obicei, vocabularul, care este cel mai vulnerabil și expus la influența condițiilor extralingvistice, în special, când acestea sunt create în mod artificial și sunt dirijate conștient. Îmbogățirea vocabularului unei limbi se face pe diferite filiere: prin achiziții de cuvinte noi, prin derivări cu prefixe și sufixe, prin copierea sau imitarea structurii unor expresii străine, prin extinderea semantică a cuvântului etc., acestea fiind mecanisme firești, caracteristice oricărei limbi. Însă în Republica Moldova, limba română a fost supusă „îmbogățirii” într-un mod abuziv, printr-o politică sociolingvistică ce voia să epureze glotonimul „limba română” și să șteargă orice similitudine dintre aceasta și „limba moldovenească” de pe teritoriul basarabean. Astfel, formele alterate de exprimare în limba română din Republica Moldova sunt un rezultat al cunoașterii precare a normelor limbii române, fapt ce poate fi explicat și ca o repercusiune nefastă a bilingvismului, care a generat degradarea atât calitativă, cât și funcțională a limbii române de pe teritoriul basarabean, prin „amestecul” a două sisteme glotice – cel al limbii materne și cel al limbii ruse. Fenomene de interferență între limba română sau

„moldovenească” a perioadei postbelice și limba rusă au fost atestate la toate nivelurile lingvistice: gramatical, fonetic și, mai ales, lexical, prin înregistrarea diverselor particularități fonetice, morfosintactice și lexicale. Consecință a bilingvismului este „însușirea nesistematizată, haotică a limbii dominante, din motivul că aceasta este promovată de autorități și are un prestigiu mai mare. Un astfel de contact lingvistic generează și cele mai multe probleme de exprimare, în limba maternă, precum și în limba străină, deoarece preluarea stihinică a unor forme din limba străină se face prin corelarea acestora cu sistemul propriei limbi și din perspectiva acesteia, ajungându-se la forme de exprimare hibride, provenite din amestecul celor două idiomuri”⁶.

În prezent, după 30 de ani de independență, de „descătușare” parțială de o glotopolitică vicioasă, mai persistă abateri de exprimare în scris și, mai ales, în vorbire – forme eronate, calcuri lingvistice și semantice, expresii frazeologice inadecvate, exprimări pleonastice sau construcții hipercorecte, neologisme utilizate eronat, lipsă a acordurilor dintre substantive și articole genitivale, adverbe etc., utilizarea greșită a unor prepoziții sau pronunția incorectă a unor cuvinte, motiv pentru care promovarea limbii române corecte rămâne a fi un obiectiv *sine qua non*. Este incontestabil faptul că în raport cu situația funcționării și corectitudinii limbii române în perioada de până la 1990, calitatea limbii române de astăzi s-a ameliorat în mod substanțial, deși vorbirea multora mai este dominată de împrumuturi, structuri indezirabile și inutile din limba rusă.

În baza celor menționate anterior, suntem fermi convinși că lucrarea de față este un remediu util pentru însușirea unei limbi române corecte și pentru combaterea greșelilor, *o cură de exprimare corectă* pentru vorbitori. Autorii analizează exemple concrete, prezintă argumente lingvistice pentru a combate inadvertențele identificate și propun recomandări concludente, promovând o limbă română frumoasă și armonioasă, învățându-ne să trăim prin întreaga *ființă a cuvântului*.

Liliana Botnaru

⁶ CONDREA, I. Conflictul lingvistic în condiții de bilingvism. În: *Akademios*. 2014, nr. 3(34), p. 33.

CUPRINS

1. LEXIC ȘI SEMANTICĂ

<i>A contacta</i> (Inga Druță)	11
<i>A se concedia</i> (Ana Vulpe)	12
<i>A se expune</i> (Inga Druță)	12
<i>A finisa</i> (Inga Druță)	13
<i>A include</i> (Inga Druță)	14
<i>A reitera</i> (Ana Vulpe)	14
<i>A se repeta</i> (Ana Vulpe)	15
<i>A sta pe buletin</i> (Ana Vulpe)	15
<i>A oferi cuvântul</i> (Eugenia Mincu)	16
<i>A deschide viză?</i> (Inga Druță)	17
<i>A rămâne în continuare</i> (Ana Vulpe)	17
<i>Aveți careva probleme?</i> (Inga Druță)	17
<i>Boala s-a ameliorat...</i> E corect? (Eugenia Mincu)	18
Cum ne <i>atârnam</i> unii față de alții? (Eugenia Mincu)	18
Cum se <i>vociferează</i> în parlament? (Eugenia Mincu)	19
<i>Debut, a debuta</i> (Ana Vulpe)	19
Mediul academic și bancurile. Doamne ajută!... la <i>primitul</i> sau la <i>luatul</i> notelor? (Eugenia Mincu)	20
Memoria între <i>a memoriza</i> și <i>a memora</i> . <i>Regresul</i> sau <i>regresarea</i> ?... (Eugenia Mincu)	21
Pseudosinonimia: <i>a reveni</i> sau <i>a recidiva</i> ? (Eugenia Mincu)	22
<i>Reieșind din cele spuse...</i> (Eugenia Mincu)	22
Să fie oare „programul informativ <i>destinat inclusiv pentru</i> persoanele cu dizabilități”? Hipnoticul influenței și cum ne tratăm... (Eugenia Mincu)	22
<i>Sunt sub picurătoare!</i> (Eugenia Mincu)	24
Tableta de <i>râs</i> (<i>am râs</i> sau <i>m-am râs?</i>). Râsul Aurorei (Eugenia Mincu)	24
<i>Concediale</i> (Ana Vulpe)	25
<i>Avia</i> (Inga Druță)	26
<i>Go!</i> (Inga Druță)	26
<i>Rută</i> (Inga Druță)	27
<i>Transport</i> (Ana Vulpe)	28

Urcă în <i>bus</i> ! (Eugenia Mincu)	29
<i>Oficii în arendă</i> (Inga Druță)	29
Câte ceva despre <i>petrol</i> (Maria Onofraș)	30
Despre <i>coarde</i> (Maria Onofraș)	30
Expresii frazeologice (Maria Onofraș)	31
Calcul semantic: cuvântul <i>moment</i> (Viorica Molea)	32
<i>Îndreptare</i> (Ana Vulpe)	33
Etimologia cuvântului <i>medicină</i> (Eugenia Mincu)	33
Etimologia cuvântului <i>farmacie</i> (Eugenia Mincu)	34
Cuvintele-fantomă: <i>sepsis, urosepsis</i> (Eugenia Mincu)	34
<i>Diagnostic</i> versus <i>diagnoză</i> (Eugenia Mincu)	35
<i>Virus</i> (Ana Vulpe)	35
Despre un <i>virus virulent cu un prognoz nefavorabil</i> (Eugenia Mincu)	35
<i>Coronavirusul</i> și <i>coronavirusofobia</i> . Ce față are frica? (Eugenia Mincu)	36
<i>Epidemie de gripă pandemică</i> (Ana Vulpe)	37
Ce știm despre <i>panică</i> ? (Eugenia Mincu)	38
<i>Alimente</i> (Ana Vulpe)	38
<i>Tortă</i> (Ana Vulpe)	39
Despre cuvântul <i>stradă</i> (Maria Onofraș)	39
În brațele timpului. <i>Minut</i> sau <i>minută</i> ? (Eugenia Mincu)	40
O inadvertență stilistică: pleonasmul (Viorica Molea)	41
Încă o dată despre exprimările pleonastice (Ana Vulpe)	42
Sinonimie sau pseudosinonimie. <i>Cură de tratament</i> ? (Eugenia Mincu)	43
Hipercorectitudinea și blocajul psihologic. <i>Longevitatea vieții</i> ? (Eugenia Mincu)	44
<i>Prețuri ieftine, prețuri scumpe...</i> (Viorica Molea)	45
Dilema paronimelor: <i>marcat</i> și <i>marcant</i> ; <i>orbital</i> și <i>orbitar</i> ; <i>termeni</i> și <i>termene</i> (Eugenia Mincu)	45
<i>Ecolalia</i> sau ecoul dependenței. <i>În dependență de</i> sau <i>în funcție de</i> ? (Eugenia Mincu)	46
Neologismele și beția de cuvinte. <i>Superfluu</i> , <i>-ă</i> , <i>-i</i> , <i>-e</i> și cuvântul <i>alcool</i> (Eugenia Mincu)	47
<i>Major</i> (Ana Vulpe)	48
<i>Maxim</i> (Ana Vulpe)	48
<i>Superior, inferior</i> (Ana Vulpe)	49
<i>Prematur</i> (Ana Vulpe)	50

<i>La moment</i> (Inga Druță)	50
Prepoziția <i>datorită</i> vrea să ne spună <i>mulțumesc!</i> (Eugenia Mincu)	51
Cratima (Inga Druță)	52
<i>Dânsul</i> (Inga Druță)	53
<i>De exemplu sau spre exemplu?</i> (Eugenia Mincu)	53
<i>Prezent!</i> sau <i>Prezentă!</i> ... la lecții (Eugenia Mincu)	54

2. GRAMATICĂ

Conjugarea unor verbe neregulate (Viorica Molea)	55
Forme eronate ale unor verbe (Viorica Molea)	55
<i>A merita/a se merita</i> (Viorica Molea)	56
Verbul <i>a trebui</i> + alte verbe (Viorica Molea)	57
<i>A absolvi</i> (Ana Vulpe)	57
<i>Manifest</i> sau <i>manifestez?</i> (Eugenia Mincu)	58
Verbele <i>a influența</i> , <i>a indica</i> față în față cu prepoziția (Eugenia Mincu)	58
Copiatul... o normă sau o necesitate? <i>Se copiază</i> sau <i>se copie?</i> (Eugenia Mincu)	59
Articulat sau nearticulat? (Viorica Molea)	59
Dezacordul articolului genitival (Angela Savin-Zgardan)	60
Capcana pluralului (Eugenia Mincu)	60
<i>Astm</i> sau <i>astmă?</i> (Eugenia Mincu)	61
<i>Seminar</i> – <i>seminarii</i> sau <i>seminare</i> (Ana Vulpe)	61
Feminizarea denumirilor de profesii (Maria Onofraș)	62
Gradele de comparație ale adjectivelor (Maria Onofraș)	63
Modul de exprimare a superlativului absolut de superioritate al adjectivului/adverbului (Maria Onofraș)	63
<i>Inflamatorie</i> sau <i>inflamatoare?</i> (Eugenia Mincu)	64
<i>Cine, ce</i> (Inga Druță)	64
Probleme de acord al unor adverbe aflate pe lângă substantive (Viorica Molea)	64
Acordul pronumelui relativ și al articolului posesiv (sau genitival) (Viorica Molea)	65
Lipsa acordului din grupul nominal la numerale (Angela Savin-Zgardan)	66
Conjunții corelative și perechi (Viorica Molea)	67
Grupul <i>ca și</i> (Viorica Molea)	67

Prepoziții ambițioase: <i>pentru, cu, de</i> (Eugenia Mincu)	68
Pretenții genitivale. Genitivul sau acuzativul? (Eugenia Mincu)	69
Controverse la utilizarea unor prepoziții spațiale (Eugenia Mincu)	69
Utilizarea greșită a prepozițiilor (Angela Savin-Zgardan)	70
Utilizarea prepoziției <i>de</i> (Maria Onofraș)	70
Omiterea reluării complementului direct (Angela Savin-Zgardan)	71
Conjunția <i>ca să</i> (Viorica Molea)	71
Discontinuități sintactice (Angela Savin-Zgardan)	71
Calcuri lingvistice: <i>Cum viața?; Cum treburile?;</i> <i>Cum dispoziția?</i> (Viorica Molea)	77
Calcul lingvistic al unor verbe nereflexive (Viorica Molea)	78
Calcul lingvistic cu verbul <i>a citi</i> (Viorica Molea)	78
Calcul lingvistic <i>a se ocupa</i> (Viorica Molea)	79
Calcurile și medicina: medicamentele și tratamentele... <i>se primesc?</i> (Eugenia Mincu)	80
Calcuri lingvistice (negația <i>nu</i> din limba rusă) (Viorica Molea)	80

3. FONETICĂ, ORTOGRAFIE ȘI PUNCTUAȚIE

Probleme de accent (Viorica Molea)	81
Pronunție (Ana Vulpe)	82
Ortografia unor verbe (Viorica Molea)	82
<i>Așează, înșeală</i> (Ana Vulpe)	83
<i>Vreai, iai</i> (Ana Vulpe)	83
Virgula (Inga Druță)	84
<i>A agreea</i> sau <i>a agreea</i> (Ana Vulpe)	85
Erori și inadvertențe... (Angela Savin-Zgardan)	86

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	89
-------------------------------	-----------

1. LEXIC ȘI SEMANTICĂ

A contacta

„Sunt mode literare sau snobisme verbale, care picură pe nesimțite în vocabularul unei epoci, generalizând întrebuințarea anumitor cuvinte cu virulența unei adevărate epidemii”, scria publicația *Cuvântul* în ianuarie 1931.

De fapt, cuvintele „la modă” de cele mai multe ori sunt neologisme. Unul dintre neologismele „virulente” care circulă astăzi în mai multe variante stilistice ale limbii române este verbul *a contacta*, preluat din franceză și/sau engleză. Consemnat în dicționare cu sensul „a stabili legătura cu o persoană, cu un organism”, termenul *a contacta* este la el acasă în mesajele publicitare, în ofertele de servicii: „Căutăm secretară cu prezență agreabilă... *Contactați-ne* la telefonul...”

Astăzi verbul *a contacta* este folosit curent, abuziv chiar, în stilul publicistic și în stilul conversației. Termenul este mai scurt și mai comod decât construcțiile *a lua legătura (cu cineva)*, *a stabili legătura (cu cineva)*, *a lua contact (cu cineva)*, pe care le înlocuiește. Totuși, utilizând prea des verbul *a contacta*, neglijăm sinonimele acestuia. Să recunoaștem că în ultimul timp nu mai *comunicăm*, pur și simplu, cu prietenii, nu mai *ținem legătura* cu ei, ci îi *contactăm*. Se poate spune însă simplu și frumos: „Mai știi ceva despre...?” sau „Mai ai vreo veste de la...?” în loc de „Contactezi cu...?”.

De fapt, formula *a contacta cu cineva* este defectuoasă nu numai din punct de vedere stilistic, ci și din punct de vedere gramatical. *A contacta* este un verb tranzitiv, care trebuie urmat de un complement direct: „Specialiștii pot *contacta conducerea* institutului fără anunț prealabil”. Asocierea verbului *a contacta* cu un complement indirect este incorectă: „*Contactăm cu firme* din Occident”.

În ceea ce privește distribuția stilistică, verbul *a contacta* este la locul potrivit într-un reportaj, de exemplu: „*Contactat* de reporterul nostru, ministrul a declarat următoarele...” sau într-un mesaj publicitar: „*Prestăm servicii de transport. Ne puteți contacta* la adresa...”.

În conversația curentă, termenul este pretențios, artificial și poate produce impresia unei „sclifoseli stilistice”, vorba distinsului filolog Iorgu Iordan. Dacă recurgeți totuși la cuvântul în discuție, ar fi bine să-l folosiți adecvat, deci să *contactați pe cineva*, și nu *cu cineva*.

Inga DRUȚĂ

A se concedia

Nu există în limba română această formă a verbului în cauză. Dictionarele înregistrează forma *a concedia* cu sensul „a elibera dintr-o funcție; a da afară; a demite, a destitui, a disponibiliza”. Prin urmare, cineva, să zicem, directorul unei instituții, unei întreprinderi, adică angajatorul, poate să-l concedieze pe altcineva, pe angajat. O persoană nu poate *să se concedieze* pe sine însăși. Și nici *să se elibereze de la serviciu*, căci și astfel de exprimări auzim. Ea poate *să-și dea demisia, să demisioneze, să renunțe la o funcție, la o sarcină*.

Ana VULPE

A se expune

În anumite perioade, se constată la vorbitorii unei limbi unele expresii, construcții, formule reluate cu insistență până la a deveni ticuri verbale. Un asemenea tic verbal, observat în special în exprimarea funcționarilor publici, dar și în limbajul reporterilor, este formula „a se expune asupra unui fapt”. Construcția este nefirească pentru limba română și se impune abandonarea acesteia în favoarea unor expresii corecte.

Verbul *a expune* are mai multe sensuri, de altfel, bine cunoscute de vorbitori. Cu valoare tranzitivă, *a expune* înseamnă: „1. A prezenta, a reda prin cuvinte, a relata, a explica (*a expune un subiect, a expune o opinie*). 2. A așeza la vedere; a arăta, a prezenta în fața publicului (*a expune tablouri, a expune marfa*). 3. (*despre obiecte*) A așeza un obiect, un material în așa fel încât să se poată exercita asupra lui o acțiune, o influență (*a expune la soare*). 4. A supune acțiunii luminii un film, o placă fotografică pentru a obține un clișeu, o fotografie”. Cu valoare reflexivă, verbul *a expune* are sensul de „a pune sau a se afla într-o situație periculoasă sau neplăcută” (*persoană expusă unui risc; oraș expus unui pericol*).

Revenind la formula „a se expune asupra unui fapt”, constatăm că vorbitorii confundă verbul *a se expune* cu *a se pronunța*. Construcția corectă în limba română este *a se pronunța asupra unui fapt, eveniment*, de exemplu: *Herta Müller este o voce care „s-a pronunțat împotriva uitării, apărând astfel valoarea libertății”*. O altă modalitate recomandabilă de exprimare implică adăugarea la verbul *a expune* a precizărilor *punct de vedere, opinie*: *Deputatul și-a expus opinia privind proiectul de lege sau Profesorul și-a expus punctul de vedere referitor la disciplinele opționale*.

Rezumând, reluăm în stil telegrafic recomandarea tabletei de față: este eronată și nefirească folosirea verbului *a se expune* în contexte de genul: *Primăria invită cetățenii să se expună asupra inițiativei privind interzicerea amplasării de noi gherete în Chișinău*. Corect: *Primăria invită cetățenii să se pronunțe...* sau *să-și expună punctul de vedere*.

Așadar, să ne *expunem* fără teamă opiniile, să ne *pronunțăm* de fiecare dată când e nevoie și să nu ne *expunem* primejdiilor.

Inga DRUȚĂ

A finisa

Un cuvânt la modă astăzi, în spațiul basarabean, este verbul *a finisa*, care apare în diferite contexte, posibile și... imposibile. Unii vorbitori consideră că e mult mai elegant să spună *Ședința s-a finisat* decât *Ședința s-a încheiat*.

Recent, un tânăr amabil de la un magazin de telefoane mobile mi-a spus cu un surâs jenat că modelul de telefon care mă interesa *s-a finisat*, dar se poate face comandă. Pe un blog am văzut că, mai nou, până și o facultate *se finisează*...

Ceea ce i-a derutat pe vorbitori și i-a atras în capcană este ideea de **definitivare** conținută în verbul *a finisa*: „A executa ultima fază din procesul de fabricație, de confecționare, de execuție etc. a unui obiect, a unei construcții etc., pentru a i se da aspectul, forma și dimensiunile definitive”. Astfel, *se finisează* fațada unei construcții, adică i se dă aspectul definitiv. Sau *se finisează* marmura, granitul, piatra naturală (cu sensul „se prelucrează și se șlefuieste”). Poate fi *finisat* un ornament de caroserie. *Se finisează* confecțiile. *Se finisează* lemnul, pardoselile... și chiar o coafură.

Astfel, verbul *a finisa* poate fi asociat cu *finisaj*: „operație prin care se dă forma definitivă unui produs sau unei lucrări”. Se spune corect *lucrări de finisaj*, *finisaj interior/exterior*, *finisaj prin culoare*, *finisaj decorativ* etc. Domeniul în care predomină termenul *finisaj* este cel de construcții și amenajări. Or, se poate spune și despre un produs (cum ar fi un telefon mobil sau un autovehicul) că are un finisaj elegant sau lacunar.

„Aici sezonul de schiat nu se finisează niciodată...”, declară pompos o agenție de turism. Un sezon de schiat nu poate fi *finisat* nici în cel mai urât vis... Și nici o ședință. Și nici o facultate. Un sezon se încheie. O ședință ia sfârșit, se încheie sau se ridică. Un produs nu este disponibil sau nu este în stoc. O facultate este absolvită.

Prin urmare, *a finisa* nu este sinonim cu *a încheia*, *a termina*, *a absolvi*, ci numai cu *a definitiva*, în contexte, bine determinate.

Inga DRUȚĂ

A include

Nu ne putem explica de ce uzul nostru lingvistic preferă uneori să numească lucruri sau acțiuni cu termeni absolut necorespunzători. Este și cazul verbului *a include*, folosit – impropriu – în construcții de tipul: *a include televizorul* (sau *aparatul de radio*), *a include aspiratorul*, *frigiderul*, *radiatorul* sau alte aparate electrocasnice. De unde vine eroarea, se știe. Dar nu numai influența străină poate fi invocată în acest caz.

Majoritatea vorbitorilor manifestă tendința de a se exprima cât mai îngrijit, cât mai elevat, de aceea deseori sunt preferate cuvintele mai noi, mai puțin frecvente, dar care sunt totodată mai puțin cunoscute. De aici pornesc însă și unele erori de exprimare. Astfel, verbul *a include* înseamnă „a cuprinde, a conține, a îngloba”, de exemplu: *Vechea Galie include și Belgia de astăzi*. *A include* are ca sinonime și termenii *a integra*, *a introduce*, *a încorpora*. Un element poate fi deci *inclus* – adică *înglobat* – într-un ansamblu; ceva poate fi *inclus* – sau *încorporat*, *introdus* – în masa unei substanțe.

Revenind la construcțiile de la care am pornit, semnalăm că atunci când vrem să ascultăm știrile de ultimă oră sau să urmărim un film, nu *inclu-dem* televizorul, ci, pur și simplu, îl *deschidem*. ***Deschide televizorul!*** – aceasta este formula uzuală corectă, sau ***Deschide aparatul de radio!*** Procesul invers se numește *a închide televizorul* (aparatul de radio). Nici un motor nu *se include*, ci *se pornește*, *este pus în funcțiune*, *este acționat*. Un aparat electromenajer *este conectat* sau *pus în funcțiune*. Formula recomandabilă, în acest caz, va fi: ***Conectează frigiderul*** sau ***Pune în funcțiune robotul de bucătărie***. În mod similar, un telefon mobil *se deschide/se închide* sau *se conectează/se deconectează*.

Inga DRUȚĂ

A reitera

Indiscutabil, ideea și intenția de a utiliza neologisme în vorbire nu poate fi decât una salutară, cunoașterea și utilizarea acestora fiind și un indiciu al nivelului de cultură al unui vorbitor. Dar trebuie să manifestăm prudență, să folosim cuvintele noi atunci când suntem siguri că le cunoaștem cu exacti-

tate sensul. În acest context, amintim că verbul *a reitera* este un împrumut francez și este sinonim cu sensul de bază al verbului *a repeta*.

Dar, atenție! *A repeta* are o semantică mult mai largă, însemnând **a spune, a face, a produce** ceva încă o dată. Însă *a reitera* înseamnă doar **a spune, a exprima, a enunța** ceva încă o dată, dar nu și **a face, a produce** ceva încă o dată. Astfel, putem *reitera o idee, o frază, un slogan, un adevăr* etc., adică doar ceea ce poate fi spus, exprimat, enunțat. Or, în ultimul timp se face abuz de acest verb, utilizat în contexte inadecvate. Și încă o greșeală se comite la utilizarea verbului *a reitera*, de altfel, și la utilizarea verbului *a repeta*, atunci când se adaugă alături și îmbinarea *încă o dată*, adică sunt eronate exprimările de tipul *a reitera încă o dată* sau *a repeta încă o dată*, alăturarea îmbinării *încă o dată* fiind absolut inutilă, deoarece ea este inclusă în semantica verbelor respective.

Ana VULPE

A se repeta

S-ar părea că ce poate fi mai simplu decât a folosi verbul *a se repeta* în accepția sa, unica de altfel, „a se produce din nou; a avea loc din nou”: *evenimentul se repetă; istoria se repetă; cazurile se vor repeta* etc., etc. Într-adevăr, lucrurile până aici sunt simple și clare, întrucât verbul, în forma sa reflexivă, *a se repeta* e utilizat în context pe potrivă semnificației ce o comportă. Nedumerirea însă o manifestăm în situația când nu ceva se repetă, dar cineva (o persoană) se repetă, ca în contextele: *n-aș vrea să mă repet; șeful are obiceiul de a se repeta; nu trebuie să vă repetați atâta* și multe altele. O persoană nu poate **să se repete**, adică „să se producă din nou”. Ea poate **să repete** ceva spus, enunțat anterior. Menționăm că în spațiul basarabean e foarte frecvent utilizat. E o influență a verbului rusesc *повторяться*. Deși, până la urmă, uzul determină norma.

Ana VULPE

A sta pe buletin

S-a menționat nu o singură dată că în vorbirea basarabenilor există greșeli care persistă mai multe decenii la rând. Desigur, în această ordine de idei, constatăm și suficientă indiferență din partea multora dintre vorbitorii de limba română față de modul de exprimare. Din categoria greșelilor persistente face parte și exprimarea *a sta* sau *a fi pe buletin* sau *pe foaie de boală*.

Adică este vorba de situația când cineva s-a îmbolnăvit și se lecuiește acasă sau într-un spital, fiind, totodată, scutit, în mod legal, de a presta muncă, evident, dacă este încadrat într-un loc de muncă. Starea este clară, dar, iată, exprimarea nu este una corectă. Nu ne imaginăm cum am *sta pe buletin* sau *pe foaie de boală*. În limba română corectă există îmbinarea *a fi* sau *a se afla în concediu medical*. Prin urmare, dacă, din nefericire, cineva s-a îmbolnăvit, a consultat medicul și este nevoit, conform prescripțiilor acestuia, să stea acasă sau să fie internat într-un spital să se trateze, să nu se afle la locul de muncă, în această perioadă de timp, persoana respectivă are buletin de boală sau certificat medical și se află în *concediu medical*.

Ana VULPE

A oferi cuvântul...

Formula *a oferi cuvântul* a devenit uzuală. Și noi insistent *oferim cuvântul* la adunări și la conferințe.

Nerecomandabil: *Acum cuvântul i se oferă dlui/dnei X...*

Explicație: Verbul *a oferi* desemnează acțiunile de „1. a propune cuiva (în semn de atenție, de bunăvoință etc.) să primească un lucru necerut; a da în dar, a pune la dispoziție; (refl.) a se declara dispus să facă un serviciu, a se pune la dispoziția cuiva. 2. a propune spre cumpărare o marfă, un bun etc.; a propune un preț pentru o marfă, pentru un bun etc. 3. (fig.) a înfățișa, a arăta, a etala, a prezenta ceva”.

Așadar, *a oferi cuvântul* unei persoane înseamnă a-i impune „un lucru necerut” sau a-i „propune spre cumpărare marfa”... cuvântul, care, de altfel, îi aparține.

Recomandabil: *În continuare dăm cuvântul dlui/dnei X.../are cuvântul dl/dna X.../propunem spre atenția Dvs. comunicarea dlui/dnei X.../dl/dna X va prezenta comunicarea Y...*

Explicație: **Cuvântul** (< lat. *conventus* „adunare, întrunire”, *conventum* „înțelegere” din latinescul *conventare* „a se întruni mereu”) este atestat în peste 30 de locuțiuni, inclusiv *a cere* (sau *a da*, *a avea*) *cuvântul* „a cere sau a da cuiva dreptul de a vorbi (într-o ședință, într-o adunare etc.); *a lua cuvântul* „a vorbi (într-o adunare)”.

Cuvântul se dă, dar și *se ia*; locuțiunea *a-i lua cuiva cuvântul* înseamnă „a interzice cuiva să-și mai continue afirmațiile (într-o adunare)”.

Formula *a oferi cuvântul* este un calc după modelul limbii ruse *предоставить слово* și utilizarea acesteia în limba română nu este recomandabilă.

Eugenia MINCU

A deschide viză?

De când s-au deschis porțile de fier după care am fost zăvorâți de decenii în șir, tot mai multă lume călătorește „afară” fie în interes de serviciu, fie în interes turistic, fie în căutarea unui loc de muncă cât mai bine plătit. Cu toate acestea, libertatea de mișcare este relativă, impedimentul principal fiind... vizele. În spațiul basarabean, în legătură cu subiectul în discuție s-a generalizat expresia improprie *a deschide o viză*, calchiată după model rusesc: *открыть визу*. O viză, de fapt, *se obține*, iar instituțiile autorizate (ambasadele, consulatele) le *acordă* (sau nu...).

INGA DRUȚĂ

A rămâne în continuare

Printre cele câteva sensuri înregistrate pentru verbul *a rămâne*, în dicționarele românești găsim și sensul „a continua să existe; a persista, a dura”. De exemplu: *a rămâne în memorie*. Observăm lesne că definiția include ideea de continuare.

Greșit: *Situația epidemiologică în țară rămâne în continuare gravă.*

Rămânem în continuare cu gândul la cei mai triști ca noi.

Va trebui să rămână în continuare în spital.

Corect: *Situația epidemiologică în țară rămâne gravă.*

Rămânem cu gândul la cei mai triști ca noi.

Va trebui să rămână în spital.

Explicație: E vorba de utilizarea alăturată a două elemente lexicale: *a rămâne în continuare*, care, pe lângă faptul că este un calc neadecvat după modelul limbii ruse, formează și un pleonasm.

Ana VULPE

Aveți careva probleme?

Constatăm că în ultimii ani s-a extins, ca o epidemie, utilizarea pronumei *careva* cu sensul de „unele” sau „anumite” în contexte cum sunt:

Greșit: *Dacă apar careva dificultăți.../Nu există careva prevederi legale care...*

Corect: *Este careva (= cineva) pe aici? Știe careva (= cineva) răspunsul?*

Explicație: De fapt, *careva* este pronume (sinonim cu *cineva*). Alăturarea pronumelui *careva* unui substantiv (*careva înlesniri, careva probleme, [aveți] careva întrebări*) este alogică și chiar... absurdă.

Corect: *unele înlesniri; anumite probleme; [aveți] întrebări.*

Inga DRUȚĂ

Boala s-a ameliorat... E corect?

Sunt situații în care cuvintele ne joacă festa. Cunoașterea „ființei” cuvântului este o condiție *sine qua non* în dorința de a le utiliza. Astfel, ne pomeneșim în afara „ființei” cuvântului.

Greșit: *În urma tratamentului, boala s-a ameliorat.* Ameliorarea bolii indică înrăutățirea stării de sănătate. Autorul a vrut să indice o ameliorare (= îmbunătățire, îndreptare) a stării de sănătate.

Corect: *În urma tratamentului, starea de sănătate (a pacientului) s-a ameliorat* sau *În urma tratamentului, boala s-a diminuat.* *În urma tratamentului, pacientul se simte mai bine.* *În urma tratamentului, au sporit indicii de sănătate.*

Eugenia MINCU

Cum ne atârnăm unii față de alții?

De multe ori, în unele situații în care se face apel la bunul-simț al omului sau la „cei șapte ani de acasă”, suntem atenționați că:

Greșit: *Trebuie să ne atârnăm frumos unii față de alții, doar suntem oameni!* Iar atunci când e vorba de sănătatea noastră, cerem ca medicul „să se atârne” serios față de noi, pacienții!”

Corect: *Trebuie să avem o atitudine frumoasă unii față de alții, iar medicul, dar și noi, pacienții, trebuie să avem o atitudine plină de responsabilitate față de sănătatea noastră.*

Explicație: Dicționarele înregistrează, pentru verbul de conjugarea I a *atârna*, următoarele sensuri:

„I. 1. Intrans. A cădea liber în jos (fiind prins sau suspendat de ceva). 2. Tranz. A agăța, a suspenda, făcând să cadă liber în jos. 3. Refl. A se agăța de cineva sau de ceva; a se prinde. II. Intrans. 1. A se apleca spre pământ sub o povară sau din lipsă de putere. *Crengile atârnă la pământ.*

2. A avea o greutate (relativ) mare; a cântări (mult). III. Intrans. A depinde de cineva sau de ceva”.

Și deoarece suntem oameni, este important a avea o *atitudine* (lexem definit în DEX „fel de a fi sau de a se comporta (reprezentând adesea o anumită concepție); comportare”) adecvată și de a lua atitudine („a-și manifesta poziția, a-și afirma (cu hotărâre) punctul de vedere”) în iminența riscului de a fi agățați de cineva sau de ceva.

Eugenia MINCU

Cum se vociferează în parlament?

În parlament se vociferează cu mult mai mult decât aleșii noștri conștientizează această vociferare.

Greșit: Îl rog pe dl X *să vocifereze* proiectul de lege Y.

Corect: Îl rog pe dl X *să dea citire* proiectului de lege Y.

Explicație: Verbul *a vocifera* înseamnă „a vorbi pe un ton ridicat; a-și manifesta enervarea, nemulțumirea sau mânia prin vorbe răstite; a țipa; a striga”, „a zbiera, a țipa cu mânie”.

Eugenia MINCU

Debut, a debuta

Deseori unii vorbitori, din dorința de a se exprima mai elevat, de a impresiona, utilizează cuvinte simțite de ei ca fiind mai nobile. Din păcate, uneori acestea sunt inadecvate semantic, nepotrivite situației de exprimare. În acest sens, vă propunem câteva contexte extrase din diverse materiale publicate: *în debutul ședinței guvernului; în debutul festivalului; în debutul revoltei* ș.a. Cuvântul nepotrivit din aceste exemple este *debut*.

Ca să înțelegem de ce este nepotrivit, amintim sensurile indicate de dicționarele limbii române. *Debut* înseamnă: „Prima încercare, primii pași ai cuiva într-o profesie, într-o activitate artistică, literară”. De exemplu: *Debutul lui în publicistică a fost reușit*. Adică, e vorba de **debutul unei persoane**, debutul **cuiva** într-o activitate. Prin urmare, este utilizat greșit cuvântul *debut* în îmbinările *debutul unei ședințe, al unei adunări; debutul festivalului* etc. Corect ar fi *începutul unei ședințe, al unei adunări; începutul festivalului* etc. Deși *început* este sinonim cu *debut*, capacitatea lui combinatorică este mult mai largă, iar a cuvântului *debut* este mult mai restrânsă. Așa e: cuvintele, ca și oamenii, au anumite predilecții unele față de altele și nu pot fi îmbinate la voia întâmplării.

Situația e similară și în cazul verbului *a debuta*, care deseori este utilizat în contexte inadecvate: *adunarea a debutat*, *ședința a debutat*, *festivalul a debutat* etc. Simplu și corect ar fi: *adunarea a început*, *ședința a început*, *festivalul a început* ș.a.m.d., pentru că *a debuta* înseamnă „a-și face debutul (adică, prima încercare, primii pași) ca artist, ca scriitor etc.”, adică poate *debuta* doar cineva (un artist, un scriitor, un pictor etc.), dar nu și o adunare, o ședință, un festival etc. Cel puțin, așa ne recomandă normele lexicale în vigoare.

Ana VULPE

Mediul academic și bancurile. Doamne ajută!... la primitul sau la luatul notelor?

Mediul academic își are bancurile proprii.

Vă spun un banc, pe care mi l-au spus studenții, cu zâmbetul pe buze, după ce **au luat notele** la examen:

Examenul e asemenea unui ritual religios.

Ascultăm întrebările puse de către profesori și... ne facem cruce: Doamne, ajută! Noi răspundem și e rândul profesorilor să-și facă cruce: Doamne ferește și păzește!

Apropo, notele *se dau* de către profesori și *sunt luate* de către studenți sau elevi.

Din discuțiile de după examen ale studenților/elevilor...

Greșit: Ce notă ai primit la examenul de astăzi? Ce notă ți-a pus profesorul?

Corect: Ce notă ai luat la examenul de astăzi? Ce notă ți-a dat profesorul?

Explicație: Sensul de bază al verbului *a pune* este „a lua și a așeza într-un anumit loc, pe ceva, sub ceva etc. anumite obiecte”, iar al verbului *a primi* se referă la „bunuri materiale care aparțin sau care i se cuvin subiectului ori care îi sunt dăruite, oferite, trimise etc.”. Or, nota nu „intră în posesia sau în folosința” studentului/elevului, din motiv că este imaterială.

Greșit: Biletul conține mai multe întrebări.

Corect: Biletul conține mai multe subiecte.

Explicație: Cuvântul *întrebare* desemnează „acțiunea de a întreba”. Conținutul biletului îl formează *subiectele* acestuia.

De fapt, noi, oamenii, ne „purtăm crucea” nu doar în spate, dar și... în șale. *Osul sacral* (< gr. *osteon hieron*) se mai numește și *crucea-șalelor*, *osul*

crucii „formează partea posterioară a centurii pelviene; este compus din cele 5 vertebre sacrale”.

Termenul *mărul lui Adam* (< lat. *pomum Adami seu proeminentia laryngea*) reprezintă o asociere de metafore. În accepția biblică, Adam a mușcat din mărul „ispitei” și acesta i-a rămas în gât. În medicină, termenul desemnează „proeminența laringală”, „umflătura cartilajului tiroid al laringelui, vizibilă în partea anterior-mediană a gâtului”.

Eugenia MINCU

Memoria între *a memoriza* și *a memora*. Regresul sau regresarea?

Memoria este ceea ce ne definește intelectul, ființa noastră existențială, ne reprezintă ca popor.

Cuvântul *a memora* „a învăța pe dinafară, a învăța pe de rost, a reține în memorie; a memoriza” provine de la numele titanei *Mnemosyne* (< gr. *mne-mosyne* „memorie, amintire” = < gr. *mnēmē* (*men-* „a gândi”) + *-synē*, sufix substantival), care descoperă puterea intelectului (= minții) și denumeste „lucrurile”, pentru a înlesni comunicarea dintre muritori. Pe lângă aceasta, oferă oamenilor puterea, capacitatea de a memora. Omul, lipsit de darul zeiței, uită *cine este și ce este*.

De aici, avem substantivul *amnezie* „pierderea memoriei”, dar și verbul *mnemoniza* „a face ceva să fie ușor de memorizat”, precum și adjectivul *mnemonic* „care se referă la memorie; care ajută memoria, mnemotehnic”.

Cum e corect: *a memora* sau *a memoriza*? Ambele sunt corecte. Diferența este mai mult una formală. Amândouă au la bază latinescul *memorare* și sunt preluate din limba franceză. Verbul *a memora* respectă forma cuvântului latin. Verbul *a memoriza* a derivat de la latinescul *memorare*, fiind adaptat la structura limbii franceze, prin adăugarea sufixului.

Importantă este totuși facultatea minții de a fixa sau a reține în memorie ce și cum vorbim.

Cuvintele frecvent utilizate *progresare/regresare*, *regresie* sunt **cuvinte-fantomă**, ca de altfel și *decidere*, formate după modelul substantivelor deverbale.

Greșit: Este necesar a suprima **progresarea** maladiei prin respectarea schemei de tratament, pentru a atinge **regresia/regresarea** acesteia.

Corect: Este necesar a suprima **progresia/progresul** maladiei prin respectarea schemei de tratament, pentru a atinge **regresul/regresiunea** acesteia.

Greșit: ...apoi urmează **deciderea asupra tacticii de tratament**.

Corect: ...apoi urmează **luarea deciziei în selectarea tacticii de tratament**.

Eugenia MINCU

Pseudosinonimia: a reveni sau a recidiva?

Greșit: După un tratament neeficient, boala poate **reveni**.

Corect: După un tratament neeficient, boala poate **recidiva**.

Explicație: Verbul intransitiv *a reveni* are sensul de „a veni din nou, a se întoarce; a apărea iar; a se manifesta din nou”; „a se întoarce la starea normală, obișnuită; a-și recăpăta echilibrul sufletesc, a se regăsi”.

Aparent, se stabilește o relație de sinonimie cu verbul *a recidiva*, acesta însemnând „a se manifesta din nou după o vindecare aparentă; a reapărea, a reîncepe, a reveni”.

Totuși, personificarea *bolii* nu este acceptabilă într-un text medical, cu excepția mitologiei populare românești. Boala se instalează în organism, se tratează și, uneori, poate recidiva.

Eugenia MINCU

Reieșind din cele spuse...

Calcurile ne-au invadat. Bilingvismul își pune amprenta și, pe alocuri, ne subminează intenția de a fi buni vorbitori de limba română.

Greșit: **Reieșind din cele spuse mai sus, conchidem...** (formulă frecventă în multe demersuri științifice).

Corect: **În baza celor afirmate anterior.../Având drept reper afirmațiile anterioare.../În contextul acestor afirmații.../Pornind de la premisa... etc. ..., conchidem.**

Explicație: Formula *a reieși din cele spuse* este un calc după limba rusă: *исходя из вышесказанного*, care se înscrie perfect în structura limbii ruse, dar care nu este bine-venită în limba română.

Eugenia MINCU

Să fie oare „programul informativ destinat inclusiv pentru persoanele cu dizabilități”? Hipnoticul influenței și cum ne tratăm...

La televizor, o voce gravă, aproape hipnotică, ne atenționează:

– Acest program informativ este destinat inclusiv pentru persoanele cu dizabilități.

Să fie corect oare?

Genitiv? Dativ? Acuzativ?

Greșit: Acest manual **este destinat** pentru medici și mediciști. (**a destina** + Acuzativ)

Corect: Acest manual **este destinat** medicilor și mediciniștilor. (**a destina** + Dativ)

Explicație: Verbul *a destina* solicită utilizarea substantivelor animate în cazul dativ.

Greșit: Alimentația nerațională, tabagismul, sedentarismul **influențază negativ asupra sănătății omului.**

Corect: Alimentația nerațională, tabagismul, sedentarismul **influențază negativ sănătatea omului.** (**a influența** + Acuzativ)

Corect: Alimentația nerațională, tabagismul, sedentarismul au **o influență negativă asupra sănătății omului.** (**o influență** + Genitiv)

Explicație: Varianta greșită este un calc de regim verbal casual, după modelul limbii ruse. În limba română literară, verbul *a influența* se organizează cu substantive în cazul acuzativ.

Influențele sunt diverse, uneori hipnotice...

Potrivit *Teologiei* lui Hesiod, *Hypnos* sălășluia în lumea subpământeană, fără „ca ochii săi să fie ațintiți spre soare, iar în orele de întuneric pătrundea timpl în lumea terestră și aducea oamenilor dulcea odihnă”. Zeul *Somnos* sau *Somnus* este echivalentul roman al lui *Hypnos*.

Așadar, segmentele savante *hipno-* < gr. *hypnos* și *somn(o)-* < lat. *somnus* au același sens, „sogn”, formând uneori relații de sinonimie: medicament *somnifer* (purător de sogn) sau *hipnotic* (raportat la sogn).

În medicină, sunt utilizați termenii:

- *hipnoterapie* (< gr. *hypnos* „sogn” + < gr. *therapeia* „tratament”) „metodă de tratament prin hipnoză”;
- *hipnofobie* (< gr. *hypnos* „sogn” + < gr. *phobus* „frică”) „teamă patologică de sogn” etc.

Ziceam că *hipnoterapia* este una necesară. Cu ajutorul somnului, să fim treziți din „sognolența” cotidiană, să fim ruți din programul guvernat de ritmul ceasului de pe perete, care ne-a invadat viața și care cere mereu „conformare”, „ajustare” etc.

Eugenia MINCU

Sunt sub picurătoare!

Calcul este imitarea unui model de formare a cuvântului sau a unei sintagme preluate dintr-o altă limbă, impropriu limbii române.

Greșit: *Primesc picurătoare/picurători./Eu sunt sub picurătoare.*

Corect: *Administrez o perfuzie/perfuzii.*

Explicație: Dicționarul atestă substantivul *picurătură* (invariabil) „picătură”, „(fig.) sunet, vibrație”, format de la verbul *a picura* + sufixul *-(ă)tură*.

Substantivul-surogat *picurătoare* este un calc nereușit după limba rusă, copiind structura cuvântului *капельница* (verbul *капать* „a picura” + sufixul *-ельница*).

Mai mult, în limba vorbitorilor este frecventă formula *sunt sub picurătoare*, o traducere inadecvată din limba rusă *лежать под капельницей*.

Substantivul *perfuzie* înseamnă „introducerea lentă și continuă, picătură cu picătură, a sângelui sau a unei substanțe medicamentoase în venă ori în țesutul subcutanat, în scopuri terapeutice”. Este un împrumut din franceză, *perfusion*, format de la latinescul *perfusio* (< lat. *per* „prin” + *fusio* „amestecare”).

Dicționarul explică și verbul *a perfuza* „a efectua o perfuzie”; verb de conjugarea I, ind. prez. 1 sg. *perfuzez*, 3 sg. și pl. *perfuzează*.

Eugenia MINCU

Tableta de răs (am răs sau m-am răs?). Râsul Aurorei

„Suntem ceea ce mâncăm!” Un spot publicitar, menit să ne învețe cum să ne alimentăm rațional, repetă ambițios „crudul adevăr” despre esența umană.

Clipe de neînțelegere, mirare, dezamăgire... într-o sală de studenți.

– Eu dimineața am băut un ceai și am mâncat puțină pâine.

– Minunat, se distrează studenții, ești om-pâine, adică bun ca pâinea cea caldă...

– Dar eu dimineața am mâncat și puțină slănină...

Studenții râd: Nu te descuraja, doar pentru moment, ești ceea ce ai mâncat!

Râsul are beneficiile lui. Acolo unde domină râsul, e voie bună, liniște și pace.

Greșit: *Am ascultat gluma și m-am răs.*

Corect: *Am ascultat gluma și am răs.*

Explicație: Verbul *a râde* (< lat. *ridere*) înseamnă „a se distra; a se amuza, a face haz de ceva etc.”. Gluma este cea care provoacă râsul.

Expresia *râs homeric* a apărut, pentru prima dată, în secolul al XVIII-lea și are drept reper fondul cultural universal. Presupune un „râs puternic, în hohote, în cascadă”. Este râsul zeilor din finalul primului cânt al epopeii *Iliada* și nu este vorba despre râsul autorului, Homer.

Și lumea râde. Unii însă râd... galben. Expresia *a râde galben* înseamnă „a râde crispat, forțat, silit”.

Dar cum ar arăta râsul galben al soarelui în cromatica proprie Aurorei, zeița revărsatului de zori?

Aurora (sau *Eos*, în mitologia greacă) este zeița zorilor care, „cu degetele-i trandafirii”, deschide Soarelui porțile Răsăritului. Este reprezentată în vestimentații de culoarea șofranului (galben al soarelui sau aur roșu, aur solar), având aripi. Capul îi este încununat de raze solare și are în mâini un vas plin cu rouă. Ea apare pe cer atunci când se crapă de zi, la îngemănarea nopții și a zilei. Atunci pământul emană o energie specifică, energia creației divine. Se consideră că marii poeți și scriitori ai lumii și-au creat operele sub supravegherea zeiței *Aurora*.

Expresia *Aurora vieții* înseamnă un „început al unei epoci, al unei acțiuni etc.”.

Așadar, râsul solar al Aurorei este sincer, vesel, din toată inima. Să râdem cât mai des!

Apropo, cred că suntem nu ceea ce mâncăm, dar ceea ce gândim!

Eugenia MINCU

Concediale

Suntem în perioada estivală, în toiul verii, și, prin urmare, și în toiul perioadei de concedii de odihnă. Întâlnind deunăzi o veche cunoștință și întrebând-o cum îi merg treburile, mi-a spus bucuroasă că este în concediu de odihnă, dar, din păcate, nu poate pleca să se odihnească cu adevărat undeva, la munte sau la mare, întrucât nu i s-au dat *concedialele*.

Deși am intuit despre ce este vorba, când a zis că nu i s-au dat *concedialele*, intenționat o întreb oarecum nedumerită: „*Ce nu ți s-a dat?* – „*Concedialele*”, repetă dânsa apăsător. Probabil că ați înțeles ce se are în vedere prin *concediale*. Or, mulți anume în felul acesta se și exprimă. Vă atenționăm însă că atare cuvânt, *concediale*, nu este înregistrat în niciun dicționar de limba română. Este consfințită, legiferată în acest sens formula

indemnizație de concediu sau, pur și simplu, *banii pentru concediu*, dar nu *concediale*. Așadar, fie că vă aflați, fie că intenționați să plecați în concediu de odihnă, este oportun ca angajatorii să vă acorde *indemnizația de concediu*, astfel încât să beneficiați din plin de această perioadă.

Ana VULPE

Avia

În sezonul estival, suntem asaltați de oferte tentante: mare, munte, agroturism... Imagini și denumiri exotice se perindă în fața ochilor, oriunde ne-am arunca privirea. Iar unele anunțuri ne îndeamnă să rezervăm pentru viitoarele călătorii plăcute... bilete *avia*. Am consultat mai multe dicționare explicative (generale și specializate, inclusiv un glosar aviatic, elaborat de Lucian Miclaus) și nicăieri nu am găsit acest element de compunere, *avia*. Chiar dacă pare detașat din termenii *aviație* sau *aviatic*, în limba română *avia* este... un intrus, un „venetic” de pe aiurea. Românește se spune corect *bilet de avion*, prin analogie cu *bilet de tren*, *bilet de autobuz*, *bilet de troleibuz*.

În acest context, se impune precizarea că nici compania care desfășoară activități de transport aerian nu se numește *companie avia*, ci *companie aviatică* sau *companie aeriană*. Inserăm câteva sintagme mai frecvente formate cu ajutorul determinativului *aviatic*: *accident/incident aviatic*, *miting aviatic*, *maraton aviatic*, *show aviatic*, *spectacol aviatic*, *sport aviatic*, *muzeu aviatic*, *simulator aviatic*, *activitate aviatică* ș.a.

Alte compuse din domeniul în discuție sunt formate cu ajutorul elementului *avio-* (detașat din *avion*): *avioacar* „utilaj din parcurile de distracții care execută lupinguri”, *aviochimie* „mod de tratare modernă a plantelor cu substanțe chimice împrăștiate din aeronave special amenajate”, *aviofon* „tub acustic prin care se efectuează convorbiri în timpul zborului între membrii echipajului unei aeronave”, *avionor* „constructor de avioane”, *aviosondaj* „sondaj meteorologic efectuat cu ajutorul unui avion” etc.

Inga DRUȚĂ

Gol!

Există domenii de activitate umană la care „se pricepe toată lumea”. Acestea sunt politica, moda și sportul, lista rămânând deschisă. În sport, regele probelor și jocurilor este, indiscutabil, fotbalul (cel puțin, în Europa).

Pasionații de fotbal sau microbiștii, după vizionarea vreunui meci important, comentează fazele acestuia ore în șir. Bineînțeles, momentele cele mai savurate sunt fazele de poartă – fie că golurile au fost reale, fie doar... virtuale.

Și aici e timpul să intre în scenă și alți muritori, chiar dacă nu sunt microbiști și nu pot contesta, în cunoștință de cauză, deciziile arbitrilor. Dar când e vorba despre goluri, admitem că la acestea, într-adevăr, se pricepe toată lumea. Atâta doar că acțiunea de a introduce mingea în poarta adversarului, în timpul unui meci de fotbal, este numită în mai multe feluri. Dacă ați observat, comentarii meciurilor de fotbal folosesc pentru asemenea acțiuni expresiile *a înscrie un gol* și *a marca un gol*. De exemplu: *Primul gol al reprizei a fost înscris de Adrian Mutu; Cine va reuși să marcheze golul victoriei?* Microbiștii noștri, spre deosebire de comentatori, utilizează frecvent și construcția *a bate un gol*. Dar poate fi oare un gol *bătut*? Se bate un cover, se bate tactul, toba, șaua (în expresia *a bate șaua să priceapă iapa*), se bate moneda, se bate, dacă vreți, apa-n piuă, dar un gol poate fi doar *înscris*, *marcat* sau, într-un limbaj familiar, *dat*, de exemplu: *Cristiano Ronaldo a dat un gol de toată frumusețea*. Ca să se producă un gol, în poarta adversarului trebuie introdusă mingea. Sau trimisă. Sau... *bătută*. Se spune curent *a bate mingea*, căci mingea (sau balonul) este un obiect care poate fi *bătut* sau *lovit*. Pe când golul... care este, în principiu, un punct... Poți *bate* sau *lovi*... un punct?! Așadar: deși se spune curent *a bate mingea*, când vine vorba despre goluri, acestea *se înscriu*, *se marchează* sau, în sfârșit, *se dau*. Dar nu *se bat*.

Inga DRUȚĂ

Rută

Ce este ghinionul? Ghinionul, se știe, este o întâmplare, o conjunctură nefavorabilă pentru cineva, este un nenoroc, o neșansă. Ghinionistul, prin urmare, este persoana care are ghinion, care este urmărită de ghinion. În limbajul cotidian al vorbitorilor din stânga Prutului se pare că există și... cuvinte ghinioniste, adică lexeme care au neșansa de a fi mereu utilizate incorrect, nepotrivit sau confundate cu altele.

Un asemenea cuvânt ghinionist este *rută*. În dicționare, nu i se întâmplă nimic, termenul e „sigur” de locul pe care îl ocupă în inventarul lexical și de valoarea sa semantică. Când însă iese la plimbare... sau *pe traseu*, căci acesta este sinonimul său perfect, îl urmărește deseori ghinionul. De exemplu, în cazul în care un vorbitor spune că s-a deplasat din Ciocana în Telecentru

cu o *rută* (în loc de *maxi-taxi*) – cum să nu se plângă necăjita *rută* de ghinion! Dacă ar putea vorbi cuvintele, ar semnala că nu te poți deplasa **cu o rută**, ci **pe o rută**, adică *pe un traseu*, care înseamnă „drum urmat de un vehicul; linie străbătută de o cale de comunicație între două localități”. Altfel spus, *ruta* este *drumul, itinerarul, parcursul* urmat de un vehicul, de exemplu: *Acest autocar circulă pe ruta Chișinău – Timișoara*.

Alți vorbitori (și nu puțini) confundă pe *rută* cu *cursă*, spunând: *Am făcut mai multe rute la casa cea veche până mi-am adus toate lucrurile*. În acest caz, *ruta* de fapt e una, e traseul pe care îl parcurge vorbitorul, mai multe au fost *cursele*. Pe aceeași *rută* se fac mai multe curse, de exemplu: *Autobuzul nr. 11 face curse pe ruta/pe traseul Chișinău – Durești*.

Cursa deci este „drumul străbătut de un curier sau de un vehicul pe același itinerar, după un orar stabilit”. *Cursă* se numește și „vehiculul care parcurge un astfel de traseu”. Este corect a spune *lau cursa de lași*, avându-se în vedere autocarul care circulă (= face curse) în mod regulat pe traseul în cauză.

Inga DRUȚĂ

Transport

Propunem, mai întâi, o serie de îmbinări în care poate fi atestat acest cuvânt în limbajul localnicilor, ca apoi să separăm grâul de neghină, adică să constatăm care sunt corecte și care nu: *transportul pasagerilor, transportul mobilei, transportul materialelor de construcție* și altele de acest tip. În aceste cazuri se realizează sensul „acțiunea de a transporta”. Alte contexte: *transporturi feroviare, transporturi maritime, transporturi auto* etc. E vorba în aceste cazuri de o anumită ramură a economiei naționale. Observăm că se folosește doar forma de plural. Un alt sens al cuvântului *transport* poate fi cel de „totalitate a bunurilor, a ființelor care sunt transportate”. De exemplu: *În portul de la Giurgiulești a sosit un transport de păcură*. Și încă un sens, mai puțin cunoscut și, prin urmare, mai puțin frecvent, este sensul figurat „uitare de sine, provocată de mare emoție, plăcere; stare de beatitudine, adică de fericire deplină”. Situațiile de utilizare a cuvântului *transport* enunțate mai sus sunt adecvate, firești și în concordanță cu semantica acestui cuvânt. Ei, acum să vedem care sunt greșelile de utilizare a termenului în discuție. Vă propunem următoarele contexte: *Din cauza vijeliei, a ploii torențiale, circulația transportului s-a oprit* sau: *Cu ce plecați în călătorie,*

aveți **transportul** vostru? – Avem **transportul** nostru, dar preferăm să plecăm cu autocarul.

În asemenea cazuri, cuvântul *transport* (uneori chiar și pronunțat deocheat – *tránsport*) este utilizat imprecis, inadecvat, nu cadrează cu sensurile enunțate mai sus. Ar trebui aici, evident, să se folosească îmbinarea *mijloc de transport*. Astfel, revenind la exemplele de mai sus, vom spune corect: *Din cauza vijeliei, a ploii torențiale, s-a oprit circulația mijloacelor de transport și nu circulația transportului*. Sau: *Cu ce vă duceți la mare, aveți mijloc de transport personal?* (adică *autoturism, microbuz* sau mai știu eu ce), dar nu *aveți transportul vostru?*

Ana VULPE

Urcă în bus!

Mulți dintre noi ne vrem buni vorbitori de limba română, de aceea ne străduim să nu mai folosim cuvântul *rută* cu sensul „mijloc de transport” sau cuvântul-surogat *rutieră*, pentru că nu e corect!

– Urcă în *bus*!

– Dar de ce *bus*? De ce nu *maxi-taxi*?

– Cuvântul e prea greoi... nu știu cum... Când spui *bus*, lumea înțelege; *busul* e de oameni sau de marfă, eu doar nu spun *rută* sau *rutieră*.

În limba română, *bus* este un cuvânt utilizat de către informaticieni: „1. Cale de dirijare a informațiilor. 2. Conductor comun al mai multor circuite”, împrumut din franceză (*bus*). În limbajul unor vorbitori, *bus* este o trunchiere din cuvântul-împrumut *microbus* care, în română, se pronunță *microbuz* „autobuz mic, pentru un număr redus de pasageri; minibuz”.

Insistăm totuși asupra utilizării corecte a cuvintelor:

Greșit: *Urcă în bus!/Coboară din bus!*

Corect: *Urcă în maxi-taxi!/Coboară din maxi-taxi!*

Apropo, „busul de oameni” sau „de marfă” ar însemna vehicul menit a transporta persoanele și obiectele.

Eugenia MINCU

Oficii în arendă

Formula din titlu, pe care o vedem pretutindeni, a devenit atât de familiară, încât nici nu ne întrebăm dacă este corectă. De fapt, semnificația dorită de autorii formulei urma să fie sugerată absolut altfel, deoarece nici *oficiu*, nici *arendă* nu sunt la locul lor și nici nu sunt termeni compatibili.

Oficiu este „denumire dată unor servicii ale unor întreprinderi sau instituții; serviciu (administrativ); local, birou al acestui serviciu”, de exemplu: *oficiu poștal, oficiu diplomatic, oficiu de cadastru, oficiul stării civile* ș.a. *Oficiu* nu este sinonim cu *birou*!

Termenul *arendă* înseamnă „cedare a dreptului de folosință a unui bun, de obicei teren agricol, pe un timp determinat, în schimbul unei plăți”. Chiar dacă unele dicționare nu menționează explicit, uzul și diverse acte normative indică faptul că termenul *arendă* se utilizează în legătură cu terenurile de pământ: *terenuri agricole date în arendă*.

Prin urmare, un „oficiu” nu poate fi „dat în arendă”. Formulele recomandabile sunt *birouri de închiriat* sau *spații de închiriat*.

Inga DRUȚĂ

Câte ceva despre petrol

Folosirea cuvintelor la întâmplare generează unele îmbinări nefirești pentru limba noastră. De exemplu, la o benzinărie din Chișinău citim: *Vă oferim produse petrolifere*. Se știe că vocabula *petrolifer* se folosește doar în contextul *câmp petrolifer, zonă petroliferă, teren petrolifer*, adică „pământ (zonă, câmp) care conține petrol, care este bogat în petrol”. Produsele extrase din petrol (benzină, motorină etc.) sunt *petroliere*.

Aceste elemente lexicale sunt paronime, adică sunt apropiate ca formă, dar diferite ca sens. Așadar, corect este *Vă oferim produse petroliere*. Se spune *companie petrolieră, terminal petrolier*. La fel, *petrolier* se numește și nava care transportă petrol. Necunoașterea adevăratului sens al unui cuvânt sau cunoașterea cu aproximație a acestuia duce la denaturarea mesajului.

Maria ONOFRĂȘ

Despre coarde

Cunoaștem că în orice limbă există cuvinte care au aceeași formă – atât scrisă, cât și orală –, dar au un conținut semantic diferit. Acestea sunt omonimele și prezintă o atenție deosebită prin faptul că se pot confunda cu ușurință. Nu demult un post TV ne-a oferit un concert în care prezentatorul ne anunța că... *orchestra de instrumente cu corzi... va interpreta... sau adesea auzim corzile vocale*. Forma corectă de plural a acestui cuvânt este, evident, *coarde*: *coarde vocale, orchestră de instrumente cu coarde*.

Trebuie să învățăm a citi dicționarele. Iar dicționarele spun:

- **coardă I, coarde**, s. f. 1) Fir de metal sau din intestinele unor animale, întins pe anumite instrumente, care produce sunete prin vibrație; strună. *Orchestra cu coarde*. 2) Țesut conjunctiv, membranos, rezistent, care leagă mușchii de oase; tendon. *Coarde vocale*.
- **coardă II, corzi**, s. f. 1) Grindă de susținere a tavanului într-o casă țărănească. 2) *pl.* Cele trei frânghii întinse pe laturile ringului de box. De aici și expresia din jargonul boxerilor *a arunca în corzi*.

Maria ONOFRĂȘ

Expresii frazeologice

Frazeologismele sunt valoroase nu numai prin expresivitatea pe care o imprimă vorbirii, ci și prin faptul că unele, ivite din vremuri străvechi, s-au conservat și au ajuns până la noi în forma inițială, cu etimologia uitată, nu însă și sensul valabil. Atenția noastră s-a îndreptat spre expresiile des folosite în vorbirea cotidiană: *a lăsa în voia soartei și ironia soartei*.

În opinia noastră, sunt greșit utilizate expresiile: *copiii l-au lăsat în voia sorții, ironia sorții*. Deformarea acestor expresii se datorează formei de singular identice, dar cu un conținut semantic diferit. Diferite sunt și datele de inventar ale cuvintelor: *soartă*, cu pluralul învechit folosit doar în expresii, *soarte* – s. f., cu definiția „forță, voință supranaturală considerată drept cauza tuturor întâmplărilor, evenimentelor din viața omului; destin; fatalitate; ursită”. *A (se) lăsa în voia soartei*, adică în voia destinului, în plata Domnului. *Soartă* cu pluralul *sorti* – s. f. înseamnă „zar aruncat sau bilet tras la întâmplare, pentru a determina luarea unei decizii”: *tragere la sorti, a ieși sau a cădea cineva la sorti, a se alege sorti* etc. Pentru aceste unități se pune problema menținerii lor în uz în forma în care au circulat în lucrările scriitorilor și cercetătorilor. De exemplu, *pe Eminescu îl copleșea uneori senzația de a fi rămas în voia soartei* (George Munteanu). *Doi ofițeri, trași la sorti de batalionul lor, îl provoacă la duel* (George Călinescu). Utilizarea doar a pluralului *sorti* pentru ambele forme duce la modificarea sensului expresiei, ceea ce nu se admite. Este cazul ca în dicționarele explicative unitățile de acest tip să fie delimitate ca două semnificații distincte.

Maria ONOFRĂȘ

Calcul semantic: cuvântul *moment*

O greșeală ce ține de calcul lingvistic nejustificat este calcul semantic sau copierea sensului dintr-o altă limbă; în cazul nostru, din limba rusă. Cuvintele cu sensurile copiate din altă limbă mai au denumirea de **cuvinte falși prieteni**, care înseamnă confuzia formelor unor cuvinte cu sensuri diferite în două sau trei limbi. De exemplu, în limba română circulă multe cuvinte preluate cu forma și sensul din limba rusă, care au echivalente formale în limba maternă, precum: *figură* cu sens de *siluetă*, pe când sensul lui este de *față, chip; bal* cu sens de *notă, medie sau grade* (cutremur de 5 grade), iar în română are sens de *petrecere; baton*, cu sens de *franzelă*, pe când în română înseamnă „bucată lunguiață (de vanilie, de ciocolată etc.)” (*baton de salam, baton de ciocolată*).

Un exemplu elocvent de confuzie semantică este cuvântul *moment*, care, fiind identic ca formă cu cel din limba rusă, este folosit și cu sensul din această limbă, adică de „aspect, latură, particularitate, trăsătură”, pe care în limba română nu-l are.

În *DEX* întâlnim doar sensul de **timp, secvență temporală**: „1) Interval scurt de timp; clipă; secundă; clipită; minut. ♦ **Pentru moment** = deocamdată. **La moment** = pe loc; imediat. **Din moment ce** = deoarece. 2) Interval de timp în desfășurarea unui proces sau fenomen din natură sau din societate; etapă; stadiu; fază. ♦ **În momentul de față** = în prezent. **La un moment dat** = a) într-un anumit timp; b) deodată. 3) Episod din acțiunea unei opere literare. 4) Timp când urmează să se producă un eveniment. 5) Situație favorabilă”.

Exemple: *A sosit **momentul (clipa) adevărului** sau **în momentul de față**, suntem dispuși să intervenim; **E un moment nepotrivit** acum etc.*

Întrucât în spațiul nostru lingvistic s-a vorbit o lungă perioadă în limba rusă, evident, cele mai multe calcuri sunt atestate în limbajul literar uzual, oficial, în care se comunică în instituțiile statului. Prin urmare, se folosește adesea sensul din limba rusă al cuvântului *moment*. De exemplu: **Un moment interesant îl prezintă specificul național al lucrării**. – Corect: **Un aspect interesant prezintă specificul...**; **Acest moment n-a fost observat inițial**. – Corect: **Această particularitate/trăsătură (acest aspect/ipostază) n-a fost observat(ă) inițial**.

Viorica MOLEA

Îndreptare

Printre cuvintele obișnuite, frecvente, dar, din păcate, utilizate de multe ori imprecis este și cuvântul *îndreptare*. N-o să enumerăm acum toate sensurile caracteristice și posibilele tipuri de contexte corecte în care poate apărea, ci ne vom referi doar la formulări greșite de tipul *a avea îndreptare la medic*. Este un calc nedorit din rusescul *направление*. Această idee poate fi redată firesc în limba română prin cuvântul *trimitere*. Ne convingem lesne de aceasta, dacă ne vom osteni puțin și vom consulta dicționarele: fie unul rus-român, în care la cuvântul *направление*, cu sensul ce ne interesează, vom găsi echivalentul *trimitere*, fie în unul explicativ, în care la cuvântul *trimitere* atestăm și sensul „document, indicație scrisă, prin care un medic sau o instituție recomandă un pacient pentru consult sau tratament unui alt medic sau unei alte instituții”. Vom spune deci *am trimitere la medic, am trimitere la neurolog, la chirurg etc. sau am trimitere la Centrul Republican de Diagnostic etc.* Reținem: *a avea trimitere*, nu *a avea îndreptare*.

Ana VULPE

Etimologia cuvântului *medicină*

Doar *medicina* ne privește în egală măsură pe toți și nimic nu este atât de necesar întregului neam [...] ca *medicina*. Afirmția aparține retorului Quintilianus.

Așadar, cuvântul *medicină* este unul necesar. Dar cum s-a format?

Există mai multe ipoteze referitoare la etimologia termenului *medicină*.

Ipoteza I. Origine greacă: de la numele *Medeea*, preoteasa zeiței *Hekate* și nepoata vrăjitoarei *Kirke*, simbol al magiei perfide, meșterită în arta dozării otrăvurilor și a unguentelor, care are puterea de a modifica vârste și chipuri omenești.

Ipoteza a II-a. Origine latină: provine din sintagma latină *ars medica/artă medicală*.

Ipoteza a III-a. Origine turcă: *medet* „asistență medicală”.

Ipoteza a IV-a. Origine arabă: *medetsina* „ajutor de la Sina” (din numele arab al lui Avicenna – Abu Ali Ibn Sina) – o dovadă în plus că omul și medicina sunt categorii universale; iar Hippocrates, punând bazele medicinei universale, a preluat tot ce era mai semnificativ din artele medicale de la greci, romani, arabi etc.

S-au oferit și etimologii „false” ale termenului. Astfel, episcopul Isidor din Sevilla, în lucrarea sa *Despre originea și etimologia cuvintelor* (sec. XII),

explică termenul *medicină* ca fiind format de la latinescul *modus* „măsură” (*est modus in rebus/există o măsură în toate*), iar *ars medica* – de la *medius* „mediu”, deoarece considera că excesul provoacă boala.

Obiectul de studiu al medicinei suntem noi, oamenii, iar obiectivul acesteia este sănătatea noastră. Medicina nu acceptă erorile. Dar noi, oamenii, le acceptăm?

Eugenia MINCU

Etimologia cuvântului *farmacie*

Cuvântul *farmacie* face trimitere la zeul Egiptului, Thot, al cărui epitet era *ph-ar-maki* („cel care conferă siguranță”). Acesta era protectorul divin al medicinei. Epitetul se menține semantic și în limba greacă *pharmakon* (< gr. *phero* „a purta, a duce”, *pharma* și *pharmakon*).

Persoanele care vindeau leacuri se numeau *pharmakopoles* (*pharmakon* „medicament”+ *poleo* „a vinde”).

Apropo, regionalismul *apotecă*, o altă denumire a farmaciei, un împrumut din limba germană „apotheke”, s-a format de la cuvintele grecești *iatreion* (*oficina medicinalis*) „locul unde își desfășurau activitatea medicii”, și *apothiki* „spațiul în care se păstrau leacurile”.

Cea mai veche farmacie cunoscută până acum este cea din statul Urartu (Armenia), sec. al VIII-lea *ante Chr.* Prima farmacie publică a fost înființată la Bagdad în anul 754.

Eugenia MINCU

Cuvintele-fantomă: *sepsis*, *urosepsis*

Termenii *sepsis*, *urosepsis* nu există în vocabularul limbii române. *Septicemia* este o „infecție generalizată a sângelui, provocată de pătrunderea în sânge a germenilor proveniți dintr-un microb”.

Greșit: *La pacient s-a instalat starea de sepsis drept consecință a adresării tardive.*

Corect: *La pacient s-a instalat starea de septicemie drept consecință a adresării tardive.*

Eugenia MINCU

Diagnostic versus diagnoză

Variantele *diagnostic* „determinarea precisă a bolii de care suferă cineva, pe baza datelor clinice și a examenelor de laborator” și *diagnoză* „identificarea a unui fenomen pe baza descrierii stării sale prezente”, „descriere sumară a unei plante, care o deosebește de altele”, „examen destinat a detecta erorile într-un program, în datele sau în circuitele unei mașini” sunt frecvente în articolele medicale. Primul termen are o utilizare intradisciplinară, al doilea termen – o utilizare interdisciplinară (botanică, cibernetică, inginerie etc.). În medicină este recomandabilă utilizarea termenului *diagnostic*.

Nerecomandabil: *Diagnoza este o etapă a actului medical care permite identificarea naturii și a cauzelor maladiei.*

Recomandabil: *Diagnosticul este o etapă a actului medical care permite identificarea naturii și a cauzelor maladiei.*

Eugenia MINCU

Virus

Până nu demult, cel puțin până la apariția computerelor în viața societății noastre, cuvântul *virus* avea doar sensul „agent patogen, care se reproduce numai în celulele vii, provocând diverse boli infecțioase”. La plural avea consfințite două forme: *virusuri* și, mai rar, *viruși*. Astăzi, acest cuvânt are o semantică mai complexă.

La sensul enunțat *supra* s-a adăugat și un alt sens, ce ține de domeniul informaticii, și anume „program care, fiind introdus în mod insinuos într-un calculator, afectează anumite fișiere ale acestuia”. Unele dicționare și, în primul rând, *Dicționarul ortoepic, ortografic și morfologic al limbii române*, ed. a II-a, le prezintă chiar ca omonime, adică cuvinte total diferite. În această situație apare problema formei de plural și într-un sens, și în celălalt. Astfel, conform DOOM, pentru *virus* cu sens „agent patogen, care poate provoca diverse boli infecțioase” sunt considerate drept normă două forme de plural: *virusuri* și *viruși*, iar pentru *virus* cu sensul ce ține de informatică, de calculatoare se recomandă doar forma *viruși*.

Ana VULPE

Despre un virus virulent cu un prognos nefavorabil

Programele informative sunt la ordinea de zi. Ce nu am văzut – vedem, ce nu știm – aflăm... Și aflăm că...

Greșit: *Virusul rămâne virulent... cu un prognos nefavorabil.*

Explicație: DEX-ul oferă următoarea definiție: *virulent*, ă, adj. (din latinescul *virulentus*) „care are putere toxică; care este în stare să producă boli; (*despre boli*) cauzat de un virus”.

Altfel spus, suntem atenționați că virusul (subiect în enunț) este „cauzat de un virus”, „are putere toxică, produce boli”. Această repetare este condiționată de alăturarea a două cuvinte dintr-un câmp lexical: *virus* și *virulent*.

Dacă e să facem trimitere la accepția figurată a cuvântului *virulent*, atunci ajungem la o înțelegere a enunțului: „Virusul (personificat) rămâne a fi distructiv sau violent”.

Sintagma „prognoz nefavorabil” este de-a dreptul unică, deoarece cuvântul *prognoz* nu există în limba română.

Explicație: „Ipoteza referitoare la desfășurarea, la sfârșitul unor fenomene, al unor evenimente, al unor acțiuni; previziunea evoluției unei boli pe baza analizei simptomelor, agentului patogenetic” se numesc *prognostic*, *prognosticuri*, s. n./*pronostic*, *pronosticuri*, s. n., cuvinte care formează o relație de sinonimie cu substantivul *prognóză*, e, s. f. „previziune, prevedere bazată pe date științifice, anticipare a desfășurării în viitor a unor fenomene și procese din domeniul economiei, tehnologiei, științei, societății în ansamblul ei etc.”.

Corect: *Virusul rămâne a fi violent/distructiv... cu un prognostic/prognostic nefavorabil/cu o prognoză nefavorabilă.*

Termenii *prognostic*, *pronostic* și *prognoză* au origine comună (*pro* „înainte” + *gnosis/gnosticum* „cunoaștere”). Dimitrie Cantemir oferă următoarea explicație: „prognostic (el.) – cunoștință înainte”. Termenul *pronostic* este pus în uz începând cu sec. al XIII-lea, fiind o adaptare în baza latinescului *prognosticum* (*prognosticus* cf. gr. *prognostikon*, *prognostikos*); variantele *pronostique* (1530), *prognose* (1860) „previziune, prognostic medical”, derivate din grecescul *prognostikos*, sunt atestate mai târziu.

Eugenia MINCU

Coronavirusul și coronavirusofobia. Ce față are frica?

Ce față are frica? De leu. Frica are ochi mari, dar și picioare lungi, pentru a fugi.

Cuvântul *fobie* s-a format de la numele zeului *Phobus*, în mitologia greacă reprezentând personificarea fricii. *Phobus* era ilustrat pe armele de luptă ale lui *Agamemnon* și pe pieptul lui *Cypselus*, având cap de leu.

Actualmente, au fost înregistrate aproximativ 300 de fobii, prezente în viața noastră socială:

- ✓ *patofobie* „teamă patologică de a ne îmbolnăvi”;
- ✓ *antropofobie* „frică de a comunica cu oamenii”;
- ✓ *monofobie* „frică de singurătate”;
- ✓ *neofobie* „teamă patologică de tot ce-i nou” etc.

Acum suntem în plină *coronavirusefobie*, care nu ne permite a fugi, ci doar a ne ascunde – de boală, de oameni și... de noi înșine. Și totuși care e varianta corectă a pluralului: *virusi* sau *virusuri*?

Termenul *virus*, utilizat în biomedicină, ulterior, în domeniul informaticii, este atestat în 1478 și are la bază latinescul *virus* „venin”. Cuvântul *virus* are două forme de plural: *virus/virusi* (masculin) și *virus/virusuri* (neutru). Forma masculină este recomandată a fi utilizată în informatică – *virus/virusi*.

În medicină, sunt utilizate ambele forme, totuși este recomandabilă cea neutră – *virus/virusuri*.

Actualmente, substantivul *virus* mai este și „sursă a unui rău moral”. Presupunem că această semnificație are la bază latinescul *vis*, *virus* „putere, forță”, desigur malefică, o presupusă origine a cuvântului *virus*.

Eugenia MINCU

Epidemie de gripă pandemică

O serie de greșeli, pe cât de voalate, pe atât de frecvente, sunt generate de pleonasm, adică de folosirea alăturată a unor cuvinte sau construcții ce repetă inutil aceeași idee, aceleași înțelesuri. Fiți atenți la următorul enunț:

În lunile februarie-martie, de obicei, ne confruntăm și cu o epidemie de gripă pandemică.

Greșeala din acest enunț constă în utilizarea îmbinării *epidemie pandemică*. De ce este greșită?

Cuvântul *pandemic* se referă la boli și înseamnă „care are caracter de pandemie”, iar *pandemie* semnifică, conform dicționarelor explicative ale limbii române, „epidemie care se extinde pe un teritoriu foarte mare”. Prin urmare, dacă spunem *epidemie pandemică*, utilizăm nejustificat, inadecvat cuvântul *epidemie*, întrucât acesta este inclus în definiția termenului *pandemie*.

Prin urmare, corect ar fi *gripă pandemică*.

Ana VULPE

Ce știm despre *panică*?

Și, deoarece suntem în plină pandemie, rugați la tot pasul să fim informați și nu panicați, rugăminte care induce involuntar starea de panică, întreb lumea bună dacă știe ce este *panica*... și care este remediul antipanică?

Cuvântul *panică*, devenit uzual, provine de la numele zeului pășunilor și al turmelor, cu picioare, coarne și cu urechi de capră. Se spune că, la nașterea lui Pan, moașa s-a speriat într-atât, încât a rupt-o la fugă. Iată de ce numele său este atribuit unei stări de frică irațională: *panică* „spaimă subită și violentă (fără temei), care cuprinde o persoană sau o colectivitate”.

Frumoasa nimfă *Syrinx* din mitologia greacă este transformată într-o trestie, atunci când Pan încearcă s-o răpească. Din trestie, Pan a meșterit un fluier și cânta continuu, ca să-i demonstreze că și după această metamorfoză, tot lui îi aparține.

Termenul *seringă* (< gr. *syrinx* „tub”) desemnează un „tub folosit pentru injectarea preparatelor medicamentoase”.

Așadar, tratamentul de bază *antipanică* este informarea pentru a nu cădea în brațele zeiței *Syrinx*!

Eugenia MINCU

Alimente

În blocul în care locuiesc am o vecină, care, fiind divorțată, crește de una singură doi copii minori. Aproape de fiecare dată când avem ocazia să stăm de vorbă mai pe îndelete, mi se plânge că fostul ei soț nu-i plătește sistematic pensia alimentară. Eu o consolez și o ajut în măsura posibilităților. De fapt, ceea ce este important și dorim să scoatem în evidență în cadrul acestei tablete de cultivare a limbii este termenul *pensie alimentară*.

Vorba e că de cele mai multe ori în atari situații și cu acest sens este utilizat inadecvat și imprecis cuvântul *alimente*. Și vecina mea până nu demult îl folosea. Menționez că este o traducere nefirească a rusescului *алименты*. Însă, dacă în limba rusă cuvântul *алименты* are în mod legal și acest sens, în limba română prin *aliment* se înțelege doar „un produs natural sau prelucrat care servește ca hrană”. Astfel, când avem în vedere „o sumă de bani plătită sistematic pentru întreținerea cuiva, ca urmare a unei decizii judecătorești”, utilizăm, în mod firesc, îmbinarea *pensie alimentară*, și nicidecum cuvântul *alimente*.

Ana VULPE

Tortă

Urcând într-un microbuz și așezându-mă, pe speteaza scaunului din față am observat lipită o foaie cu un text publicitar. Întrucât aveam de mers vreo jumătate de oră, l-am parcurs cu privirea. Titlul textului era *Nuntă cu oferte*. Era vorba despre un restaurant care își oferea localul pentru sărbătorirea nunților. Printre oferte era indicată **Torta miresei** (*gratuit*). Desigur, o ofertă tentantă, dar exprimată, din păcate, greșit. Forma de feminin *tortă*, la plural, respectiv, *torte* în româna literară nu există. Consultând dicționarele explicative și ortografice ale limbii române, vom atesta forma *tort*, *torturi*, care înseamnă „produs de cofetărie, preparat, de obicei, din mai multe foi de aluat dulce, coapte, unse cu cremă și puse una peste alta”. Ce e drept, unele dicționare explicative indică și forma *tortă*, însă ca o variantă neliterară. De altfel, forma de feminin *tortă* este destul de frecventă în limbajul multor vorbitori. Cu toate acestea, suntem obligați să ne conformăm normelor actuale ale limbii literare și să folosim, mai ales în scris, forma literară *tort*, la plural – *torturi*. Prin urmare, în textul cu pricina din microbuz trebuia să se scrie corect **Tortul miresei**, și nu **Torta miresei**.

Ana VULPE

Despre cuvântul *stradă*

Frecvența erorilor de scriere a denumirilor de străzi prezintă un fenomen de amploare în presa scrisă, îndeosebi în cadrul reclamelor comerciale și anunțurilor publicitare, ceea ce duce la presupunerea că acest tip de greșeli se produc și în corespondența oficială. De exemplu, în buletinul meu de identitate, la rubrica „domiciliu”, din fișa de însoțire, e scris *str. Drumul Taberei*. Expresia *str. Drumul...* este un pleonasm, fiindcă *drum* înseamnă „stradă îngustă și continuă”. Corect este: *locuiesc pe Drumul Taberei, nr. 50*. La fel, e greșită sintagma *Ministerul Sănătății de pe str. Șoseaua Hâncești*. *Șosea* înseamnă „stradă largă, la intrarea într-un oraș, care continuă căile de comunicații interurbane”. Corect este: *Ministerul Sănătății, Șoseaua Hâncești*. În exemplele de mai sus cuvântul *stradă* este utilizat tautologic, fiindcă sensul lui apare implicit în sensul cuvintelor *drum*, *șosea*, *cale* (Calea Leșilor), *alee* (Aleea Cetățuiei) etc.

Maria ONOFRĂȘ

În brațele timpului. *Minut sau minută?*

Timpul ne joacă festa. Se face neobservat și apoi nevăzut. Problema deficitului de timp e una foarte actuală. Nu avem timp să ascultăm, să ajutăm, să fim alături... Contează doar momentul... întotdeauna... și pentru toți.

Noi, oamenii, mereu suntem în goana timpului, care nu se vrea împăcat și nici gestionat.

Cine gestionează timpul?

Grecii antici aveau două reprezentări ale timpului. Prima reprezentare a timpului este *Chronos*, timpul în curgerea sa lineară (secunde, minute, ore etc.). De aici, avem cuvintele:

- ✓ *cronologie* (< gr. *chronos* „timp” + < gr. *logos* „știință”) „știință despre timp”;
- ✓ *cronometru* (< gr. *chronos* „timp” + < gr. *metron* „măsură”) „măsură a timpului” etc.

Al doilea mod de reprezentare a timpului este *Kairos*, timpul care este *momentul* corect, critic sau oportun.

Chronos este *timpul obiectiv*, al cronometrului, *Kairos* este *timpul subiectiv*, al omului. *Chronos* măsoară *cantitatea timpului*, iar *Kairos* – *calitatea timpului*.

Așadar, în timpul lui *Chronos* suntem mereu grăbiți, stresați, în retard temporal; în schimb, ne putem trage sufletul în timpul lui *Kairos*. Și mereu rugăm sau cerem scuze...

De multe ori, în vorbirea uzuală, se folosește formula *într-o minută!* Să fie oare corectă?

Greșit: *Revin într-o minută.*

Corect: *Revin într-un minut.*

Explicație: Dicționarul indică două forme de gen ale substantivului: *minut, ă* (singular, neutru și feminin)/*minute* (plural), dar atenție!

Substantivul *minut* (genul neutru) se utilizează cu sensul de „unitate de măsură a timpului, egală cu a șazecea parte dintr-o oră și care cuprinde șazececi de secunde; interval scurt de timp”.

Locuțiunile adverbiale pe care le formează sunt: *la minut* = (care se execută) pe loc, imediat; *într-un minut* „îndată, imediat”, iar expresia *din minut în minut* (= dintr-un moment în altul) desemnează „moment în care se întâmplă sau trebuie să se întâmple ceva”. Forma neutră a substantivului *minut* „unitate de măsură a timpului” este uneori înlocuită cu cea feminină *minută* sub influența limbii ruse (*минута*).

În limba română, substantivul *minută* (genul feminin) este folosit, de regulă, în limbaje specializate: „original (în creion) al unei hărți, al unui plan topografic etc., pe baza căruia se întocmește harta, planul topografic etc. respectiv”, utilizat în topografie; și „parte dintr-o hotărâre întocmită după terminarea deliberării, care cuprinde soluția dată de organul de justiție”, utilizat în domeniul dreptului. Dicționarul atestă și pluralul *minuturi* pentru sensul „mâncare (frugală) pregătită pe loc, la comanda consumatorului”.

Denumirea unității de măsură a timpului (fr. *minute*, it. *minuto*, germ. *minute*) exteriorizează perpetuarea timpului.

De fapt, noi înșine grăbim timpul. Să ne oprim din această grabă, să mai stăm la taifas, să ne întrebăm de sănătate, de bucurii, de visuri...

Eugenia MINCU

O inadverență stilistică: pleonasmul

Termenul **pleonasm** provine din limba greacă și, în traducere literală, înseamnă „mai mult”; este o greșeală de stil ce constă în alăturarea unor cuvinte cu același înțeles. Unele pleonasmе aparțin frazeologiei populare, fiind consacrate de uz și nu sunt condamnabile (de exemplu, *am văzut cu ochii mei, am auzit cu urechile mele, prima-ntâi* etc.).

Altele însă, mai ales cele care constau din **îmbinarea unui cuvânt din fondul lexical mai vechi cu altul mai nou, căruia vorbitorii nu-i cunosc sensul**, repetând, astfel, același lucru, sunt considerate greșeli, de exemplu, *primul debut, coabitează împreună, colaborează împreună* etc., în care sensurile cuvintelor îmbinate sunt aceleași; *debut* este „începutul a ceva, primii pași în ceva”; verbul *a coabita* vine din franceză și înseamnă „a trăi împreună cu cineva”; *a colabora* semnifică „a lucra împreună cu cineva” etc.

Un exemplu de acest gen este și formula *în jur de aproximativ (în jur de aproximativ o mie de oameni; în jur de aproximativ optzeci și ceva)*. Poate duce la formulări pleonastice asocierea mai multor cuvinte cu înțeles de aproximativ. De exemplu: ***circa câteva zeci de persoane; circa douăzeci și ceva de ani; în jur de aproximativ 3000 de lei*** (corect: *câteva zeci de persoane; circa 20 de ani; aproximativ (în jur de) 3000 de lei*). Mai sunt și alte cuvinte care au sens de aproximație, dar nu sunt sesizate ca atare de vorbitori, cum ar fi: ***încă o dovadă în plus*** (corect: *o dovadă în plus sau încă o dovadă*); ***deja s-a și anunțat*** (corect: *deja s-a anunțat ori s-a și anunțat*); ***la fel ca și (până acum)*** (corect: *la fel ca până acum sau ca și până acum*); aici pot fi încadrate pleonasmеle des întâlnite ca *inclusiv și* sau *și inclusiv* (corect:

inclusiv) sau **chiar însuși** *directorul (fratele, tatăl etc.)* (sens de accentuare) (**corect:** *chiar directorul a venit sau însuși directorul a venit*). Așadar, vă îndemn să aveți grijă de potrivirea cuvintelor, să le cunoașteți sensurile, căci o exprimare elevată este întotdeauna remarcată!

Viorica MOLEA

Încă o dată despre exprimările pleonastice

Remarcăm din capul locului că asupra fenomenului pleonasmului s-a insistat în mai multe tablete de cultivare a vorbirii. Aici amintim doar că acesta este o greșeală frecventă de exprimare, ce constă în utilizarea alăturată a unui cuvânt care repetă inutil sensul exprimat de alt cuvânt, plasat anterior în vorbire.

În cele ce urmează, atragem atenția asupra unui șir de astfel de exprimări, indicând varianta corectă:

alocuțiune scurtă – **corect:** *alocuțiune* (cuvântare scurtă)

acord comun – **corect:** *acord* (înțelegere între două sau mai multe părți)

a avansa înainte – **corect:** *a avansa* (a merge, a se mișca înainte)

atac agresiv – **corect:** *atac* (acțiune agresivă)

a conviețui împreună – **corect:** *a conviețui* (a trăi împreună)

a dăinui permanent – **corect:** *a dăinui* (a exista în permanență)

exemplu ilustrativ – **corect:** *exemplu* (ceea ce servește pentru a ilustra ceva)

foarte urgent – **corect:** *urgent* (care necesită soluționare imediată)

a (se) întoarce înapoi – **corect:** *a (se) întoarce* (a veni (a face să vină) înapoi)

mijloace mass-media – **corect:** *mass-media* (mijloace de informare în masă)

panaceu universal – **corect:** *panaceu* (ceea ce poate să vindece orice; ceva universal)

perioadă de timp – **corect:** *perioadă* (interval de timp)

a prefera mai bine – **corect:** *a prefera* (a considera ceva mai bun)

procent la sută – **corect:** *procent* (a suta parte dintr-un întreg)

a relua din nou – **corect:** *a relua* (a lua din nou)

a repeta încă o dată – **corect:** *a repeta* (a spune, a face încă o dată)

a se stabili cu traiul – **corect:** *a se stabili* (a se aranja cu traiul)

a urma în continuare – **corect:** *a urma* (a se desfășura în continuare)

Ana VULPE

Sinonimie sau pseudosinonimie. *Cură de tratament?*

De multe ori pacienții, dar și medicii folosesc sintagma *cură de tratament*. Să fie oare corectă această sintagmă?

Greșit: *Durata curei de tratament este stabilită de către medic.*

Corect: *Durata (de administrare a) tratamentului este stabilită de către medic.*

Corect: *Perioada (de administrare a) tratamentului este stabilită de către medic.*

Explicație: Cuvântul *tratament* formează relație de sinonimie cu substantivele: *cură* (< lat. *currare* „a îngriji”); *medicație* (< lat. *medicatio* „a medica”); *leucială* (popular); *îngrijire* (< rom. *în- + grijă (medicală) = asistență* (< lat. *assistens, ntis*) (medicală) etc.

Astfel, în acest enunț sunt utilizate două sinonime: *cură* și *tratament*. Autorul a atribuit un sens eronat substantivului *cură*, referindu-se la o perioadă anumită de administrare a tratamentului.

Substantivul *cură* este un pseudosinonim al cuvântului *perioadă*. Acesta, la rândul său, este sinonim cu substantivul *durată*, utilizat deja în enunț.

Jocul cuvintelor *cu minte* și *cuminte* este unul cunoscut. Este recomandabil să fim „cuminiți”, să avem grijă de sănătatea noastră și să ne tratăm... *cu minte*.

Substantivul *tratament* s-a format în baza latinescului *tractamentum* (< lat. *tracto, āre* „a scoate, a trage” + < lat. *-mentum*; *mens, mentis* „minte” „a scoate (din starea de boală) cu mintea”).

Cuvântul *medicament* provine de la latinescul *medicamentum* (< lat. *medico, āre* „a medica” + < lat. *-mentum*; *mens, mentis* „minte” „tratează cu mintea”).

Aforismul latin *Medica menta, non medicamentis/Tratează cu mintea și nu cu medicamente* oferă „rețeta” unui tratament adecvat.

Asklepios (echivalentul roman *Aesculapius*), semizeu care a învățat arta de a trata de la centaurul *Chiron*, este considerat primul care a profesat medicina și a învățat oamenii să se trateze.

În medicină, cuvântul *panaceu* înseamnă „medicamentul despre care se credea în Antichitate că vindecă orice boală”. Ar fi un medicament perfect, care ne-ar ajuta să trăim mulți, mulți ani în dragoste și în armonie.

Eugenia MINCU

Hipercorectitudinea și blocajul psihologic. Longevitatea vieții?

- Lume bună, cine știe ce înseamnă cuvântul *logofobie*?
- Dar există un asemenea cuvânt? se miră lumea.
- Deocamdată, nu există, în schimb, există starea de frică de a scoate un cuvânt, indusă de hipercorectitudine.
- Și dacă nu potrivim cuvântul?
- Și dacă greșim?
- E bine să știți că nu doar omul se teme, ci și cuvântul, care nu se vrea rostit eronat...

Confuzii sunt multe...

Greșit: *Longevitatea vieții sau cum să fim în formă la 120 de ani.*

Corect: *Longevitatea sau cum să fim în formă la 120 de ani.*

Explicație: Cuvântul *longevitate* este format prin joncțiunea elementelor savante: < lat. *vita, ae, f* „viață” + < lat. *longus, a, um* „lung, ă, i”, care înseamnă „viață lungă”.

Și deoarece hipercorectitudinea a devenit un *modus vivendi/un mod de viață* critic, omul alege... să tacă. Când taci, nu greșești și nu ești criticat. Adică, ți se mai taie din pofta de a vorbi, evitând un posibil blocaj psihologic...

Cuvântul *psihologie* s-a format de la grecescul *psykhe* „suflet”. În mitologia greacă, *Psykhe* era fiica unui rege necunoscut, venerată pentru frumusețea ei, fapt pentru care a fost pedepsită, iar dragostea ei – supusă la grele încercări (motiv prezent și în mitul erotic al românilor *Zburătorul*). Jupiter s-a îndurat de ea și a ridicat-o în ceruri, dându-i nemurirea. Astfel, *Psykhe* devine simbolul sacrificiului prin dragoste, pentru că dragostea nu poate exista decât în suflet și sufletul nu se poate înălța la ceruri decât prin dragoste.

Cuvântul *psihic* este atestat în 1616. În sec. al XVI-lea, este atestat termenul *psihologie* „știință despre suflet”. În *Istoria ieroglifică*, Dimitrie Cantemir definește termenii *megalopsihia* și *micropsihia*, stări generate de prezența „sufletului mare” sau de cea a „sufletului mic”.

Să ne întrebăm cărei categorii ne atribuim noi înșine...

Eugenia MINCU

Prețuri ieftine, prețuri scumpe...

Discutăm, în această tabletă, despre unele expresii cunoscute din limba orală, care țin de utilizarea denaturată a unor termeni. În limba vorbită, nesupravegheată, sunt folosite adesea formule greșite, dar care se perpetuează nejustificat în spațiul nostru lingvistic și sunt preluate de vorbitori, fără

a fi conștientizată greșeala de exprimare. O astfel de construcție este *prețuri ieftine*, în care cuvântul „ieftin” cuprinde în sensul său referirea la preț; vorbitorii o folosesc cu sensul: „care are un preț mic, convenabil”.

În această situație se află și expresia *prețuri scumpe*, „scump” însemnând „care se vinde la un preț ridicat; costisitor”. Cauza producerii acestor construcții ar fi faptul că vorbitorul pronunță sau chiar scrie cuvântul *preț*, după care vrea să adauge informația legată de faptul că acesta e *mic* sau *mare*. Adjectivele *mic* sau *mare* au o utilizare foarte diversă, de aceea nevoia de precizie duce la apariția adjectivelor *ieftin* sau *scump*, care se folosesc aproape numai cu privire la prețuri. Așadar, **corect** este doar: *mărfuri ieftine* sau *mărfuri scumpe*; *prețuri mici* sau *prețuri mari*, *prețuri ridicate*, *prețuri majorate*, *prețuri reduse* etc.

Nu ne dorim deci „prețuri ieftine”, ci *prețuri mici* sau *reduse*, nu „prețuri scumpe”, ci *mărfuri scumpe*, *de calitate*!

Viorica MOLEA

Dilema paronimelor: *marcat* și *marcant*; *orbital* și *orbital*; *termeni* și *termene*

Marcat înseamnă „acțiunea de a *marca* și rezultatul ei; marcarea, marcaj”, iar *marcant*, „care are o valoare deosebită, care iese în evidență; de seamă, important, remarcabil”.

Greșit: *Diminuarea hemoglobinei în sânge este marcată*.

Corect: *Diminuarea hemoglobinei în sânge este marcantă* (= semnificativă).

Orbital* și *orbital

Orbital înseamnă „care aparține orbitei ochiului; *indice orbital* = raportul dintre diametrele maxime ale orbitei”; *orbital* semnifică „care aparține orbitei cerești, privitor la orbita unui corp ceresc (despre un mobil), care parcurge o orbită”, „care aparține sau se află în orbita oculară”. Este atestată tendința de echivalare semantică, deoarece ambii termeni provin din latinescul *orbitalis*, e.

Totuși, recomandabilă este utilizarea termenului *orbital*.

Nerecomandabil: *Oasele feței cuprind cavitatea bucală, cavitatea nazală și cavitățile orbitale*.

Recomandabil: *Oasele feței cuprind cavitatea bucală, cavitatea nazală și cavitățile orbitare*.

Termeni sau termene

Cuvântul *termen*, utilizat la singular, are două semnificații: s. m. *termen/termeni* „unitate care desemnează o noțiune proprie unui anumit domeniu”; s. n. *termen/termene* „limita în care se înfăptuiește sau se întâmplă ceva”; ambele sensuri au la bază latinescul *terminus*, *i, m* „hotar”, de la numele zeului hotarelor – *Terminus*.

Greșit: *Administrarea tratamentului... reduce termenii de spitalizare a pacienților.*

Corect: *Administrarea tratamentului... reduce termenele de spitalizare a pacienților.*

Eugenia MINCU

Ecolalia sau ecoul dependenței. În dependență de sau în funcție de?

Se vorbește mult. Suntem învățați cum să trăim, cum să vorbim, cum să respirăm. Am devenit dependenți de *ecourile* celor care în permanență vor să aibă ultimul cuvânt în tot și în toate.

Cuvântul *ecou* are drept suport mitologia greacă. *Echo* este nimfa care mereu a dorit să aibă ultimul cuvânt. Este pedepsită prin faptul că nu mai putea să vorbească, ci doar să răspundă prin repetarea ultimelor cuvinte, care aparțin unei alte persoane.

Cuvântul *ecolalie* este „repetarea aproape automată de cuvinte sau de fraze auzite” (< gr. *echo* „sunet” + < gr. *lein* „a vorbi”).

Actualmente, cuvântul *ecou* se referă și la „persoana care repetă spusele sau faptele cuiva”, iar expresia *a face ecoul cuiva* înseamnă „a răspândi cuvintele sau ideile cuiva”.

Îndemnul este următor: să ne menținem ca personalități și, chiar dacă ar fi să devenim ecouri, să fim ecouri ale propriei esențe, independente de oricare dependențe, impuse sub diverse forme, chiar și acolo unde nu le este locul!

În dependență de sau în funcție de...

În dicționar atestăm: *dependență* „situația de a fi dependent; stare de subordonare, de supunere”, „aservire, subordonare, supunere”.

În funcție de este o locuțiune prepozițională care cere utilizarea ulterioară a substantivului în cazul acuzativ.

A fi în funcție de echivalează cu *a depinde de*.

Greșit: *Externarea pacientului se va face în dependență de ameliorarea indicilor biochimici în sumarul sângelui.*

Corect: Externarea pacientului se va face **în funcție de** ameliorarea indicilor biochimici în sumarul sângelui.

Externarea pacientului **depinde de** ameliorarea indicilor biochimici în sumarul sângelui.

Cuvântul, asemenea omului, are ființă. Să cunoaștem ființa cuvântului și s-o recunoaștem!

Eugenia MINCU

Neologismele și beția de cuvinte. *Superfluu*, -ă, -i, -e și cuvântul *alcool*

În 1873, Titu Maiorescu publica un articol cu un titlu incitant: „Beția de cuvinte”.

Și totuși ne întrebăm: când cuvintele îmbată?

– Îmbată cantitatea cuvântului. Când se vorbește prea mult și despre toate, încât amețești și nu vrei decât să scapi de această vorbărie. Uneori te îmbată un somn, încât adormi sub acțiunea unui discurs lung... se doarme la lecții, la conferințe, în parlament...

– Îmbată și calitatea cuvântului. Când suntem lăudați, dar și când ne lăudăm noi înșine, „înzorzonându-ne” discursul cu tot felul de neologisme, pentru a da amploare și pretinsă valoare statutului social.

Utilizarea corectă a adjectivului *superfluu*, -ă, -i, -e

Greșit: *Să nu mai discutăm. Dovezi sunt superfluu.*

Corect: *Să nu mai discutăm. Dovezile sunt superflue.*

Explicație: Cuvântul *superfluu* (< lat. *super-fluus* = *super* „pe deasupra” + *fluere* „a curge”) „de prisos, nefolositor” este un adjectiv cu patru terminații, care se acordă cu substantivul. Presupunem că persoana ar fi vrut să spună că *dovezile sunt multe*, dar utilizarea nepotrivită a cuvântului *superfluu* a dat un alt sens enunțului: *dovezile au devenit de prisos*.

Cuvintele îmbată fără a face uz de alcool, pentru că ne flatează mintea, atunci când sunt de laudă și atunci când *se fac spirite*, adică se glumește.

Cuvântul *alcool* este de origine arabă. În scrierile alchimiștilor arabi și ale medicilor arabi (anii 900), se găsesc primele indicații despre alcool. Arabii au început să distileze vinul, obținând spirt, pe care l-au numit *al-kohl* „lucru subtil”. Mai târziu, încep să se construiască aparate de distilare, produsul distilării fiind numit *aqua vitae/apa vieții* sau *aqua ardens/apa arzândă*.

În limbile savante se atestă și latinescul *spiritus* care, printr-o înțeleaptă și empirică asociere cu „sufare” (*vehementior spiritus ventus est*), „vitalitate” (*spiritus patriae reddere*), „suflet” (*dum memor ipse mei, dum spiritus*

hos regit artus/atâta timp sunt conștient, cât sufletul dirijează corpul meu) etc., a evoluat în cuvântul spirit, (un împrumut) foarte aproape de cuvântul spirt, o altă denumire pentru aqua vitae sau aqua ardens.

Simplitatea vorbei arată luciditatea gândirii. „Eroarea începe din clipa în care vrem să identificăm cuvântul cu spiritul. Sufletul n-are nevoie de cuvinte pentru a înțelege.” (Liviu Rebreanu)

Eugenia MINCU

Major

Atragem atenția asupra adjectivului *major* în situațiile în care este utilizat, de altfel foarte frecvent în uzul localnicilor, în îmbinarea *prețuri majore*. Este o utilizare inadecvată. Conform dicționarilor explicative ale limbii române, adjectivul *major* are următoarele sensuri: „1) (despre persoane) care a atins vârsta majoratului (adică vârsta când o persoană beneficiază de toate drepturile); 2) care este deosebit de important (*o problemă majoră, o decizie majoră* etc.)”.

Prin urmare, utilizarea lui *major* pe lângă substantivul *preț* nu are nicio motivare. De unde vine totuși greșeala? Probabil, cei ce îl utilizează în acest context îl confundă cu adjectivul *majorat*, care înseamnă *mare, mărit*. Deci corect ar fi *preț majorat* și nicidecum *preț major*.

Ana VULPE

Maxim

O greșeală foarte răspândită este înlocuirea formelor adverbiale *maximum* (având sensul „cel mult”) și *minimum* (având sensul „cel puțin”) cu adjectivele corespondente, *maxim* și *minim*. În cele ce urmează, prezentăm o serie de enunțuri în care aceste cuvinte sunt utilizate greșit: *Mâine aerul se va încălzi maxim până la 19-20 de grade*. Corect: *Mâine aerul se va încălzi maximum până la plus 19-20 de grade*. (Este adverb: *se va încălzi cât?*); *Ancheta va dura maxim treizeci de zile*. Corect: *Ancheta va dura (cât?) maximum treizeci de zile*; *Revine maxim într-o oră*. Corect: *Revine maximum într-o oră*; *Va întârzia minim o oră*. Corect: *Va întârzia minimum o oră*.

Formele *maxim* și *minim* sunt folosite greșit și în locuțiunile adverbiale *la maxim, la minim* în loc de *la maximum* și *la minimum*.

Maxim și *minim* se folosesc atunci când au valoare de adjectiv. De exemplu: *Valoarea termică maximă va fi de 20 de grade*. Amenda *minimă*

constituie 1000 de lei. Acestea pot fi înlocuite prin formele lor sinonimice *maximal* și *minimal*. Prin urmare, putem zice și *Valoarea termică maximală* va fi de 20 de grade. Amenda *minimală* constituie 1000 de lei.

Ana VULPE

Superior, inferior

Una dintre greșelile învechite în uzul local este și structura *mai superior*. Am zis învechite, întrucât această greșeală, dar și altele de genul acesta, a fost semnalată și condamnată cu ani în urmă. Ne referim aici, întâi și întâi, la bine cunoscutul lingvist Valentin Mândâcanu, care, încă în 1987, în cartea sa *Cuvântul potrivit la locul potrivit*, scoate în evidență această eroare de exprimare. Din păcate, greșeala este frecventă și astăzi. Iată câteva mostre: *mărfuri de calitate mai superioară*; *tehnologii mai superioare*; *la o scară ceva mai superioară*; *e o lucrare mai superioară în comparație cu celelalte*; *se consideră mai superior decât alții* și multe altele.

Vorba e că adjectivul *superior* face parte din șirul de adjective precum *major*, *optim*, *suprem*, *excelent* ș.a., care în limba latină din care au provenit erau, în această formă, superlative și, prin urmare, în limba română, nu mai pot avea grade de comparație. *Superior* în română înseamnă „care ocupă treapta cea mai înaltă într-o ierarhie”. Prin urmare, ceea ce este superior nu poate fi mai superior. Astfel, corect va fi să spunem: *mărfuri de calitate superioară* (și nu *mai superioară*); *tehnologii superioare* (și nu *mai superioare*); *la o scară superioară*; *e o lucrare superioară în comparație cu celelalte*; *se consideră superior altora* (dar nu *se consideră mai superior decât alții*).

Greșeala apare, fiind similară, și în structura *mai inferior*. Deseori auzim: *mărfuri de calitate mai inferioară*; *tehnologii mai inferioare*; *la un nivel mai inferior*; *el este mai inferior decât mine* etc. De ce și aceste contexte sunt greșite? Explicația este foarte simplă. Adjectivul *inferior* de asemenea este de origine latină, având în limba română sensurile: „1) care este așezat **mai** jos; 2) care este de calitate **mai** proastă; 3) care are un grad sau un rang **mai** mic”. Observăm că adverbul **mai** este în definițiile sensurilor adjectivului, prin urmare, acesta nu mai îngăduie comparația.

Astfel, corect va fi: *mărfuri de calitate inferioară*; *tehnologii inferioare*; *la un nivel inferior*; *el este inferior mie* etc.

Ana VULPE

Prematur

Este **preamatur** să vorbim despre cauzele acestui incendiu; Este **preamatur** să enunțăm efectele negative asupra economiei ale acestei pandemii etc., etc. Greșeala din enunțurile indicate o constituie cuvântul *preamatur*.

Explicăm din capul locului că *prea matur* este, de fapt, nu un cuvânt, ci o îmbinare formată din două cuvinte: din adverbul *prea*, ceea ce înseamnă „foarte, peste măsură”, și *matur*, care poate avea sensurile „adult” sau „dezvoltat, evoluat”. De exemplu: *El este prea matur să nu înțeleagă aceste lucruri*. Revenind la frazele enunțate mai sus: *Este preamatur să vorbim despre cauzele acestui incendiu; Este preamatur să enunțăm efectele negative asupra economiei ale acestei pandemii*, observăm că *prea matur* n-ar avea ce căuta în cazurile respective. Ne dăm lesne seama că se confundă *prea matur* cu *prematur*. Din punct de vedere sonor sunt foarte apropiate, dar ca înțeles sunt total diferite. Or, anume *prematur*, al cărui sens de bază este „înainte de vreme, pretimpuriu”, se potrivește perfect în enunțurile de acest gen: *Este prematur să vorbim despre cauzele acestui incendiu*, adică *este înainte de vreme, prea devreme* (întrucât trebuie mai întâi să fie determinate, precizate cauzele incendiului); *Este prematur să enunțăm efectele negative asupra economiei ale acestei pandemii* (întrucât acestea trebuie să fie analizate, precizate, calculate etc.).

Ana VULPE

La moment

Într-o tabletă despre cuvântul *rută*, am numit acest cuvânt „ghinionist”. Se pare că, de la o vreme, i se poate alătura și *moment*. Motivul? Ba este confundat cu *aspect*, ba cu *clipă*, ba este utilizat cu prepoziții nepotrivite...

Dacă s-ar putea supăra cuvintele pe noi, vorbitorii, *moment* ar fi mereu bosumflat. Dar să vedem de ce...

O formulă frecventă – în special în exprimarea funcționarilor – este „menționez un moment”, *moment* având aici, în mod evident, sensul de *problemă* sau *aspect* (al problemei). Nu poate fi menționat „un moment”, dacă nu se face referire la un interval de timp, întrucât *moment* înseamnă „interval scurt de timp; clipă, secundă”. Prin urmare, putem menționa *o problemă* sau *un aspect*.

O altă formulă neadecvată, dar aproape generalizată, este *la moment*, cu sensul de „în acest moment, în momentul de față, în prezent”, în

contexte cum sunt: „*La moment*, nu dispunem de resurse”; „Care e situația *la moment* la Consulatul României din Chișinău și în centrele regionale?” ș.a. Conform dicționarelor de referință ale limbii române, *la moment* semnifică „imediat, pe loc; *p. ext.* la timp”. Așadar, enunțurile citate ar trebui refăcute astfel: „*În acest moment*, nu dispunem de resurse”; „Care e situația *în momentul de față* (sau *actualmente/în prezent*) la Consulatul României din Chișinău și în centrele regionale?”.

Amintim în continuare și alte locuțiuni din care face parte substantivul *moment*: *de moment* „de scurtă durată; efemer; vremelnic”; *pentru moment* „provizoriu, deocamdată, pentru scurt timp”; *pe moment* „în prima clipă, în acea clipă”; *în tot momentul* „în permanență, tot timpul”; *din moment în moment* sau *dintr-un moment în altul* „imediat, chiar acum; curând, îndată”; *din moment ce...* „de vreme ce..., deoarece...”; *la un moment dat* „într-un anumit timp (nedeterminat); deodată”.

Dacă s-ar pomeni, prin minune, Caragiale în Chișinăul zilelor noastre, ar mai adăuga vreun *moment Schițelor și momentelor* sale. Atenție maximă, astfel, la *momente...*

Inga DRUȚĂ

Prepoziția *datorită* vrea să ne spună *mulțumesc!*

- Infectarea s-a produs *datorită* nerespectării normelor de antisepsie.
- Nu este corect! vrea să spună cineva. Este o prepoziție „bună”. Nu poate indica o pricină!
- De exemplu: *Datorită părinților, eu am îndrăgit arta; Datorită timpului frumos de afară, am o dispoziție bună* etc.

Să vedem ce explicație oferă dicționarul?

Explicație: *Datorită, mulțumită, grație* sunt prepoziții care cer utilizarea substantivului în cazul dativ.

Prepoziția *grație* are la origine latinescul *gratia* „favoare”, „ajutor” și este sinonimă cu *datorită, cu ajutorul, mulțumită*.

Prepoziția *mulțumită* are la bază cuvântul *mulțumită, e, s. f.* cu sens de „recunoștință; recompensă, răsplată” și presupune relații sinonimice cu *grație, cu ajutorul..., prin intermediul..., datorită (cuiva sau a ceva)*.

Prepoziția *datorită* înseamnă „1) (*exprimă un raport instrumental*) cu ajutorul; prin intermediul. 2) (*exprimă un raport causal*) din cauza; din motivul; mulțumită; grație”. Răspunsul este unul clar. Apropo, cum s-a format prepoziția? Dicționarul face trimitere la verbul *a datora*, verb de

conjugarea I (persoana a III-a – *datorează*) drept suport al prepoziției *datorită*, dar prezintă și varianta *a datori*, verb de conjugarea a IV-a (persoana a III-a – *datorește*).

Să încercăm să substituim prepoziția *datorită* cu una dintre prepozițiile *mulțumită* și *grație*: *Infectarea s-a produs **mulțumită/grație** nerespectării normelor de antisepsie.*

Nu se poate! se revoltă cititorul și are dreptate. Cuvântul își are locul său potrivit sau nepotrivit.

Cum e corect? *Infectarea s-a instalat **din cauza/din motivul/din pricina/drept consecință a** nerespectării normelor de antisepsie*, deoarece infecția este o urmare nefastă, cu un impact nociv asupra sănătății omului. Și atunci... care este beneficiul?

Va reuși prepoziția *datorită* să ne spună mulțumesc!? Depinde de noi, vorbitorii.

Eugenia MINCU

Cratima

Deși e mică, **cratima** sau **liniuța de unire** joacă un rol important în scrierea corectă, fiind un semn grafic folosit pentru a lega două cuvinte care se pronunță împreună sau pentru a despărți silabele unui cuvânt: *nou-născut*, *bun-simț*, *mass-media*, *vir-gu-lă*, *pă-pă-di-e*, *e-ven-tu-al*. Nu vom da astăzi, aici, o listă de cuvinte în care apare cratima. Intenția noastră e alta: să atragem atenția asupra unei erori de exprimare privind termenul în discuție.

Foarte multă lume spune despre anumite cuvinte că se scriu *prin* cratimă. De ce însă *prin*? Prepoziția *prin* arată străbaterea unei suprafețe, a unui spațiu (*a călători **prin** Europa*), a unui interval de timp vag (*s-a născut **prin** vară*), recurgerea la un mijloc, la un instrument (***prin** unire țara crește*; ***prin** tine am ajuns acolo*), iar cu verbele *a începe*, *a sfârși* faptul cu care se inițiază sau, respectiv, se finalizează o acțiune (*autorul **în**cepe **prin** a-și expune planul*; *pesimistul sfârșește **prin** a urî viața*).

Prepoziția necesară este *cu*: *Termenul **prim-ministru** se scrie **cu** cratimă*. În funcție de caz, se va spune deci: *Cuvintele acestea se scriu **cu** cratimă* sau *Cuvintele acestea se scriu **fără** cratimă*.

Inga DRUȚĂ

Dânsul

Valoarea principală și cea mai cunoscută a cuvântului *dânsul* este cea de pronume personal, ca în enunțurile: *De obicei, o femeie știe că e iubită mai înainte ca bărbatul să-și dea seama ce se petrece cu dânsul* (Garabet Ibrăileanu, *Adela*); *Omul acesta pare că nu știe cât prețuiește pentru mine amiciția lui: nu-și face idee, desigur, ce fericit sunt eu când aflu de la dânsul importantele secrete ale zeilor* (I. L. Caragiale, *Amicul X...*). *Dânsul* este echivalent aici cu pronumele personal *el*. În nominativ, pronumele *dânsul* și *dânsa* obțin suplimentar valoarea de pronume de politețe: *Cu toate acestea, dânsa nu se putea stăpâni, căuta dinadins să fie cât mai des singură cu dânsul, era cuprinsă de un fel de beție, i se răscolise, parcă, toată firea și ar fi voit ca așa să și rămâie* (Ioan Slavici, *Mara*).

Dânsul poate face parte dintr-o locuțiune adverbială specifică limbajului popular: *ca pe dânsul* (respectiv, *ca pe dânsa*), având sensul de „grozav, strașnic”. De asemenea, în limbajul popular, *dânsul* și *dânsa*, cu valoare substantivală, se întrebuițează cu sensul de „soț” sau „soție”. În mitologia populară, *dânsele* denumesc, eufemistic, *ielele*.

În uz, este frecventă și utilizarea pronumelor *dânsul* și *dânsa* pentru a desemna obiecte, lucruri, fenomene: *E un program simplu, nu vei avea probleme cu dânsul*; *Oprește muzica asta odată, că m-am plictisit de dânsa*. În astfel de contexte, este recomandabil a se recurge la pronumele personale *el*, *ea* sau la pronumele demonstrative *acesta*, *aceasta*: *E un program simplu, nu vei avea probleme cu el*; *Oprește muzica asta odată, că m-am plictisit de ea*. Utilizarea pronumelor *dânsul*, *dânsa* pentru obiecte și fenomene este regională, deci neacceptată de limba română literară.

Inga DRUȚĂ

De exemplu sau spre exemplu?

Exemplele au devenit omniprezente. Cuvintele se cer ilustrate, exemplificate, altfel sună a gol. Și noi cu toții suntem mereu în căutarea reperelor pentru a explica o stare de lucruri, o argumentăm cu exemple, pentru a-i oferi o mai bună și mai clară înțelegere.

Spre exemplu, „Pentru 11 mașini de curățat zăpada, guvernul a plătit X lei”, citim într-un ziar. Se oferă un exemplu publicului larg, prin care se formează o imagine, o atitudine a noastră față de anumite acțiuni din partea guvernului. Dar ce explicații ne oferă DEX-ul? Care dintre formulele *de exemplu* și *spre exemplu* e corectă?

Substantivul *exemplu*, *exemple*, s. n. înseamnă „ceea ce servește drept model, ceea ce servește pentru a ilustra ceva”.

Sunt cunoscute expresiile *a da de/ca exemplu*, *a lua de/drept exemplu* „a atrage atenția asupra unor persoane, a unor lucruri etc., pentru a îndemna pe alții să le imite”.

Substantivul este parte componentă a locuțiunii adverbiale *de exemplu*, care se află în relații de sinonimie cu *de pildă* sau *bunăoară*.

Totodată, DEX-ul ne atenționează că *spre*, prepoziția de origine latină *super*, indică: a) direcția: *Mă îndrept spre tine*; b) temporalitatea: *Voi veni mai spre seară* etc.; dar și c) arată scopul/finalitatea/modalitatea în expresiile: *spre pildă*, *spre exemplu*, care se regăsesc într-o relație de sinonimie cu *de pildă*, *de exemplu*.

Așadar, DEX-ul acceptă ambele formule. Pe bună dreptate, contează mai mult scopul/finalitatea/modalitatea unui bun exemplu, demn de urmat.

Eugenia MINCU

Prezent! sau Prezentă!... la lecții

Apelul elevilor în timpul lecției:

- Prezentă! răspunde voios o elevă.
- Prezent! o corectează profesoara.

Care este formula corectă?

Corect: – ***Prezent!*** *răspund cei de față, indiferent de sexul persoanei, la apelul nominal.*

Explicație: Adjectivul *prezent*, având sensul „care se află în același loc cu vorbitorul sau în locul la care se referă acesta; de față”, cu valoare de interjecție, este utilizat în calitate de formulă invariabilă, prin care cei prezenți răspund la un apel nominal. Formula respectivă este varianta eliptică de predicat a enunțului: „Sunt *prezent* (respectiv, *prezentă*, în funcție de sexul persoanei)”.

Omiterea verbului copulativ și asumarea valorii de interjecție unifică variațiile de gen gramatical.

Eugenia MINCU

2. GRAMATICĂ

Conjugarea unor verbe neregulate

Verbele neregulate sunt acelea care, la conjugare, își modifică total sau parțial rădăcina. De exemplu, la verbul regulat **a lucra** (*eu lucrez, tu lucrezi, el/ea lucrează; noi lucrăm, voi lucrați, ei/ele lucrează*) rădăcina **lucr** rămâne neschimbată; la verbul neregulat **a fi** (*eu sunt, tu ești, el/ea este* etc.), **rădăcina este schimbată complet**. La verbul **a sta**, rădăcina este parțial schimbată: *eu stau, tu stai, el/ea stă, noi stăm, voi stați, ei/ele stau*.

Există mai multe verbe neregulate care dau bătăi de cap vorbitorilor, mai ales, la modul indicativ, persoana a II-a și a III-a sau la conjunctiv, persoana a II-a și a III-a. De exemplu, verbul **a lua**: *eu iau, tu iei* (greșit: *iai*, cum apare în exprimarea multora), *el ia* – indicativ; **să iau, să iei** (greșit: *să iai*), **el să ia** – conjunctiv. Tot la modul conjunctiv adesea se spune eronat: *să steie* în loc de **să stea**; *să beie*, în loc de **să bea**, *să vrie*, în loc de **să vrea**, *să spuie* în loc de **să spună** etc.

Sunt, de asemenea, unele verbe care la imperativ (*presupune o rugămințe, un îndemn, o poruncă*), singular au forme proprii. **Știm că imperativul are doar persoana a doua!** De exemplu: a veni – *vino*, a face – *fă*, a zice – *zi*, a duce – *du*. Forme similare au și verbele derivate din cele enumerate: *a reveni (revino)*, *a preveni (previno)*, *a desface (desfă)*, *a reface (refă)*, *a preface (prefă)*, *a prezice (prezi)*, *a dezice (dezi)*, *a conduce (condu)*, *a reduce (redu)*, *a aduce (adu)*.

Într-adevăr, avem multe forme verbale buclucașe, dar există o soluție: consultarea dicționarului ortografic.

Viorica MOLEA

Forme eronate ale unor verbe

Unele greșeli ce țin de utilizarea formelor verbale persistă atât în vorbirea comună, neîngrijită, cât și în exprimarea elaborată a celor care promovează limba literară.

Este vorba de încadrarea verbelor la o conjugare improprie, adică de confuzia acestora, cum ar fi cele de conjugarea a doua (cu desinența *-ea*) și conjugarea a treia (cu desinența *-e*).

De exemplu, verbul *a plăcea*, care este de conjugarea a II-a, este confundat cu un verb de conjugarea a III-a (cu terminația în *-e*). Acesta păstrează

forma la modurile verbale construite cu infinitivul – corect: *îmi va plăcea*, greșit: *îmi va place*; *ți-ar plăcea*, greșit: *ți-ar place*. Aceeași greșeală se comite cu verbul *a apărea* – corect: *în curând cartea va apărea în librării*, greșit: *în curând cartea va apare*.

Totodată, putem vorbi de unele verbe care, în limba vorbită, sunt utilizate cu forme eronate la timpul prezent indicativ și imperativ din cauza unor alternanțe fonetice (modificări fonetice în rădăcina verbului). E corect: *bateți recordul, bateți covorul*, nu *băteți; faceți lucrul bine, faceți liniște*, nu *făceți* ș.a.

De alternanțe fonetice ține și conjugarea verbelor cu desinența *-a* (conjugarea I), precum: *a răbda*, unde *ă* alternează cu *a* – e corect: *rabd, rabzi* – nu *răbd, răbzi*; *scap, scapi* – nu *scăp, scăpi, las, lași* – nu *lăs, leși* etc.

Un verb utilizat adesea cu forme greșite este *a curăța*. La prezent formele lui sunt: *eu curăț, tu cureți, el curăță* – greșit: *tu curăți*; la trecut: *am curățat* – greșit: *am curățit*, care este o formă a limbii vorbite, neîngrijite; la modul conjunctiv: *să curețe*, la gerunziu, *curățând*.

Viorica MOLEA

A merita/a se merita

Adesea sunt utilizate construcții, formule de limbaj răspândite, mai ales, în vorbirea curentă, adică în varianta orală, dar care nu sunt recomandate de norma literară. De exemplu, cum este corect: *nu merită/merită să cumperi așa ceva* sau *nu se merită/se merită să cumperi așa ceva?* Cel mai adesea, vorbitorii aleg varianta a doua, adică *nu se merită să cumperi (să investești, să privești* etc.).

Verbul *a merita* este un verb **tripersonal**, adică are cele trei persoane (*eu merit, tu meriți, el/ea merită; noi merităm, voi meritați, ei/ele merită*) și este tranzitiv, nu reflexiv (acțiunea trece în mod direct asupra obiectului), dar are și **o utilizare impersonală**. Unii vorbitori nu au percepția clară a celui de-al doilea sens al verbului *a merita*, de aceea aplică procedeul impersonalizării „a se merita” prin forma de reflexiv (*se merită/nu se merită*). Apariția lui *se* este superfluă, generând o exprimare nerecomandabilă. Prin urmare, **spunem corect: nu merită să cumperi așa ceva; nu merită să investești în acest proiect; nu merită să pierzi timpul cu acest film** etc.

Merită, așadar, să cunoști semnificația adevărată a cuvintelor! **Nu merită** să preiei fără discernământ formule de limbaj greșite!

Viorica MOLEA

Verbul *a trebui* + alte verbe

De această dată, discutăm despre unele structuri intrate temeinic în uzul curent, dar care sunt eronate din punct de vedere gramatical. Este vorba despre structuri de tipul *trebuie de rezolvat* sau *trebuie de schimbat*, *trebuie de propus* ș.a.

E necesar să știm că **verbul *a trebui* nu intră niciodată în relație cu un verb la supin** (cu prepoziția *de*), **dar poate fi urmat de un participiu care nu are prepoziția *de***, în acest caz având sensul unei forme pasive: astfel, **e corect *trebuie rezolvat***, greșit: *trebuie de rezolvat*; ***trebuie schimbat***, greșit: *trebuie de schimbat*; ***trebuie propus***, greșit: *trebuie de propus* etc.

De asemenea, verbul ***a trebui* este obligatoriu urmat de conjuncția *să***: *trebuie să citesc*, *trebuie să vină*, *trebuie să fie audiat*, *trebuie să fie rezolvat* etc.

Prin urmare, în loc de „trebuie de vizionat” spunem fie *trebuie vizionat*, fie *trebuie să vizionăm*; „trebuie de citit” – *trebuie citit* sau *trebuie să citim/citiți/citească*; „trebuie de propus” – *trebuie propus*, *trebuie să propunem/propună* etc.

Totodată, nici construcțiile *a fi necesar*, *a fi obligatoriu* nu intră niciodată în relație cu un **supin**. Prin urmare, este greșit să spunem: *e necesar de știut* – corect: ***e necesar să știm***; greșit: *e obligatoriu de citit romanul* – corect: ***e obligatoriu să citim/citiți/citești romanul***.

Așadar, **trebuie subliniat faptul că este obligatoriu să cunoaștem** normele gramaticale pentru a ne exprima corect!

Viorica MOLEA

A absolvi

Verbul *a absolvi* face parte din seria de verbe ce creează situații de ezitare la utilizare – cu sau fără sufix –, de astă dată fiind vorba de sufixul *-esc*. Până la modificările efectuate în *Dicționarul ortoepic, ortografic și morfologic al limbii române*, adică până în 2005, pentru acest verb erau specificate două forme de prezent, în funcție de sens: dacă se avea în vedere sensul „a termina un an școlar, un ciclu de învățământ”, norma literară indica forma *absolvesc*, iar dacă se avea în vedere sensul juridic „a scuti de pedeapsă”, se recomanda forma *absolv*.

În prezent, în *Dicționarul ortoepic, ortografic și morfologic al limbii române*, s-a operat unificarea formelor, fiind recomandată și într-un sens, și

în altul doar cea de *absolv*, fără sufixul *-esc*. Prin urmare, vom spune *Eu absolv*, *tu absolvi*, *el/ea absolvă școala, liceul, universitatea etc.*, dar și *Judecătorul absolvă infractorul*.

Ana VULPE

Manifest sau manifestez?

Uneori sufixele verbale, pe lângă faptul că sunt mărci gramaticale, sunt punți semantice.

Un *-ez* sau un *-esc* dictează semantica cuvântului. Jocul sufixelor este unul de inteligență.

Greșit: *Maladia se manifestează la a treia zi după perioada de incubație.*

Corect: *Maladia se manifestă la a treia zi după perioada de incubație.*

Explicație: Pentru verbul *a (se) manifesta* avem două forme gramaticale și două sensuri diferite: (pers. 3) *manifestă* pentru „a exprima, a arăta, prin comportare, prin atitudine etc., un sentiment, o tendință”; „a (se) face cunoscut, a (se) vădi, a (se) exterioriza, a (se) arăta” și (pers. 3) *manifestează* pentru „a face o manifestație, a participa la o manifestație; a demonstra”.

Eugenia MINCU

Verbele a influența, a indica față în față cu prepoziția

Verbele *a influența*, *a indica* nu presupun utilizarea prepoziției. Totuși, utilizarea eronată a prepozițiilor (*la*, *asupra*) este destul de frecventă în unele texte de terminologie.

Greșit: *A fost demonstrată legătura polimorfismului G 972 al genei IRS-1 cu sensibilitatea redusă la insulină [...], ceea ce indică la interacțiune între variantele polimorfe ale genei.*

Prima greșeală în text este utilizarea neadecvată a prepoziției *la*; a doua greșeală este una de vocabular: cuvântul *interacțiune* indică „o acțiune reciprocă” (dintre obiecte sau fenomene); „influență mutuală” și prepoziția *între* în enunțul respectiv este superfluă.

Corect: *A fost demonstrată legătura polimorfismului G 972 al genei IRS-1 cu sensibilitatea redusă la insulină [...], ceea ce indică interacțiunea variantelor polimorfe ale genei.*

Greșit: *Alimentația nerațională, tabagismul, sedentarismul influențează malefic asupra sănătății omului.*

Corect: *Alimentația nerațională, tabagismul, sedentarismul influențează malefic sănătatea omului.*

Corect: *Alimentația nerațională, tabagismul, sedentarismul* au ***o influență malefică asupra sănătății omului.***

Eugenia MINCU

Copiatul... o normă sau o necesitate? *Se copiază sau se copie?*

Examenele sunt o normă a vieții studentești. A copia la examen a devenit ceva firesc.

– Nu avem încotro, recunosc studenții, suntem suprasolicitați.

Greșit: *Copii cu atenție citatul.*

Corect: *Copiez cu atenție citatul.*

Explicație: Verbul *a copia* este de conjugarea I, făcând parte din seria de verbe care se conjugă cu sufixul *-ez*: persoana 1, singular – *copiez*; persoanele 3, singular și plural – *copiază*.

Eugenia MINCU

Articulat sau nearticulat?

Discutăm, de această dată, un aspect al articulării/nearticulării unor substantive din structuri fixe sau relativ fixe, structuri utilizate destul de frecvent în diverse tipuri de discursuri redactate în limbajul standard. Persistența acestei greșeli în exprimarea majorității vorbitorilor este o dovadă a necunoașterii regulilor de întrebuintare.

Construcția *din punct de vedere* apare fie fără articol, fie cu articol: *din punctul de vedere*, iar vorbitorii adaugă determinativul, de regulă, în mod aleatoriu (de exemplu, *din punct de vedere al legii* sau *din punctul de vedere medical* sunt structuri eronate!).

Trebuie să știm că, dacă folosim structura *din punct de vedere* (cu substantivul „punct” nearticulat), determinativul acesteia va fi un adjectiv (formula *din punct de vedere* + un adjectiv). De exemplu: *din punct de vedere gramatical*, *din punct de vedere colegial*, *din punct de vedere politic*, *din punct de vedere legal* etc.

Dacă utilizăm formula cu substantivul articulat: *din punctul de vedere*, atunci determinativul său va fi un substantiv în cazul genitiv (*din punctul de vedere* + un substantiv în genitiv, însoțit de articolul posesiv „al”): *din punctul de vedere al profesorului*, *din punctul de vedere al elevului*, *din punctul de vedere al gramaticii*, *din punctul de vedere al colegului*, *din punctul de vedere al legii* sau (și distanțat) *din punctul meu de vedere*, *din punctul vostru de vedere* etc.

Putem invoca exemple cu aceste două formule în paralel, deși nu întotdeauna pot fi înlocuite sau pot coincide sensurile. De exemplu: *din punct de vedere social – din punctul de vedere al societății; din punct de vedere democratic – din punctul de vedere al democrației; din punct de vedere instituțional – din punctul de vedere al instituției; din punct de vedere istoric – din punctul de vedere al istoriei etc., etc.*

Așadar, ca să nu greșim **din punct de vedere gramatical**, trebuie să cunoaștem **punctul de vedere al normei!**

Viorica MOLEA

Dezacordul articolului genitival

De cele mai multe ori exponenții limbii române comit greșeli la capitoul „acord”. Mai jos vom prezenta câteva exemple de erori identificate la unele posturi de televiziune din Republica Moldova cu privire la acordul articolului genitival cu elementul determinant:

„deputat ales **a** blocului ACUM” (TV8, 11.03.2019) – Corect: *deputat ales **al** blocului ACUM;*

„reprezentanți **a** partidului socialiștilor” (TV8, 11.03.2019) – Corect: *reprezentanți **ai** partidului socialiștilor;*

„în rândul adolescenților și **a** tinerilor” (Accent TV, 05.03.2019) – Corect: *în rândul adolescenților și **al** tinerilor.*

Angela SAVIN-ZGARDAN

Capcana pluralului

Cele mai frecvente erori vizează formarea pluralului de la termeni-împrumuturi.

Osteoblaste sau osteoblaști

Greșit: *Pe piesele histologice, se determinau elemente caracteristice matricei extracelulare – un produs al **osteoblaștilor**.*

Corect: *Pe piesele histologice, se determinau elemente caracteristice matricei extracelulare – un produs al **osteoblastelor**.*

Explicație: Substantivul *osteoblast* „celulă osoasă tânără, nediferențiată complet, din care se formează osteocitul” este de genul neutru și formează pluralul *osteoblaste*.

Diverticuli sau diverticule

Greșit: ***Diverticuli** duodenali constituie aproximativ 10% din toți **diverticuli**.*

Corect: *Diverticulele* duodenale constituie aproximativ 10% din toate *diverticulele*.

Explicație: Substantivul *diverticul* „(anat.) mică prelungire a unui organ tubular” formează pluralul în -e: *diverticule*, atribuindu-se genului neutru.

Macrofagi sau macrofage

Greșit: În lotul în care s-a inoculat *autos spongios*, aceste particule sunt înconjurate de **macrofagi** – celule polinucleate.

Corect: În lotul în care s-a inoculat *autos spongios*, aceste particule sunt înconjurate de **macrofage** – celule polinucleate.

Explicație: Substantivul *macrofag* „globulă albă care distruge bacteriile sau diferite particule străine din organism”, format prin conversiune, este de genul neutru – *macrofag/macrofage*.

Eugenia MINCU

Astm sau astmă? Tumoră sau tumoare?

Grecescul *asthma* „respirație” a format termenul *astm*, unicul atestat și recomandat. Totuși, varianta *astmă* este frecvent folosită.

Utilizatorii fac trimitere la modelul grec, iar unele dicționare online explică termenul-invariantă *astmă*, *astm* fiind arătat ca termen-variantă.

Greșit: *Pacientul a fost diagnosticat cu astmă bronhică.*

Corect: *Pacientul a fost diagnosticat cu astm bronhic.*

Tumoră sau tumoare

Ambii termeni (de la latinescul *tumor, iris*) sunt acceptați în terminologia medicală, formând o relație de sinonimie. Dicționarele oferă ambele forme ca fiind corecte: *tumoră/tumoare* „excreșcență patologică, dintr-un țesut de formație nouă, rezultat dintr-o activitate anormală a celulelor”.

Corect: *La nivel de rinichi, s-a depistat o tumoră/tumoare.*

Eugenia MINCU

Seminar – seminarii sau seminare?

Substantivul *seminar* este polisemantic și, conform dicționarelor limbii române, are următoarele sensuri: „1) Lecție practică în școala superioară, în cadrul căreia studenții își fixează și își aprofundează cunoștințele teoretice. 2) Cerc de studii în cadrul unei organizații obștești sau al unei instituții care urmărește perfecționarea calificării profesionale. 3) Instituție de învățământ mediu pentru pregătirea preoților”. Forma de singular nu generează confuzii sau dificultăți de utilizare. Este utilizat greșit însă la forma de plural.

Astfel, în limbajul scris și oral al multor vorbitori, inclusiv al celor instruiți, apare forma de plural *seminarii*, indiferent de sens, în loc de *seminare*. De ce? Vorba e că până la apariția DOOM-2, substantivul *seminar*, cu sensul „instituție de învățământ mediu pentru pregătirea preoților”, era legiferat și cu forma de plural *seminarii*, alimentată de o formă de singular, cu acest sens, mai învechită, și anume *seminariu*. Or, această formă astăzi a ieșit total din uz. Prin urmare, actualmente avem o singură formă de singular – *seminar* și o singură formă de plural – *seminare* în toate accepțiile. Spre exemplu, corect vom spune: *A fost invitat să participe la mai multe **seminare** teoretico-practice cu tema...; **Seminare** metodice pentru învățătorii din clasele primare; **Seminarele** se desfășoară online. Lista facultăților și **seminarelor** de teologie ortodoxă; Au studiat la **seminare** teologice diferite.*

Ana VULPE

Feminizarea denumirilor de profesii

Recent, într-o emisiune TV, s-a menționat că denumirile de ocupații, funcțiile de genul masculin din *Clasificatorul de profesii* vor fi „feminizate” după modelul limbii franceze, deoarece limbile română și franceză sunt limbi romanice, au la bază limba latină. E o idee salutară. Numai că aceste substantive nu mai trebuie „feminizate”. E de ajuns să parcurgi registrul unui dicționar explicativ și veți vedea că ele sunt „feminizate” demult, după regulile de derivare ale limbii române: *operator – operatoare, macaragiu – macaragiță* etc. Întrebarea noastră e: cum vor fi „feminizate” substantivele epicene care au forma unui gen, dar semnificația ambelor genuri naturale? Vom rosti *ministră, ofițeră, căpitană*? Cuvântul *ministră* e format după modelul rusesc *генеральша, министерша* etc., evident, cu sens peiorativ, depreciativ. Această nuanță s-a păstrat și în limba română. Comparați: *doamna ministru Maia Sandu* și *ministra V.D.*

Cuvântul *ofițeră* l-am auzit într-o emisiune dedicată apărătorilor patriei, unde prezentatoarea ne vorbea despre o *ofițeră care a studiat, ofițera a spus, ofițera a decis* etc. Prezentatoarea nici nu știe că există o formulă de adresare către ofițeri: *domnul/doamna ofițer*. Și mai recent am auzit cuvântul *căpitană* (*căpitanele la buton*). Vor fi „feminizate” aceste cuvinte? Se vor folosi oare variantele *ofițereasă, căpităneasă* (atestată în *Dicționar universal ilustrat al limbii române* în 12 vol., 2011, cu sensul respectiv) sau vom rosti cum rostim *ofițeră, căpitană, ministră*?

Maria ONOFRĂȘ

Gradele de comparație ale adjectivelor

După cum știm, există unele adjective care, prin natura lor, au o valoare absolută și nu au grade de comparație, de exemplu, *extrem, imens, colosal, uriaș, formidabil* etc. Este o caracteristică învățată la școală, dar ignorată de mulți vorbitori. Ei tratează aceste cuvinte ca pe un adjectiv/adverb obișnuit, la gradul pozitiv, adăugându-i, în mod greșit, adverbe, prepoziții etc. cu care „construiesc” diferite forme de comparativ sau superlativ, de exemplu, *cel mai exclusiv ceai, cel mai extrem punct cardinal, cea mai intensă culoare*. Alte adjective, de largă circulație, fiind împrumuturi latino-romanice ce reprezintă la origine vechi comparative sau superlative, nu mai pot primi categoria comparației, tocmai datorită conținutului lor lexical, ele devenind, prin frecvența lor, expresii pleonastice. Deci sunt inadmisibile construcțiile *cel mai grandios show din Republica Moldova, cele mai celebre staruri, cea mai majoritară fracție, cea mai prestigioasă lucrare, cele mai grandioase planuri, cele mai remarcabile realizări* etc.

Maria ONOFRĂȘ

Modul de exprimare a superlativului absolut de superioritate al adjectivului/adverbului

O încălcare a normelor limbii literare constă în modul de exprimare a superlativului absolut de superioritate al adjectivului/adverbului. În mod normal, acest superlativ se formează de la gradul pozitiv al adjectivului/adverbului + adv. *foarte* (în limba literară) sau adverbele *tare, mult, prea* (în limba populară). În vorbire s-a recurs și la un alt determinativ pentru formarea superlativului absolut, și anume, *foarte + super*. Adverbul *super* împreună cu *foarte* formează un pleonasm atunci când apar juxtapse într-o sintagmă cu valoare de superlativ – *foarte super (trăsături individuale foarte super)*. Îmbinarea dată cu sensul de „superior, excelent, extra” a devenit în ultimul timp un clișeu insuportabil prin frecvență, prin mimetismul cu care, la tot pasul, indiferent de context, e rostit de oameni cu diferite nivele de instruire. Să ne fi sărăcit oare imaginația, încât să fim nevoiți a apela la asemenea sintagme? Dintr-un interviu: *Cum a fost în vacanță? Foarte super. Cum a fost apa mării? Foarte super. Condițiile la hotel? Foarte super*. Intervievatul nu avea alte cuvinte pentru a-și exprima supersatisfacția.

Maria ONOFRĂȘ

Inflamatorie sau inflamatoare?

Frecvent, în textele medicale sunt atestate acorduri adjectivale incorecte. Adjectivele-împrumuturi din limba franceză, cu terminația *-tor*, solicită înscrierea în grupul de adjective cu trei terminații.

Greșit: *Artrita este o boală inflamatorie a articulațiilor.*

Corect: *Artrita este o boală inflamatoare a articulațiilor;* dat fiind modelul limbii de împrumut – franceza și nu modelul latin.

Explicație: Adjectivul *inflamător, -oăre (-óri, -oăre)* („care se caracterizează printr-o inflamație; care poate provoca o inflamație”) este acordat cu substantivul în mod eronat, având drept model adjectivele de origine latină: *operatorius, -a, -um*.

Asocierea nu este tocmai benefică, dat fiind faptul că adjectivul *operatoriu, -ie, -ii* și varianta acestuia adverbializată, nu are întotdeauna o utilizare corectă, fiind trunchiate:

Greșit: *Postoperator este administrat tratamentul de susținere.*

Corect: *Postoperatoriu, este administrat tratamentul adjuvant de menținere a stării de sănătate a pacientului.*

Eugenia MINCU

Cine, ce

Pronumele interogative *cine* și *ce*, în enunțuri, generează uneori greșeli de acord. Se spune frecvent: *Cine au de pierdut, patronii sau salariații?* sau: *Ce-s cu astea?* De fapt, pronumele interogative *cine* și *ce* au în permanență valoare de singular, masculin, de aceea predicatul cu care intră în relație de acord trebuie să se afle la persoana a treia singular (masculin): *Cine are de pierdut, patronii sau salariații?; Ce-i cu astea?*

Dacă vorbitorii nu sunt siguri, ei pot recurge la pronumele relativ *care*. Acesta poate exprima și numărul plural, și genul și permite un acord al predicatului la categoriile menționate. Astfel, primul enunț poate fi reformulat: *Care au de pierdut, patronii sau salariații?*

Inga DRUȚĂ

Probleme de acord al unor adverbe aflate pe lângă substantive

Abordăm problema acordului, care este una foarte importantă pentru gramatica limbii române.

Acordul este potrivirea formală în ceea ce privește categoriile gramaticale comune ale părților de vorbire acordate (gen, număr, caz). În exemplul *oameni frumoși*, adjectivul *frumoși* se acordă cu *oameni* după **gen** (masculin), **număr** (plural), *caz* (N.-A.); *fetei frumoase*: *frumoase* se acordă cu *fetei* după **gen** (feminin), **număr** (singular), *caz* (G.-D.). Acordul, în general, este încălcat foarte des, dar se observă (în vorbire și în scriere) o altă greșeală, care ține de folosirea în exces a acordului și se numește **hipercorectitudine**.

Vorbitorii au, de regulă, un sentiment al acordului înnăscut, de aceea de multe ori ei, din teama de a nu greși, fac acord și acolo unde nu este nevoie. De exemplu, acordă **adverbe aflate în apropierea unor substantive**, de tipul: *copii noi-născuți*, în loc de ***nou-născuți***; *munți nespuse de frumoși*, în loc de ***nespus de frumoși***, acestea numindu-se greșeli de hipercorectitudine. De multe ori, aceste adverbe ajută la formarea gradului superlativ absolut al adjectivelor: *nespus de*, *extraordinar de*, *strălucitor de*, *teribil de* etc.

Greșit: *Modelele de rochii erau nespuse de frumoase.*

Corect: *Modelele de rochii erau nespuse de frumoase.*

Greșeli de hipercorectitudine:

- 1) **Greșit:** *Oameni putrezi de bogăți* – **Corect:** *putred*
- 2) **Greșit:** *Exerciții grele de rezolvat* – **Corect:** *greu*
- 3) **Greșit:** *Participanții au fost puțini numeroși* – **Corect:** *puțin*
- 4) **Greșit:** *Dinți strălucitori de albi* – **Corect:** *strălucitor*
- 5) **Greșit:** *Candidați slabi pregătiți* – **Corect:** *slab*
- 6) **Greșit:** *Să vină câți mai mulți oameni* – **Corect:** *cât*
- 7) **Greșit:** *Ferestre largi deschise* – **Corect:** *larg*
- 8) **Greșit:** *Cartea cea mai bine cotate* – **Corect:** *cel*
- 9) **Greșit:** *Critici făcute în termeni destui de aspri* – **Corect:** *destul*
- 10) **Greșit:** *Subiecte dificile de elucidat* – **Corect:** *difcil*

Viorica MOLEA

Acordul pronumelui relativ și al articolului posesiv (sau genitival)

O problemă de corectitudine este și acordul pronumelui relativ *care* cu articolul genitival. În vorbire, această greșeală nu întotdeauna este observată în virtutea pronunțării uneori rapide, alteori mai puțin deslușite. Oricum, și în scris, și în vorbire, regula acestui tip de acord trebuie respectată.

Vorbim despre **acordul încrucișat** (așa se regăsește în gramatici) al pronumelui relativ *care* cu articolul genitival *al, a, ai, ale*: de exemplu, *elevi ale căror lucrări*; *scriitor ale cărui cărți*; *profesoară a cărei clasă*; *blogger al cărui articol* etc.

În pofida faptului că se acordă multă atenție acestui tip de eroare, ea persistă în exprimare, fapt care diminuează din eleganța limbii.

Este destul de simplu, la prima vedere, să aplicăm regula acordului încrucișat, dar este dificil totuși să vedem care este determinantul și determinatul. De exemplu, în îmbinarea *părinți al căror copil*, pronumele relativ *căror* (masculin, plural) se acordă cu *părinți*, care este tot masculin, plural, iar articolul genitival *al* (masculin, singular) – cu substantivul *copil* (la fel, masculin, singular).

Astfel, atunci când pronumele relativ *care*, însoțit de articol genitival, este precedat și urmat de substantiv, acordul în gen și număr se face în felul următor: **pronumele relativ se acordă cu substantivul antepus** (pus în fața structurii, pe care îl înlocuiește), iar **articolul genitival – cu cel postpus întregii structuri**. Este simplu de reținut, fără a te gândi prea mult la genul și numărul substantivelor.

Să urmărim câteva exemple: *eleva ale cărei manuale* (substantivul antepus este *eleva* și se acordă cu *pronumele relativ*, iar substantivul *manuale* este postpus și se acordă cu *articolul posesiv ale*); *eleva a cărei lucrare*; *elevule al căror proiect*; *elevul al cărui discurs*; *elevul a cărui carte*; *elevii ale căror rezultate* sau *elevii a căror participare*.

Reținem: **un acord corect, în acest caz, este un acord încrucișat!**

Viorica MOLEA

Lipsa acordului din grupul nominal la numerele

Destul de frecvent se întâlnește lipsa acordului numeralelor *unu/una, doi/două* cu substantivul pe care îl lămuresc. **Numeralul cardinal douăsprezece poate însoți doar substantive de genul feminin**. La fel de simple ar trebui să fie reperatele legate de oră sau de ziua din calendar. Când suntem întrebați cât e ceasul, răspundem „E ora două” (variantă corectă), și nu „E ora doi” (variantă greșită).

Or, dacă spunem „ora două”, e limpede că trebuie să spunem și „ora douăsprezece”. Prin urmare, vom spune *Poștașul a venit la ora douăsprezece și un sfert* sau *Meciul a început la ora douăzeci și două*.

Regula afirmă că numeralele *unu/una* și *doi/două* au ambele forme de gen: „Nașterea este un proces lung, care poate dura de la *doisprezece* până la patruzeci și opt de ore”. Corect: *Nașterea este un proces lung, care poate dura de la **douăsprezece** până la patruzeci și opt de ore.*

Angela SAVIN-ZGARDAN

Conjunții corelative și perechi

Unele greșeli atestate atât în vorbire, cât și în scris țin de **utilizarea conjunțiilor perechi sau a conjunțiilor corelative**.

Dacă am utilizat într-un enunț conjunții coordonatoare disjunctive, acestea trebuie să fie identice la ambii termeni ai unui raport sintactic: *Pu-tem **sau** să ne întoarcem, **sau** să ne continuăm drumul*. Corelarea unei conjunții cu una sinonimă nu este permisă. Greșit: *Dorim să mergem **fie** la teatru, **sau**, poate, la un film bun*. Corect: *Dorim să mergem **fie** la teatru, **fie** la un film bun*.

La fel, este considerată o greșeală lipsa corelativului *atât* din perechea corelativă *atât..., cât și* sau inversarea acestora: *cât..., atât și...* (corect: ***atât** primăria, **cât și** sătenii s-au străduit mult la realizarea proiectului*), dar și structura calchiată după limba rusă *cum..., așa și...* (greșit: *Este o lecție bună **cum** pentru tineri, **așa și** pentru cei mai în vârstă*; corect: *Este o lecție bună **atât** pentru tineri, **cât și** pentru cei mai în vârstă*) sau omiterea lui *și* din perechea *nu numai că..., dar și*, într-o construcție precum: ***Nu nu-mai că** citește, dar meditează mult asupra celor citite*; corect: ***Nu numai că** citește, **dar și** meditează asupra celor citite*.

Viorica MOLEA

Grupul „ca și”

O greșeală care se răspândește tot mai mult este extinderea grupului *ca și* în construcții în care numai *ca* este corect, de exemplu: *A intervenit **ca și** director de întreținere* – corect: ***ca** director, **în calitate de** director*; ***Ca și** decan, a fost propus...* – corect: ***ca** decan..., **în calitate de** decan*; ***Ca și** valori termice, nu se va depăși...* – corect: *în ceea ce privește valorile termice...* Ambele formații – *ca și ca și* – sunt admise în comparațiile de egalitate: ***E la fel, tot atât de binevoitor ca (sau ca și) tatăl său***.

Extinderea eronată a lui *ca și* are deseori o motivație eufonică: în exemple ca *L-au propus ca și candidat* sau *L-am apreciat ca și coleg*, evitarea grupării

cacofonice se realizează pe seama corectitudinii și a clarității exprimării. În foarte multe asemenea cazuri, evitarea cacofoniei se poate face înlocuind elementul de relație *ca* prin *în calitate de, drept* sau alte construcții (*L-au propus drept candidat; L-am apreciat în calitate de coleg/ca pe un coleg*).

Viorica MOLEA

Prepoziții ambițioase: pentru, cu, de

Prepozițiile se consideră părți de vorbire care cimentează enunțul. Sunt părți de vorbire secundare. Totuși, unui bun vorbitor de limba română îi stă bine să le utilizeze corect.

Cele mai frecvente greșeli de utilizare a prepozițiilor în articolele de medicină sunt următoarele:

✓ **pentru**

Greșit: *Copiii cu risc pentru dezvoltarea acestei stări sunt prematurii nou-născuți, cu o greutate mică.*

Corect: *Copiii cu risc de dezvoltare a acestei stări sunt prematurii nou-născuți, cu o greutate mică./Copiii cu risc în dezvoltarea acestei stări sunt prematurii nou-născuți, cu o greutate mică.*

Greșit: *Sunt înregistrate manifestări nespecifice care întârzie începutul tratamentului, cu un risc înalt pentru complicații.*

Corect: *Sunt înregistrate manifestări nespecifice care întârzie începutul tratamentului, cu un risc înalt în dezvoltarea de complicații.*

Explicație: Prepoziția *pentru* introduce, de regulă, un complement circumstanțial de scop: *Scrie pentru bani*. În situația în care este introdus un complement indirect, deține sensurile de „interes”, „folos”, „favoare”, „apărare”.

✓ **de** versus **cu**. *Pacient cu.../Bolnav de...*

Greșit: *Criteriile de spitalizare vizează toți pacienții de limfomul Hodgkin.*

Corect: *Criteriile de spitalizare vizează toți pacienții cu limfomul Hodgkin.*

Greșit: *În diagnosticarea limfodenopatiilor care se dezvoltă la bolnavii cu leucemie decisive sunt rezultatele examinării...*

Corect: *În diagnosticarea limfodenopatiilor, care se dezvoltă la bolnavii de leucemie, decisive sunt rezultatele examinării...*

Eugenia MINCU

Pretenții genitivale. Genitivul sau acuzativul?

Uneori substantivelor li se impune forma de genitiv în loc ca acestea să fie utilizate, în mod firesc, în funcție de context, în cazul acuzativ.

Greșit: *Principiile și mijloacele de tratament sunt identice cu cele ale hipotiroidiei adultului.*

Corect: *Principiile și mijloacele de tratament sunt identice cu cele administrate în hipotiroidia la adult.*

Greșit: *Sunt afectați, de regulă, nou-născuții și copiii primilor ani de viață.*

Corect: *Sunt afectați, de regulă, nou-născuții și copiii în primii ani de viață.*

Explicație: Cazul genitiv indică posesia; hipotiroidia nu aparține adultului și nici copiii nu aparțin primilor ani de viață.

Eugenia MINCU

Controverse la utilizarea prepozițiilor spațiale: pe versus asupra; între versus dintre; de la versus din; la versus sub

✓ Prepoziția *pe* versus *asupra*

Greșit: *N-au insistat suficient pe aspectele nevralgice.*

Corect: *N-au insistat suficient asupra aspectelor nevralgice.*

✓ Prepoziția *între* versus *dintre*

Greșit: *Nu s-a atestat o diferență veridică semnificativă dintre indicii înregistrați în cele două grupuri de pacienți.*

Corect: *Nu s-a atestat o diferență veridică semnificativă între indicii înregistrați în cele două grupuri de pacienți.*

Explicație: Ambele prepoziții exprimă o reciprocitate. Totuși, trebuie ținut cont de următoarele: substantiv articular cu articol hotărât + *dintre*; substantiv articular cu articol nehotărât + *între* (*o diferență... între*).

✓ Prepoziția *de la* versus *din*

Greșit: *Nou-născuții de la mame cu hepatită virală, forma acută, sunt sub urmărire medicală.*

Corect: *Nou-născuții din mame cu hepatită virală, forma acută, sunt sub supraveghere.*

Explicație: Prepoziția *la* indică direcția; respectiv, *de la* – punctul de plecare.

✓ Prepoziția *la* versus *sub*

Greșit: *Numărul total de pacienți cu hepatită autoimună, care se află la supravegherea medicului de familie...*

Corect: Numărul total de pacienți cu hepatită autoimună, care **se află sub supravegherea medicului de familie...**

Explicație: Substantivul *supraveghere* (de obicei, precedat de prepoziția *sub*) are sensul de „examinare atentă a modului de desfășurare a unei activități, a comportamentului unei persoane etc. Și: *control, observație, urmărire*”.

Eugenia MINCU

Utilizarea greșită a prepozițiilor

În vorbirea orală din Republica Moldova se semnalează frecvent utilizarea greșită a prepozițiilor *în, la* în raport cu substantivele pe care le precedă. Astfel, conform regulii, prepoziția *la* se utilizează înaintea denumirii de oraș, iar prepoziția *în* înaintea denumirii de țară:

„Delegația care a plecat *în* Moscova...” – Corect: *Delegația care a plecat la Moscova...*

Se utilizează nejustificat și alte prepoziții, de exemplu: „**Despre** faptul că V.P. își dorește funcția de prim-ministru, cred că nu mai este un secret pentru nimeni.” – Corect: *Faptul că V.P. își dorește funcția de prim-ministru, cred că nu mai este un secret pentru nimeni;* „Niciodată nu am mers **după** oraș cu autobuzul.” – Corect: *Niciodată nu am mers în afara orașului cu autobuzul.*

Angela SAVIN-ZGARDAN

Utilizarea prepoziției *de*

Folosirea arbitrară a prepozițiilor este frecventă în exprimarea multor concetățeni de ai noștri. Astfel, se observă o tendință de a folosi prepoziția *de* acolo unde nu trebuie să fie sau aceasta se omite acolo unde trebuie să fie. De exemplu, *douăzeci și două grade, doisprezece de grade*. Amintim că numeralele de la 1 la 19 inclusiv se comportă ca un adjectiv față de substantivul determinat, adică se leagă direct de substantivul pe care îl însoțesc. De exemplu, *zece caiete, cincisprezece creioane, douăsprezece grade*. De la 20 în sus numeralul se leagă de substantivul determinat cu ajutorul prepoziției *de*, chiar și atunci când numeralul este notat cu cifre. De exemplu, *douăzeci și trei de autobuze, cincizeci și patru de copii, 20 de cărți, 76 de persoane* etc.

Maria ONOFRĂȘ

Omiterea reluării complementului direct

Una dintre cele mai frecvente greșeli de sintaxă întâlnite în exprimare este omiterea reluării complementului direct, exprimat de forma atonă a pronumelui personal: „Vom întreba părinții lui Max dacă vor să cheme poliția.” – Corect: **Îi vom întreba pe părinții lui Max dacă vor să cheme poliția;** „Primarii au făcut public o declarație, pe care **au semnat** toți cei 35...” – Corect: **Primarii au făcut public o declarație, pe care au semnat-o toți cei 35.**

Angela SAVIN-ZGARDAN

Conjuncția *ca să*

Conjuncția este partea de vorbire auxiliară care servește la stabilirea relațiilor dintre cuvinte în cadrul propozițiilor sau a relațiilor dintre propoziții în cadrul frazei. Adesea, în vorbire, se produc unele confuzii între anumite conjuncții.

Conjuncția *ca să* este utilizată superfluu în unele situații în care, conform normelor, trebuie să fie utilizată conjuncția *să* (*ca să* introduce o subordonată **de scop (finală)**, iar *să* – o subordonată complementară):

- 1) *I-am spus ca să* (corect: **să**) *plece cât mai curând.*
- 2) *Și-a dorit ca să* (corect: **să**) *aibă o familie fericită.*
- 3) *Ea vrea ca să* (corect: **să**) *ajungă cât mai curând acolo.*
- 4) *Am nevoie ca să* (corect: **să**) *înțeleagă mesajul corect.*
- 5) *Îți doresc ca să-ți* (corect: **să-ți**) *realizezi visurile.*

Variante corecte cu conjuncția *ca să*:

1. *Am anunțat-o din timp, ca să se pregătească.*
2. *Ai plecat ca să rezolvi problemele.*
3. *Ne-am întâlnit ca să punem la punct toate detaliile.*

Viorica MOLEA

Discontinuități sintactice

În cele ce urmează, prezentăm cele mai relevante erori la compartimentul sintaxă identificate în urma monitorizării posturilor de televiziune din Republica Moldova sub aspectul calității limbii române vorbite (2019).

În talk-show-uri se găsesc numeroase discontinuități sintactice (anacoluturi); acestea apar mai frecvent când locutorul este pus în situația de a vorbi liber, de multe ori fără întrebări scrise în prealabil.

Frazele încep cu un tipar de construcție, apoi acesta este abandonat și fraza continuă cu un alt tipar de construcție sau cu o altă idee.

Discontinuitatea sintactică poate afecta doar o categorie gramaticală (cazul, numărul, persoana) sau întreaga structură a enunțului:

„Femeile însărcinate... care mănâncă crenvurștii... există o probabilitate ca să influențeze negativ copilul.” (Canal 2, 12.02.2019) – Corect: *În cazul în care femeile însărcinate folosesc abuziv în alimentație crenvurști, există o probabilitate de influență negativă asupra copilului;*

„**Mie**, cel mai important este să găsiți carne...” (Canal 2, 12.02.2019) – Corect: *După mine, cel mai important este să găsiți carne;*

„Am un copil de trei ani, acum el nu doar se va bucura, dar și va fi demonstrat că locatarii acestei curți suntem foarte mulțumiți.” (Accent, 03.05.19) – Corect: *Am un copil de trei ani, acum el se va bucura. Noi, locatarii acestei curți, suntem foarte mulțumiți;*

„În ziua eliberării orașului Lipcani eu m-am născut. **75 de ani.**” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *În ziua eliberării orașului Lipcani eu m-am născut, **acum** 75 de ani.*

Se atestă o **lipsă totală de coerență în expunere, lipsa acordului între subiect și predicat, cuvinte folosite impropriu, subiect folosit cu prepoziție în față.**

„În două zile, **la OrheiLand**, cel mai mare parc de distracții din țară, va găzdui un concert extraordinar.” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *În două zile, **OrheiLand**, cel mai mare parc de distracții din țară, va găzdui un concert extraordinar;*

„Noi doar **visam** la aceasta, **visam** să trăim **după** oraș.” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *Doar **era visul** nostru, voiam să locuim **în afara** orașului.*

Este implicată **folosirea incorectă a pronumelui relativ care:**

„...este **numărul care** puteți să sunați...” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *este numărul **la care** puteți să sunați...*

În limba română verbul este, de regulă, obligatoriu în enunț. Neutilizarea verbului este uneori calc după limba rusă:

„Du-te până nu a venit șeful și **nimănui** un cuvânt...” (Canal 2, 12.02.2019) – Corect: *Du-te până nu a venit șeful și **nimănui să nu spui/să nu sufli** un cuvânt;*

„**Cum treburile?**” (RTR, 04.02.2019) – Corect: ***Cum îți merg treburile/ Cum o mai duci?***

„**Ei, cum treburile?**” (RTR, 04.02.2019) – Corect: ***Ce mai faci?***

„Ție nu-ți pasă, dar mie da.” (Canal 2, 12.02.2019) – Corect: *Ție nu-ți pasă, dar mie – da;*

„Cum concediul?” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *Cum a fost concediul?*

Folosirea abrevierii când nu e cazul

Numele statului nostru se scrie *Republica Moldova* sau se abreviază doar *Moldova*, nu „RM”: „2 martie – zi tragică în istoria contemporană a RM” (Accent, 05.03.2019) – Corect: *2 martie – zi tragică în istoria contemporană a Republicii Moldova.*

Utilizarea incorectă a regimului verbal:

A suna **pe cineva**, dar a telefona **cuiva**: „Mai bine **l-ai telefona** pe Pe-tea.” (Accent, 05.03.2019) – Corect: *Mai bine i-ai telefona lui Petea;* „**Pe mine** nu m-ai telefonat.” (Accent, 05.03.2019) – Corect: *Mie nu mi-ai telefonat;* „Merg **să-i sun.**” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *Merg să o sun;* „cinstim amintirea **despre ei**” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *cinstim amintirea lor;* „Își face **griji de tine.**” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *Își face griji pentru tine;*

„Această funcție **îmi necesită** atâta timp...” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *Această funcție necesită atâta timp.* **Explicație:** Verbul *a necesita* este verb tranzitiv, de aceea nu poate fi utilizat cu un pronume la dativ.

„**Îmi reușește** în carieră și aceasta te enervează.” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *Reușesc în carieră și aceasta te enervează.* **Explicație:** Utilizarea incorectă a verbului intransitiv în loc de verb tranzitiv.

Utilizarea incorectă a pronumelui personal, forma atonă, în funcție de complement direct/indirect:

„Eu **i-am făcut** cunoștință Lanei pe Piotr.” (Accent, 05.03.2019) – Corect: *Eu le-am făcut cunoștință Lanei și lui Piotr;*

„...**le-ați făcut** cunoștință lui Piotr și cu Catea...” (Accent, 05.03.2019) – Corect: *i-ați făcut cunoștință lui Piotr și Catei;*

„Explicați-**ne** și alegătorilor Dumneavoastră...” (RTR, 15.02.2019) – Corect: *Explicați-le și alegătorilor Dumneavoastră...*

Folosirea incorectă a dublei reluări a complementului direct printr-o formă neaccentuată (scurtă) a pronumelui personal, deoarece complementul direct este exprimat prin substantiv inanimat:

„Sumele obținute din revânzări **le**-au folosit în interes personal...” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *Sumele obținute din revânzări au fost folosite în interes personal...*

Complementul direct, exprimat printr-un substantiv inanimat, nu se utilizează cu reluarea formei atone a pronumelui personal, această regulă se referă doar la complementul direct exprimat printr-un substantiv animat:
„...am tăiat-**o** carnea de miel...” (Canal 2, 12.02.2019) – Corect: *am tăiat carnea de miel.*

Nerespectarea dublei reluări a complementului direct exprimat prin substantiv animat la cazul acuzativ

„Mii de oameni au venit la biserica «Sf. Teodora de la Sihla» pentru a **petrece** pe ultimul său drum pe...” (Canal 2, 12.02.2019) – Corect: *Mii de oameni au venit la biserica „Sf. Teodora de la Sihla” pentru a-l conduce pe ultimul său drum pe...*

„**Am concediat** dădaca.” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *Am concediat-o pe dădacă;*

„Banca Centrală a Federației Ruse a **retras** licența Olma-Bank.” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *Banca Centrală a Federației Ruse i-a retras licența Olma-Bank.*

Calcuri după limba rusă

Structura frazei e nefirească pentru limba română:

„Numesc această putere magică de iubire.” (Accent, 3.05.2019) – Corect: *Este puterea magică a iubirii;*

„Acum **am profesia de economist.**” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *Acum sunt economist de profesie;*

„La mama mea cineva a pus un buchet extraordinar.” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *Cineva a pus pe mormântul mamei un buchet extraordinar;*

„Și karaoke, **tot ce trebuie** pentru **corporativ.**” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *Și karaoke, tot de ce e nevoie pentru o petrecere corporatistă;*

„**Nu-mi trebuie** povești.” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *Nu vreau povești/ Nu am nevoie de povești;*

„**la mine e o catastrofă**” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *Sunt într-o situație catastrofală;*

„Se primește că ea singură ne-a găsit.” (RTR, 04.02.2019) – Corect: **lese/reiese/inseamnă** că ea singură ne-a găsit.

Confundarea diatezelor verbale

Utilizarea nefondată a verbului tranzitiv în locul celui reflexiv: „În contextul decretării... Președinția **a alăturat** acestui marș.” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *În contextul decretării... Președinția s-a alăturat acestui marș.*

La enumerarea părților omogene ale propoziției, substantivele trebuie să fie de aceeași formă – sau hotărâtă, sau nehotărâtă: „...care va elabora soluții complete privind **prevenirea, politici** în instituțiile de învățământ, **abordări** de reabilitare a pacienților...” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *care va elabora soluții complete privind prevenirea, politicile în instituțiile de învățământ, abordările de reabilitare a pacienților.*

Nemarcarea formei de vocativ

„Ascultă, **băiețel!**” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *Ascultă, băiețele!*

„Atunci nu fi obraznic, **băiețel!**” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *Atunci nu fi obraznic, băiețele!*

Nemarcarea relațiilor sintactice din grupul nominal în denumiri

Se răspândește tot mai mult stilul telegrafic, administrativ, de juxtapunere a unor substantive în nominativ, fără marcarea relațiilor sintactice dintre ele prin desinențe, prepoziții, articole. Acest stil are avantajul scurtimeii, multe dintre exemple apărând ca titluri ale știrilor sau ale emisiunilor. Tipul acesta de construcție s-a extins însă și la limbajul moderatorilor sau al prezentatorilor. Se recomandă evitarea lor, deoarece sunt nefirești pentru limba română (tipologic, în română se utilizează prepoziții și forme flexionare pentru marcarea relațiilor dintre cuvinte): „**Director** executiv **Institutul** de Politici și Reforme Europene” (TV8, 11.03.2019) – Corect: *Directorul executiv al Institutului de Politici și Reforme Europene.*

Lipsa acordului între subiect și predicat

„Experiența pe care ai acumulat-o în anii căsniciei **te-au făcut** să înțelegi...” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *Experiența pe care ai acumulat-o în anii căsniciei te-a făcut să înțelegi;*

„o delegație de la noi **au plecat**...” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *o delegație de la noi a plecat;*

[O delegație] „însă nu **au** avut acces la conaționalii noștri” (Canal 2, 12.02.2019) – Corect: *[o delegație] însă nu **a** avut acces la conaționalii noștri;*

„Băieții, la o scurtă pauză de publicitate, **zice...**” (Canal 2, 12.02.2019) – Corect: *Băieții, la o scurtă pauză de publicitate, **zic**;*

„să nu fie **lăsate** ca moștenire și **problema câinii** care s-au înmulțit pe șantier” (Accent, 05.03.2019) – Corect: *să nu fie **lăsată** ca moștenire și **problema câinilor** care s-au înmulțit pe șantier;*

„...am vrea să știm dacă **au reușit** partidul democrat să discute...” (TV8, 11.03.2019) – Corect: *am vrea să știm dacă **a reușit** partidul democrat să discute;*

„Pentru viața Sabrinei **a luptat** sute de oameni...” (TV8, 11.03.2019) – Corect: *Pentru viața Sabrinei **au luptat** sute de oameni;*

„Mai multe clădiri **a fost** lăsate fără acoperiș.” (TV8, 11.03.2019) – Corect: *Mai multe clădiri **au fost** lăsate fără acoperiș;*

„Printre norocoșii care **a scăpat** cu viață pentru că **a întârziat** la avion este președintele asociației...” (TV8, 11.03.2019) – Corect: *Printre norocoșii care **au scăpat** cu viață, pentru că **au întârziat** la avion, este președintele asociației...*

Utilizarea greșită a conjuncțiilor:

„Dar să spui adevărul **sau** n-o să-mi fie milă de tine.” (Canal 2, 12.02.2019) – Corect: *Dar să spui adevărul, **altminteri/în caz contrar** n-o să-mi fie milă de tine;*

„Totul a fost blocat, **pentru că** I.D. să se folosească de viețile lor în campania electorală.” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *Totul a fost blocat, **pentru ca** I.D. să se folosească de viețile lor în campania electorală.*

Topica

Sunt atestate cazuri când, din cauza topicii incorecte, este confundat sensul enunțului: „**Imediat** cum afli ceva, să vii direct la mine.” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *Cum afli ceva, **imediat** să vii la mine.* Topica cuvintelor e incorectă, adverbul *imediat* se referă la verbul *a veni*, dar nu la verbul *a afla*.

„Astăzi va veni Spițâna, e ultima care l-a văzut viu pe Krasnov.” (NTV, 25.03.2019) – Corect: *Astăzi va veni Spițâna, e ultima care l-a văzut pe Krasnov viu;*

„Pe acest caz a fost deschis și un dosar penal, **materialele căruia** au fost secretizate...” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *În acest caz a fost deschis și un dosar penal, **ale cărui materiale** au fost secretizate.*

Angela SAVIN-ZGARDAN

Calcuri lingvistice: *Cum viața?*; *Cum treburile?*; *Cum dispoziția?*

Sunt sigură că ceea ce urmează să discutăm e un fapt bine cunoscut. Navigam zilele trecute pe internet în pregătirea unei comunicări și am dat de un mesaj al unui adolescent de la noi, din Basarabia, pentru un site românesc, și anume TPU.ro (care se descriează *Toți pentru unu*), un site de întrebări și răspunsuri. Mi-a atras atenția modul de exprimare al tânărului, care este unul specific pentru spațiul nostru lingvistic, și anume prezența în mesaj a **unui calc lingvistic** sau, mai exact, a unei **calchieri nejustificate** după limba rusă.

Cuvântul **calc** provine din limba franceză (*calque*) și înseamnă, printre alte sensuri, „reproducere exactă, copie servilă”. De fapt, acest fenomen presupune un mijloc de îmbogățire a limbii, însă, din anumite cauze istorice obiective, limba română a tradus în exces din limba rusă, obținând astfel structuri străine limbii, care sună cel puțin nefiresc.

În mesajul cu pricina găsesc următorul text: „Salutare, TPU! *Cum treaba* pe la voi?”, care este o copie fidelă a structurii rusești „как дела?”. Apropo, structuri similare: *cum viața?*, *cum sănătatea?* (traduse literal din limba rusă: *как жизнь?*, *как здоровье?*) sunt foarte răspândite în mediul nostru lingvistic la nivel de limbă vorbită. Formulele lingvistice respective sunt străine modului de construcție a propoziției în limba română, întrucât aceasta are nevoie de prezența unui verb-predicat, ceea ce în limba rusă nu este obligatoriu (*как подарок?*, *как настроение?* etc.). Mai mult decât atât: în limba română îmbinarea adverb de mod plus un substantiv nu are nicio relevanță, căci un adverb trebuie să aibă în preajmă un verb; de aici, denumirea *adverbium* („pe lângă verb”).

Prin urmare, adverbul de mod *cum* presupune prezența unui anumit verb: *Cum îți merg treburile?* sau *Cum te simți*, *cum îți merge?*

Se știe că fiecare limbă are niște formule specifice pentru structuri frecvente din limba vorbită, care presupun tradiții de întreținere a unui dialog, bunăoară. Aici este vorba de inițierea unui dialog. De exemplu:

– Bună ziua! Cum treaba? – **Corect:** *Cum îți merg treburile? Cum o mai duci? Ce mai faci? Ce mai este nou? Ce noutăți ai?* etc.

- Cum viața? – **Corect:** *Ce mai faci? Cum o mai duci? Cum îți merge?* etc.
- Cum sănătatea? – **Corect:** *Cum te simți? Ești bine? Ești sănătos?*
- Cum dispoziția? – **Corect:** *Cum te simți? Ce dispoziție ai azi?*
- Cum cadoul? – **Corect:** *Ți-a plăcut cadoul, darul meu? Sper că ți-a plăcut cadoul, darul meu?* etc.

Viorica MOLEA

Calcul lingvistic al unor verbe nereflexive

Vom aborda problema calcurilor lingvistice nejustificate după limba rusă sau, altfel spus, traducerea literală a unor verbe folosite cu marca reflexiv (putem spune și diateză reflexivă, *DEX*: „care se răsfrânge = diateză care arată că acțiunea unui verb se răsfrânge asupra subiectului care execută această acțiune”), care fie nu au această valoare, fie o au, dar cu alte sensuri decât sunt întrebuințate, adică, cu sensuri împrumutate din limba rusă.

În vorbire auzim adesea expresii de tipul *mi s-a primit, mi se primește, nu mi s-a primit, nu mi se primește*, în care verbul *a primi* este doar tranzitiv (și nu reflexiv: din cele 49 de definiții găsite în dicționar, n-am găsit niciuna care ar presupune valoarea reflexivă). Tranzitiv înseamnă că acțiunea se răsfrânge asupra unui obiect în mod direct (*a primi un răspuns, a primi musafiri, a primi un mesaj: ce?*). Așadar, în enunțuri de tipul *Mi s-a primit bine proiectul; Nu mi se primește desenul sau Mi s-a primit bine prăjitura*, reflexivitatea este străină limbii române; **corect este:** *Mi-a reușit, am făcut față proiectului; Nu-mi iese, nu-mi reușește desenul; Mi-a ieșit bine, mi-a reușit prăjitura.*

Verbele *a se stăru* și *a se isprăvi* reprezintă exemple similare, care, pe lângă reflexivitatea improprie, mai sunt numite **cuvinte-falși prieteni**, deoarece, în virtutea asemănării formale, sunt confundate cu verbele din limba rusă *стараться, справиться*. Verbul *a stăru* se definește cu „a insista” (*eu stăru* asupra acestui lucru), iar *a isprăvi* semnifică „a termina” (*am isprăvit tema de acasă*). Pentru sensurile din limba rusă, adoptate de limba română, sunt corecte formele *mă străduiesc, te străduiești* etc. sau sensul lui „mă isprăvesc” este *mă descurc sau fac față lucrului*.

Viorica MOLEA

Calcul lingvistic cu verbul a citi

Calcul lingvistic este copierea exactă fie a unei structuri lingvistice, fie a unui sens dintr-o limbă străină, în cazul nostru, din limba rusă, din cauza

contactului de lungă durată cu această limbă, dar și a utilizării ei anterioare în toate instituțiile statului.

Astfel, se menține și astăzi un calc lingvistic cu verbul *a citi*, după modelul rusesc *читать лекции, читать мораль*: „a citi lecții” și „a citi morală”. Este vorba de un calc semantic, în care verbul *a citi*, din numeroasele definiții date de dicționar, nu are sensul de *a preda* (pe care îl are verbul din limba rusă *читать*) și nici pe cel de *a face/a ține morală* din *читать мораль*.

Prin urmare, *a citi lecții* sau *a citi morală* sunt sensuri improprii în limba română. **Corect este:** *a preda lecții, a ține lecții/prelegeri* (la facultate): *Profesoara ne-a predat câteva lecții despre poetul Grigore Vieru; Domnul profesor Ciobanu ne-a ținut o lecție publică despre corectitudinea exprimării; Profesoara de sintaxă a ținut mai multe prelegeri la tema Acordul în limba română.*

De asemenea, corectă este structura *a face* sau *a ține morală*, și **nu a citi morală**, întrucât, după cum spuneam, acest sens nu se regăsește printre definițiile date de DEX lui *a citi*. Astfel, este corect să se spună: *Mama i-a făcut morală lui Ionuț din cauză că acesta nu și-a respectat promisiunea sau Profesorul le-a ținut morală unor elevi, deoarece aceștia au întârziat la ore.*

Viorica MOLEA

Calcul lingvistic *a se ocupa*

Revenim la o problemă veche și mult discutată, dar care persistă în comunicare în spațiul nostru lingvistic. Este vorba de calcurile lingvistice.

Iată câteva expresii calchiate nejustificat, care circulă și acum în limbajul uzual al vorbitorilor:

- *A se ocupa: a se ocupa la matematică, la engleză sau la limba română; a se ocupa la vioară* etc. **Corect este:** *a avea/a face meditații la matematică, română, engleză sau a lua lecții de vioară, pian* etc. Verbul *a se ocupa* poate avea valoare reflexivă doar în sensul de „A lucra într-un anumit domeniu, a avea drept ocupație sau profesie; a se îndeletnici cu... (de exemplu, *a se ocupa cu comerțul, cu agricultura* etc.)”

Așadar, să medităm înainte de a folosi o expresie sau alta!

Viorica MOLEA

Calcurile și medicina: medicamentele și tratamentele... se primesc?

Calcurile, la diferite niveluri de comunicare, sunt omniprezente în lista greșelilor de exprimare incorectă. Aici se includ, în special, calcurile inadecvate după limba rusă, consecință a bilingvismului existent:

- a) nivelul de comunicare pacient – medic: lexicul „spitalicesc” abundă în „creații” de tipul *medică*, un fals substantiv moțional (din rusă *врачиха*, neatestat în dicționare); *cartelă medicală* (din rusă *медицинская карта*), *a sta pe foaie de boală* etc.;
- b) nivelul de comunicare medic – societate:

Greșit: *Astfel, s-a stabilit că, la bolnavii cu BPCO [...], care au primit tratament de durată [...], s-a ameliorat starea de sănătate.*

Sintagmele achiziționate din limba rusă *принимать лечение, принимать лекарство*, prin traducere literală, generează calcuri nerecomandabile în limbajul medical: *a primi tratamentul, a primi medicamentul.*

Astfel, **medicamentele se iau** sau **se administrează** de către pacienți, iar **tratamentele se fac** sau **se administrează** pacienților.

Corect: *Astfel, s-a stabilit că, la bolnavii [...] care au făcut (au administrat) un tratament de durată [...], s-a ameliorat starea de sănătate.*

Eugenia MINCU

Calcuri lingvistice (negația nu din limba rusă)

Calcurile lingvistice după limba rusă ne-au devenit, din păcate, familiare nouă tuturor, ba chiar și celor care n-au apucat perioada în care ele s-au statornicit în uz, dar le-au fost transmise de generația în vârstă.

Unul dintre acestea, frecvent întâlnit în limbajul cotidian, este structura cu negația „nu”, în care sensul este afirmativ. De exemplu: *Unde nu m-aș duce, aud aceleași reproșuri; Orice n-aș face, nu-mi reușește*, ale căror variante corecte sunt: **Oriunde m-aș duce...**; **Orice-aș face...**

Firește, există și în limba română situații în care folosim negația cu sens afirmativ, însă acestea sunt distincte de cele din limba rusă. De exemplu, „Pe unde numai nu a fost...”; „Ce numai nu a întreprins...”, în care semnificația afirmativă este evidentă.

O structură calchiată nejustificată este și următoarea: **Cum numai n-aș proceda, nu ajută**. Varianta corectă este: **Orice-aș face (oricum aș proceda), nu ajută**.

Viorica MOLEA

3. FONETICĂ, ORTOGRAFIE ȘI PUNCTUAȚIE

Probleme de accent

Deseori ezităm atunci când avem două sau mai multe variante de accentuare, de aceea aici ne vom referi la unele probleme care țin de accentul pus incorect în cadrul unor cuvinte întâlnite foarte frecvent în exprimare. Astfel de greșeli sunt comise din câteva cauze: influența limbii ruse, prezente în continuare în mediul nostru lingvistic, precum și ignoranța vorbitorilor, care preiau mimetic accentuări auzite în uz. Adesea auzim cuvinte cu o mare frecvență în rândul vorbitorilor, de tipul:

administrator în loc de *administratar*;

instructor în loc de *instructar*;

standard în loc de *standurd*;

credit în loc de *credut*;

amenință în loc de *amenuniță*;

butelie în loc de *buteluie*;

Bruxelles [brüksel] în loc de [brüsel];

pictoriuță în loc de *pictoriață*;

chelneriță în loc de *chelneruiță*;

derby-ul în loc de *derby-al*;

determină/să determine în loc de *determună/să determumine*;

diploma în loc de *diplomu*;

disputa în loc de *disputu*;

editor în loc de *editur*;

epoca în loc de *epocu*;

juriul în loc de *jurul*;

intriga în loc de *intrigu*;

miros în loc de *muros*;

mizer în loc de *mizur*;

motto în loc de *mottu*;

felicit în loc de *felicuit*;

solicit în loc de *solicuit*.

Vă solicit, așadar, să accentuați corect cuvintele din limbajul standard!

Viorica MOLEA

Pronunție

Din cauza necunoașterii regulilor de pronunțare din limba de origine, deseori apar accentuări greșite ale unor cuvinte, în special, neologice. Spre exemplu, chiar și unii dintre cei care lucrează în domeniul mass-mediei rostesc greșit cuvinte ca *audit* (având sensul de „revizie contabilă”) și *auditor* („persoana care efectuează această revizie contabilă”). Accentuarea corectă însă este: *audit* și, respectiv, *auditor*. Prezentăm în continuare câteva exemple în care aceste cuvinte au fost pronunțate greșit. Astfel, am auzit: *Pregătesc raportul de **audit***. Corect: *Pregătesc raportul de **audit***. ***Auditul*** a fost efectuat la 20 de întreprinderi de stat. Corect: ***Auditul*** a fost efectuat la 20 de întreprinderi de stat.

Este pronunțat greșit, deseori, și cuvântul **standard**, care, de asemenea, este un împrumut neologic. Am atestat, de exemplu: *promovarea valorilor și **standardelor** europene*. Corect: *promovarea valorilor și **standarde-**lor europene*. Sau: *Acesta nu corespunde **standardelor** internaționale*. Corect: *Acesta nu corespunde **standarde-**lor internaționale*.

E și mai regretabil faptul că accentul nu este pus la locul lui și în cuvintele mai vechi, cunoscute de majoritatea vorbitorilor. Astfel, de multe ori auzim *furie* în loc de *furie*, cum recomandă normele literare; *pârghie*, în loc de *pârghie*; *butelie* în loc de *butelie*; *chelneriță* în loc de *chelneriță*, *pictoriță* în loc de *pictoriță* etc.

Ana VULPE

Ortografia unor verbe

Este vorba despre cuvintele așa-numite omofone, care se pronunță identic, dar se scriu diferit, și anume despre formele unor verbe, unele dintre care apar frecvent în inscripțiile din spațiul public. De exemplu, verbul ***a închide*** apare uneori cu o formă greșită în anunțuri de tipul „**Închide-ți ușa!**”, când este scris cu cratimă.

În astfel de enunțuri verbul este la modul imperativ și redă o rugămintă, un îndemn, o prescripție. Iar imperativul are doar două forme, la persoana a doua: *închide!* la singular (***tu închide!***) și *închideți!* la plural (***voi închideți!***). Deci când spunem/scriem *închideți ușa*, ne adresăm mai multor persoane, folosind forma de plural, ca și la modul indicativ, când spunem *noi închidem*, *voi închideți* ș.a.m.d. și aceste forme se scriu fără cratimă.

Cratima se folosește când verbul este la **singular**, însoțit de forma scurtă a pronumelui – **ți**, cu sensul **ție**, **al tău/a ta**, în cazuri de tipul **închide-ți geanta**, adică **tu** (la singular) **închide geanta ta (ți)**.

Să urmărim câteva verbe cu probleme: **treceți**: *voi treceți strada* sau la imperativ: *treceți mai repede!* (*voi*), se scrie fără cratimă. Și scris cu cratimă: *(tu) trece-ți în agendă sarcinile pentru mâine*; **scoateți**: *voi scoateți scaunele din clasă*; *toți scoateți telefoanele!* – este la plural și se scrie fără cratimă. Cu cratimă: *(tu) scoate-ți din ghiozdan dicționarul/caietul*; **strângeți**: *strângeți hârtiile pe care le-ați împrăștiat* – *strângeți* se scrie fără cratimă și *strânge-ți tu singur lucrurile*, *strânge-ți* se scrie cu cratimă.

Viorica MOLEA

Așează, înșeală

Printre abaterile de la corectitudinea exprimării se consideră și cele referitoare la rostirea și chiar la scrierea **hipercorectă** a unor cuvinte, adică se manifestă exces de zel în ceea ce privește utilizarea corectă a unui sau altui cuvânt. Cazuri de hipercorectitudine sunt atestate, de exemplu, la utilizarea unor forme ale verbelor *a așeza* (*a se așeza*) și *a înșela* (*a se înșela*). Astfel, unii vorbitori, instruiți, de altfel, care pretind a vorbi corect, consideră că este corectă forma *așează* (*se așează*), dar greșesc, deoarece norma indică forma *așază* (*așază cărțile pe raft*), *se așază* (*pe scaun, în fotoliu*).

La fel se greșește când se rostește sau se scrie *mă înșeală* sau *se înșeală*, întrucât sunt corecte formele *mă înșală* sau *se înșală*. În comiterea acestor greșeli vorbitorii sunt influențați de formele unor verbe în care, pe bună dreptate, apare diftongul **-ea** în cadrul sufixului după consoanele **ș** sau **j**: de exemplu, pentru *a se atașa* avem *se atașează*; pentru *a se furișa* – *se furișează*; *a debranșa* – *debranșează*; *a deranja* – *deranjează* etc. În cazul verbelor *a așeza* (*a se așeza*) și *a înșela* (*a se înșela*) este o altă situație, n-o să intrăm acum în amănunte de ordin lingvistic, ci insistăm doar asupra formelor corecte: *așază* sau *se așază* și *înșală*, *mă înșală* sau *se înșală*.

Ana VULPE

Vrei, iai

În limbajul unor vorbitori se atestă mai multe situații de utilizare **hipercorectă** în special a unor verbe, mai bine zis, a unor forme verbale, de altfel, foarte cunoscute. E cazul verbelor *a vrea* și *a lua* folosite la timpul prezent,

persoana a doua în formele *tu vrei, tu iai*. Însă normele morfologice literare recomandă pentru *a vrea – tu vrei* și pentru *a lua – tu iei*. Formele hipercorecte, prin urmare, neconforme normelor literare, *tu vrei, tu iai* sunt generate, probabil, de formele persoanei 1: *eu vreau, eu iau*. Totuși, formele corecte pentru verbul *a vrea* sunt: *eu vreau, dar – tu vrei* și pentru *a lua*: *eu iau, dar – tu iei*.

Pe lângă forma greșită de prezent *tu vrei* în loc de *tu vrei*, despre care am vorbit *supra*, acest verb se folosește greșit și la unul din timpurile trecute. Astfel, destul de frecvent auzim: *eu vroiam, tu vroiai, el/ea vroia, noi vroiam, voi vroiați, ei/ele vroiau*. Iată câteva exemple atestate nu doar în vorbirea orală: *cei care nu vroiau să participe la ședință*; sau *vroiam multe, dar nu aveam posibilități* sau *Ei vroiau să negocieze* etc., etc. Formele acestea hibride de indicativ imperfect *vroiam, vroia, vroiau* ș.a.m.d. sunt foarte răspândite, fiind folosite în locul celor corecte, fără *-r-* în radical: *eu voiam, tu voiai, el/ea voia, noi voiam, voi voiați, ei/ele voiau*.

Prin urmare, va fi corect: *cei care nu voiau să participe la ședință; voiam multe, dar nu aveam posibilități; Ei voiau să negocieze* etc.

Ana VULPE

Virgula

Unii vorbitori, pentru a evita o cacofonie, intercalează cuvântul *virgulă* între cele două elemente „discordante” ale enunțului, rezultând formulări de felul: *Am fost angajat ca [virgulă] conducător de grup; Cred că [virgulă] colegul nostru nu are dreptate; Mă ocup de fonetica [virgulă] comparată; Economia nu se va dezvolta suficient, dacă [virgulă] comerțul exterior va fi blocat*.

Obiectivul unei exprimări corecte și fluente este atins mai ușor în scris, când enunțul este elaborat în condiții „generoase”: emițătorul are mai mult timp de gândire, poate consulta dicționare, poate rescrie mesajul etc. În exprimarea orală, există unele dezavantaje, printre care și posibilitatea redusă de reformulare a ideilor expuse. De aici și intenția vorbitorilor de a atenua senzația „cacofonică”, de „dizarmonie” care apare la întâlnirea a două cuvinte conținând silabele *cu, ca, co, că* ș.a. Dar oare separarea acestor cuvinte cu ajutorul lexemului *virgulă* este o modalitate potrivită?

Virgula este, conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, un „semn de punctuație care delimitează grafic unele propoziții în cadrul frazei și unele

părți de propoziție în cadrul propoziției”. Fiind deci un semn **grafic**, ea se întrebuintează exclusiv „în scris”, iar prezența ei este marcată oral doar printr-o pauză mică.

Ilie Ștefan Rădulescu, în lucrarea *Vorbiți și scrieți corect* (Teora, 1999), comentează expresiile de tipul celor menționate astfel: „Deoarece (...) virgula desparte, în scris, părțile unei propoziții sau ale unei fraze, **este contraindicat să o introducem între două cuvinte** care nu au calitatea de a fi, ambele, **părți de propoziție** (de regulă, de același fel)” (p. 27). În exemplele citate, primul termen este, de obicei, conjuncția *că* sau prepoziția *ca*, instrumente gramaticale, fără funcție sintactică, după acestea (sau după *adică*, *fonetica*) fiind contraindicat să se pună virgulă (deci să se și rostească!), pentru că termenul următor nu poate fi izolat de cel precedent.

Cacofonia poate fi evitată pe alte căi decât pronunțarea cuvântului *virgula* între două elemente „nearmonioase” sau neefonice. Prima este o pauză „strategică” de atenuare (*Mă ocup de fonetica... comparată*) și a doua, intercalarea eventuală a unui cuvânt sau a unei expresii „de umplutură” (*Cred că [în acest sens] colegul nostru nu are dreptate*). Se admite și reformularea enunțului: *Am fost angajat ca... în calitate de conducător*. În exprimarea orală, asemenea ezitări sunt absolut normale.

Așadar, în scris cacofoniile pot fi ușor evitate (prin mai multe modalități). În exprimarea orală, acestea sunt tolerate sau pot fi prevenite prin pauze ori prin intercalarea unor cuvinte de umplutură. Nici în scris, nici în vorbire nu se va recurge însă în asemenea situații la **virgulă**.

Inga DRUȚĂ

A agreea sau a agreea

Mai întâi o remarcă privind ortografia acestui verb: la infinitiv se scrie cu un singur **e**: *a agreea*; la indicativ prezent, la persoanele I-III singular și la persoana a III-a plural se scrie cu doi de **e**. Pentru o mai mare claritate, îi dăm conjugarea: *eu agreez, tu agreezi, el/ea agreează, noi agreeăm, voi agreeați, ei/ele agreează*. Aceleași forme vor fi și la conjunctiv prezent. Participiul va avea forma *agreat* și gerunziul *agreând*. Vorbind despre pronunția lui, menționăm că în toate formele este hiatul: *a-gre-a; a-gre-ez; a-gre-ăm, a-gre-ați; a-gre-ând*.

Din punct de vedere semantic, verbul *a agreea* este cuprins de majoritatea dicționarelor limbii române cu sensul „a trata cu bunăvoință, cu

simpatie (pe cineva); a simpatiza”. În unele dicționare (DEX, 2009; MDN, 2000) este înregistrat și sensul „a accepta un reprezentant diplomatic”. În ultimul timp însă verbul *a agreea* și-a extins semantica, probabil, sub influența limbii engleze, acceptând în calitate de obiect direct nu doar *un reprezentant diplomatic*. Astfel, l-am atestat în exemple de tipul: *Propunerea fracțiunii majoritare nu a fost agreată de opoziție; Administrația nu a agreat un monument în fața instituției; Compania va agreea prelungirea termenului de livrare a producției*. Dezvoltarea acestui sens s-a produs, mai ales, în limbajul publicistic. Va rămâne sau nu în uz, timpul va arăta. Deocamdată, noi, ca lingviști, îl **agream**.

Ana VULPE

Erori și inadvertențe...

Ortografie

Scrierea incorectă a sunetelor *cs, gz*, care se ortografiază în limba română prin litera **x**: „**Aleksandra**, du-te la Olga Kirilovna.” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: **Alexandra**, du-te la Olga Kirilovna;

„Ai uitat, **Macsim**?” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: Ai uitat, **Maxim**?

Neutilizarea cratimei

Se semnalează, drept că rar, neutilizarea cratimei între forma atonă a pronumelui personal și perfectul compus al verbului: „Ana **va** spus care sunt condițiile” (Canal 2, 12.02.2019) – Corect: Ana **v-a** spus care sunt condițiile.

Utilizarea greșită a cratimei

Se atestă cazuri când se confundă formele verbului *a lua* la timpul prezent *ia* și cele la perfectul compus, precedate de pronumele personal pers. a II-a, sing. *i-a*: „Cazul ostaticilor din Afganistan **i-a** amployare” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: Cazul ostaticilor din Afganistan **ia** amployare.

Punctuație

În ceea ce privește punctuația, cele mai multe erori vizează folosirea virgulei.

Lipsa virgulei la izolarea unui substantiv în vocativ sau a unei formule de adresare

„Nu sunt contra Max.” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *Nu sunt contra, Max.*

Neutilizarea virgulei înainte de conjuncție adversativă sau în relații adversative

„Pe unele trasee s-au produs accidente iar pe altele s-au format ambuteiaje.” (Televiziunea Centrală, 02.12.2019) – Corect: *Pe unele trasee s-au produs accidente, iar pe altele s-au format ambuteiaje;*

„Haitele de câini vagabonzi pot fi observate atât pe străzi cât și pe teritoriile instituțiilor de învățământ.” (Televiziunea Centrală, 02.12.2019) – Corect: *Haitele de câini vagabonzi pot fi observate atât pe străzi, cât și pe teritoriile instituțiilor de învățământ;*

„Cu fete nu cu băieții.” (TV8, 11.03.2019) – Corect: *Cu fete, nu cu băieții;*

„Mai multe informații găsiți pe site-ul tvc.md dar și pe pagina de Facebook.” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *Mai multe informații găsiți pe site-ul tvc.md, dar și pe pagina de Facebook.*

Neutilizarea virgulei înainte de construcție gerunzială

„A încercat să se eschiveze de la **răspuns punând** în discuție alte teme.” (Televiziunea Centrală, 02.12.2019) – Corect: *A încercat să se eschiveze de la **răspuns, punând** în discuție alte teme.*

Neutilizarea virgulei la izolarea apozitiei

„Fiul acesteia, în vârstă de 53 de ani a fost preluat de urgență.” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *Fiul acesteia, în vârstă de 53 de ani, a fost preluat de urgență.*

Utilizarea nejustificată a virgulei

„La această etapă Procuratura Generală poate doar menționa că, au fost întreprinse acțiuni fără precedent...” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *În această etapă Procuratura Generală poate doar menționa că au fost întreprinse acțiuni fără precedent;*

„Autoritățile de la Chișinău, au solicitat Federației Ruse accesul la cei doi moldoveni...” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *Autoritățile de la Chișinău au solicitat Federației Ruse accesul la cei doi moldoveni;*

„...interzisă prin toate modalitățile, și aici, și în stânga Nistrului...” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *interzisă prin toate modalitățile și aici, și în stânga Nistrului;*

„În discursul lor, candidații electorali ai partidului, au asigurat că...” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *În discursul lor, candidații electorali ai partidului au asigurat că...*

„Cred că noul salariu, o să vă ajute să realizați acest vis.” (RTR, 04.02.2019) – Corect: *Cred că noul salariu o să vă ajute să realizați acest vis.*

Utilizarea nejustificată a virgulei denaturează sensul enunțului în exemplul de mai jos. Conform punctuației, reiese că BC a FR la 18 noiembrie 2015 a retras licența, pe când la această dată a fost reținut Platon: „După reținerea lui Platon la Kiev, de către SBU, la 18 noiembrie 2015 Banca Centrală a Federației Ruse a retras licența...” (Televiziunea Centrală, 12.02.2019) – Corect: *După reținerea lui Platon la Kiev de către SBU la 18 noiembrie 2015, Banca Centrală a Federației Ruse a retras licența...*

Angela SAVIN-ZGARDAN

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

ATHANASIADIS L. Greek mythology and medical and psychiatric terminology. În: *Psychiatric Bulletin*, nr. 21, 1997, p. 781-782.

AVRAM M. *Gramatica pentru toți*. București: Humanitas, 2001.

BANAY G. *Introduction to Medical Terminology*. Ph. D. Worcester State: Librarian, January 1948, p. 1-27.

CHRISTOS S.G. Etymology of selected medical terms used. Radiology the mythology connection. În: *American Journal Roentgenology*, 2002, 178, p. 1101-1107.

CROITOR BI., DINICĂ A., DRAGOMIRESCU A. *Ești cool și dacă vorbești corect*. București: Univers Enciclopedic Gold, 2010.

DAUZAT AI. *Dictionnaire étymologique de la langue française*. Paris: Librairie Larousse, 1938, p. 592.

Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române. București: Univers Enciclopedic, 2005.

DRAGOMIRESCU A., NICOLAE AI. *101 greșeli de lexic și de semantică*. București: Humanitas, 2011.

Gramatica limbii române, I. *Cuvântul*; II. *Enunțul*. București: Editura Academiei Române, 2005/2008.

GRUIȚĂ G. *Moda lingvistică 2007: norma, uzul și abuzul*. Pitești: Paralela 45, 2006.

GUȚU V. *Dicționar al greșelilor de limbă* (ediția a doua). Chișinău: Cartier, 2014.

HOLOMANOVA A. *et al.* History of medicine. În: *Proceedings of the American philosophical society*. Vol. 94. nr. 4, 1950, p. 364-368.

HYRTL J. Onomatologia anatomica, Wien 1880, p. 32. În: *Мифологические термины в медицине*. <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=820046> (vizitat 01.03.2013).

MAREČKOVA E. *et al.* *Latin as the language of medical terminology: some remarks on its role and prospects.* SWISS MED WKLY, 2002, 132, p. 581- 587.

MELNIC V. *Aspecte umaniste ale limbii latine.* Chișinău: Medicina, 2000.

MINCU E. *et al.* *Etimologii greco-latine în terminologia medicală.* În: *Curierul medical*, nr. 1 (310). 2013, p. 83-84.

MINCU E. *Terminologia Medicinalis Romaniae.* Chișinău, 2017. ISBN 978-9975-51-861-1

NEDELCU I. *101 greșeli gramaticale.* București: Humanitas, 2012.

ONI T., CARTIDGE C. *Medical terminology: A hiding place for Greek terminology.* Junior Dr, Monday, 08 February 2010. <http://www.medterms.com/script/main/art.asp?articlekey=12194> (vizitat 07.03 2010).

NITTALA S. Sarma. *Etymology as an Aid to Under-standing Chemistry Concepts.* În: *Chemistry for Everyone.* Journal of Chemical education, vol. 81, October 2004, nr. 10. 1437 p.

PERRY PEPPER M. *Babel in medicine.* În: *Proceedings of the American philosophical society.* Pennsylvania, 1950, vol. 94, nr. 4, p. 364.

PERRY PEPPER M. *Medical Etymology. The History and Derivation of Medical Terms for students of Medicine.* Philadelphia: W. B. Saunders Company, 1943. 263 p.

<https://www.contributors.ro/o-provocare-a-trai-intre-chronos-%C8%99i-kairos/>

<https://www.etymonline.com/word/mnemosyne>

